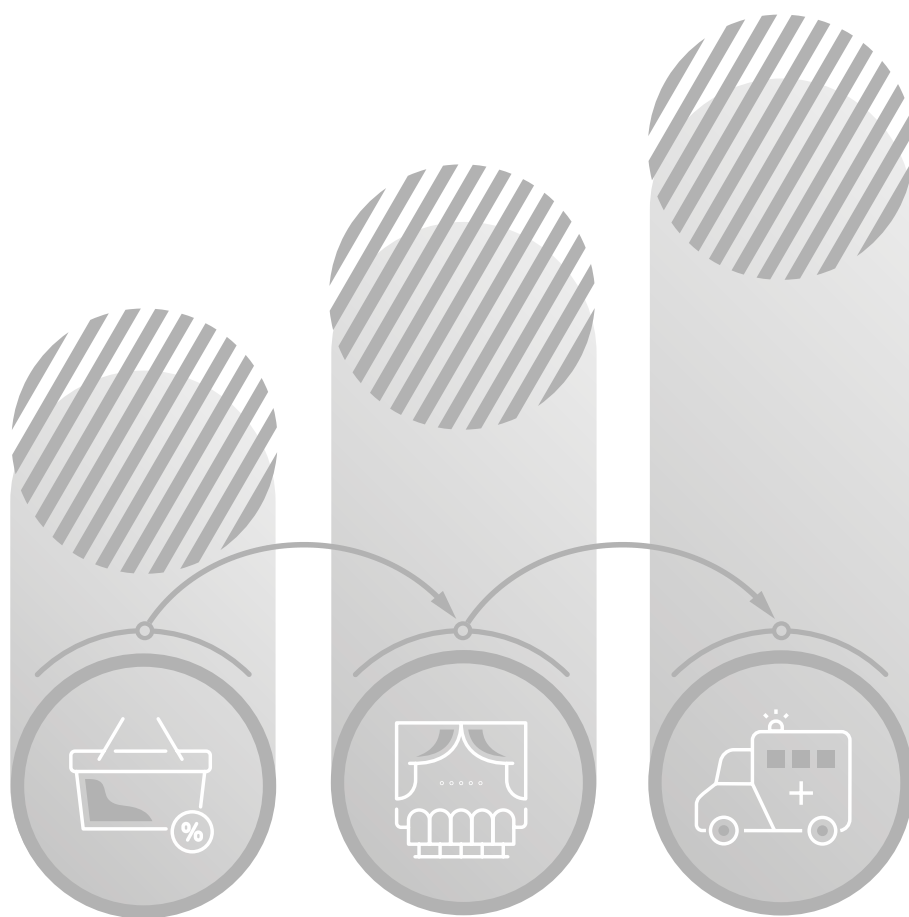

Warunki życia ludności w województwie małopolskim w latach 2015–2019

Living conditions of the population in Małopolskie Voivodship, 2015–2019

Warunki życia ludności w województwie małopolskim w latach 2015–2019

Living conditions of the population in Małopolskie Voivodship, 2015–2019

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Krakowie, Dział Opracowań Regionalnych
Statistical Office in Kraków, Regional Studies Division

pod kierunkiem
supervised by

Agnieszki Szlubowskiej

Zespół autorski

Editorial team

Paulina Babiarez, Anna Dziedzic, Marta Klósek, Marcin Łacic, Karolina Rudnik, Aneta Stachańczyk,
Klaudia Truchan-Dziedzic, Jadwiga Tutaj

Prace redakcyjne

Editorial work

Bogusław Bubula, Anna Stefan

Tłumaczenie

Translation

Anna Dziedzic

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Karolina Rudnik

Opracowanie graficzne okładki

Graphic design of the cover

Karolina Rudnik

ISSN 2658-0608

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

<http://krakow.stat.gov.pl>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję Państwu analityczną publikację charakteryzującą warunki życia mieszkańców województwa małopolskiego w latach 2015–2019.

Czynniki warunkujące poziom życia mieszkańców zgrupowane zostały w dziedziny tematyczne dotyczące zasobów ludzkich, aktywności gospodarczej, zamożności, dostępności usług społecznych. Do opisu każdej dziedziny wykorzystano zestaw wskaźników określających natężenie omawianych zjawisk, a także ich zróżnicowanie przestrzenne. Zaprezentowane dane umożliwiają śledzenie dynamiki zmian poziomu i jakości życia ludności.

Polecając Państwu niniejszą publikację, pragnę podziękować wszystkim osobom, instytucjom i organizacjom za przekazane uwagi oraz dane, które wzbogaciły jej treść. Wyrażam nadzieję, że opracowanie będzie cennym i interesującym źródłem wiedzy o warunkach życia mieszkańców województwa małopolskiego, zwłaszcza dla instytucji zajmujących się rozwojem regionu. Jednocześnie zwracam się z uprzejmą prośbą o opinie i uwagi, które będą pomocne w kształtowaniu i wzbogacaniu kolejnych edycji.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Krakowie

Agnieszka Szlubowska

Preface

I am pleased to present to you an analytical publication characterising living conditions of inhabitants of Małopolskie Voivodship in 2015–2019.

Factors determining the standard of living of residents have been grouped in thematic fields concerning human resources, economic activity, wealth, availability of social services. A set of indicators defining the intensity of the phenomena discussed, as well as their spatial differentiation, was used to describe each field. Presented data make it possible to track the dynamics of changes in the level and quality of life of the population.

Recommending this publication to you, I would like to thank all persons, institutions and organisations for their comments and data that have enriched its content. I hope that the study will be a valuable and interesting source of knowledge about the living conditions of the inhabitants of Małopolskie Voivodship, especially for institutions dealing with the development of the region. At the same time, I am asking kindly for opinions and suggestions that will be helpful in shaping and enriching subsequent editions.

Director
of the Statistical Office
in Kraków

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'A. Szlubowska', with a stylized flourish at the end.

Agnieszka Szlubowska

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	11
Symbols. Main abbreviations	11
Synteza	13
Executive summary	16
Rozdział 1. Zasoby ludzkie	19
Chapter 1. Human resources	19
1.1. Stan ludności i jego zmienność	19
1.1. Size of population and its changeability	19
1.2. Starzenie się ludności i tempo tego procesu	25
1.2. Ageing of population and pace of this process	25
1.3. Stan zdrowia ludności	26
1.3. Health of population	26
1.4. Rynek pracy	29
1.4. Labour market	29
Rozdział 2. Aktywność gospodarcza	35
Chapter 2. Economic activity	35
2.1. Produkt krajowy brutto	35
2.1. Gross domestic product	35
2.2. Podmioty gospodarki narodowej	36
2.2. Entities of the national economy	36
Rozdział 3. Zamożność mieszkańców	40
Chapter 3. Inhabitants' wealth	40
3.1. Dochody ludności	40
3.1. Income of population	40
3.2. Wynagrodzenia	41
3.2. Wages and salaries	41
3.3. Świadczenia społeczne	42
3.3. Social benefits	42
3.4. Struktura wydatków, spożycie, wyposażenie gospodarstw domowych	50
3.4. Structure of expenditure, consumption, furnishings of households	50
3.5. Zasoby mieszkaniowe	53
3.5. Dwelling stocks	53
3.6. Mieszkania oddane do użytkowania	57
3.6. Dwellings completed	57
3.7. Infrastruktura komunalna	61
3.7. Municipal infrastructure	61

Rozdział 4. Dostępność usług społecznych	67
Chapter 4. Availability of social services	67
4.1. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	67
4.1. Health care and social welfare	67
4.2. Edukacja	73
4.2. Education	73
4.3. Kultura	75
4.3. Culture	75
4.4. Turystyka	80
4.4. Tourism	80
4.5. Stan i ochrona środowiska	82
4.5. Environmental protection	82
4.6. Transport	92
4.6. Transport	92
4.7. Bezpieczeństwo publiczne	94
4.7. Public safety	94
Uwagi metodologiczne	96
Methodological notes	99

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Ruch naturalny ludności	23
Chart 1. Vital statistics of population	23
Wykres 2. Saldo migracji międzywojewódzkich i zagranicznych	24
Chart 2. Interoivodship and international net migration	24
Wykres 3. Przeciętne trwanie życia	27
Chart 3. Life expectancy	27
Wykres 4. Udział zgonów według wybranych przyczyn w ogólnej liczbie zgonów według powiatów w 2018 r.	28
Chart 4. Share of deaths by selected causes in total number of deaths by powiats in 2018	28
Wykres 5. Stopa bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym według BAEL oraz stopa bezrobocia rejestrowanego	30
Chart 5. Unemployment rate among working age population according to LFS and registered unemployment rate	30
Wykres 6. Spadek stopy bezrobocia rejestrowanego w 2019 r. w stosunku do 2015 r. według powiatów	34
Chart 6. Decrease of registered unemployment rate in 2019 in relation to 2015 by powiats	34
Wykres 7. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące)	35
Chart 7. Gross domestic product per capita (current prices)	35
Wykres 8. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według form prawnych	38
Chart 8. Structure of entities of the national economy by legal status	38
Wykres 9. Udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów w 2019 r.	39
Chart 9. Share of commercial companies in total number of entities in 2019	39

Wykres 10.	Struktura przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych według źródeł uzyskania w 2019 r.	41
Chart 10.	Structure of the average monthly available income per capita in households by sources in 2019	41
Wykres 11.	Świadczenia emerytalno-rentowe z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych ..	43
Chart 11.	Retirement and other pension benefits from non-agricultural social security system ...	43
Wykres 12.	Struktura świadczeń rodzinnych wypłaconych w 2019 r.	45
Chart 12.	Structure of family benefits paid in 2019	45
Wykres 13.	Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności	53
Chart 13.	Dwelling stocks per 1000 population	53
Wykres 14.	Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	54
Chart 14.	Average number of persons per dwelling	54
Wykres 15.	Dynamika mieszkań oddanych do użytkowania	58
Chart 15.	Indices of dwellings completed	58
Wykres 16.	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	58
Chart 16.	Dwellings completed per 1000 population	58
Wykres 17.	Struktura mieszkań oddanych do użytkowania	60
Chart 17.	Structure of dwellings completed	60
Wykres 18.	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania	60
Chart 18.	Average useful floor area per dwelling completed	60
Wykres 19.	Udział korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie ludności	62
Chart 19.	Share of population using water supply system in total population	62
Wykres 20.	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	62
Chart 20.	Consumption of water from water supply systems in households per capita	62
Wykres 21.	Udział korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności	64
Chart 21.	Share of population using sewage system in total population	64
Wykres 22.	Udział korzystających z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności	65
Chart 22.	Share of population using gas supply system in total population	65
Wykres 23.	Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca	66
Chart 23.	Consumption of electricity per capita	66
Wykres 24.	Liczba ludności na 1 przychodnię	68
Chart 24.	Number of population per outpatient department	68
Wykres 25.	Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	70
Chart 25.	Number of population per generally available pharmacy	70
Wykres 26.	Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	72
Chart 26.	Children in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3	72
Wykres 27.	Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności	78
Chart 27.	Audience in theatres and music institutions per 1000 population	78
Wykres 28.	Widzowie w kinach stałych na 1000 ludności	79
Chart 28.	Audience in indoor cinemas per 1000 population	79
Wykres 29.	Zwiedzający muzea na 10 tys. ludności	80
Chart 29.	Museum visitors per 10 thousand population	80
Wykres 30.	Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód lub do ziemi	87
Chart 30.	Structure of industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	87
Wykres 31.	Stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń gazowych i pyłowych	90
Chart 31.	Degree of reduction of gaseous and particulate pollutants produced	90

Spis map

List of maps

Mapa 1.	Udział ludności powiatów w ogólnej liczbie ludności województwa w 2019 r.	20
Map 1.	Share of population of powiats in total voivodship's population in 2019	20
Mapa 2.	Typologia demograficzna powiatów według Webba w 2019 r.	22
Map 2.	Demographic typology of powiats according to Webb in 2019	22
Mapa 3.	Pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym według powiatów w 2019 r.	32
Map 3.	Employed persons per 1000 working age population by powiats in 2019	32
Mapa 4.	Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2019 r.	36
Map 4.	Entities of the national economy per 10 thousand population in 2019	36
Mapa 5.	Relacja przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w powiatach do średniego wynagrodzenia w województwie w 2019 r.	42
Map 5.	The ratio of average monthly gross wages and salaries in powiats into average wages and salaries in the voivodship in 2019	42
Mapa 6.	Wydatki na świadczenia wychowawcze na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.	44
Map 6.	Expenditure on child raising benefits per capita by powiats in 2019	44
Mapa 7.	Udział dzieci poniżej 18 roku życia, na które pobrano zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku według powiatów w 2019 r.	46
Map 7.	Share of children up to the age of 18 for whom family allowance was collected in total number of children at this age by powiats in 2019	46
Mapa 8.	Rodziny posiadające Kartę Dużej Rodziny w 2019 r.	48
Map 8.	Families with a Large Family Card in 2019	48
Mapa 9.	Zasięg korzystania z pomocy społecznej według powiatów w 2019 r.	49
Map 9.	Range of benefiting from social assistance by powiats in 2019	49
Mapa 10.	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według powiatów w 2019 r. ...	55
Map 10.	Average useful floor area of dwelling per person by powiats in 2019	55
Mapa 11.	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania według powiatów w 2019 r.	56
Map 11.	Average useful floor area per dwelling by powiats in 2019	56
Mapa 12.	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności według powiatów w 2019 r.	59
Map 12.	Dwellings completed per 1000 population by powiats in 2019	59
Mapa 13.	Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.	63
Map 13.	Consumption of water from water supply systems per capita by powiats in 2019	63
Mapa 14.	Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.	65
Map 14.	Consumption of gas from gas supply system in households per capita by powiats in 2019	65
Mapa 15.	Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.	66
Map 15.	Consumption of electricity in households per capita by powiats in 2019	66
Mapa 16.	Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 według powiatów w 2019 r.	71
Map 16.	Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 by powiats in 2019	71
Mapa 17.	Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat według powiatów w roku szkolnym 2019/2020	74
Map 17.	Number of children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 by powiats in the 2019/2020 school year	74

Mapa 18.	Ludność na 1 placówkę biblioteczną według powiatów w 2019 r.	76
Map 18.	Population per public library by powiats in 2019	76
Mapa 19.	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2019 r.	82
Map 19.	Occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments by powiats in 2019	82
Mapa 20.	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.	86
Map 20.	Water consumption for needs of the national economy and population per capita by powiats in 2019	86
Mapa .21	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem według powiatów w 2019 r.	88
Map 21.	Population connected to wastewater treatment plants in % of total population by powiats in 2019	88
Mapa 22.	Odpady komunalne zebrane z gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.	91
Map 22.	Municipal waste collected from households per capita by powiats in 2019	91
Mapa 23.	Przestępstwa kryminalne stwierdzone na 10 tys. ludności według powiatów w 2019 r. ...	95
Map 23.	Ascertained criminal crimes per 10 thousand population by powiats in 2019	95

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.	Wybrane dane dotyczące ludności	19
Table 1.	Selected data on population	19
Tablica 2.	Wybrane dane dotyczące wieku ludności	25
Table 2.	Selected data on age of population	25
Tablica 3.	Pracujący	31
Table 3.	Employed persons	31
Tablica 4.	Wybrane dane dotyczące bezrobocia rejestrowanego	33
Table 4.	Selected data on registered unemployment	33
Tablica 5.	Podmioty gospodarki narodowej	37
Table 5.	Entities of the national economy	37
Tablica 6.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej	41
Table 6.	Average monthly gross wages and salaries in the national economy	41
Tablica 7.	Przeciętne miesięczne spożycie niektórych artykułów żywnościowych na 1 osobę w gospodarstwach domowych	51
Table 7.	Average monthly per capita consumption of selected foodstuffs of households	51
Tablica 8.	Gospodarstwa domowe wyposażone w wybrane przedmioty trwałego użytkowania	52
Table 8.	Households equipped with selected durable goods	52
Tablica 9.	Mieszkania wyposażone w instalacje sanitarno-techniczne w % ogółu mieszkań w 2019 r.	57
Table 9.	Share of dwellings fitted with sanitary and technical installations in total number of dwellings in 2019	57
Tablica 10.	Sieć wodociągowa rozdzielcza	61
Table 10.	Distribution water supply system	61
Tablica 11.	Sieć kanalizacyjna rozdzielcza	63
Table 11.	Sewage distribution system	63

Tablica 12. Wybrane dane z zakresu ochrony zdrowia	67
Table 12. Selected data on health care	67
Tablica 13. Wybrane dane o podmiotach działających w obszarze kultury	75
Table 13. Selected data on entities operating in the field of culture	75
Tablica 14. Podstawowe dane o turystycznej bazie noclegowej i jej wykorzystaniu	81
Table 14. Basic data on tourist accommodation establishments and their occupancy	81
Tablica 15. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska	84
Table 15. Major data on the state, threat and protection of the environment	84
Tablica 16. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni	92
Table 16. Public roads by type of surface	92
Tablica 17. Drogi publiczne o twardej nawierzchni	93
Table 17. Hard surface public roads	93
Tablica 18. Działalność Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice	94
Table 18. Activity of the John Paul II International Airport Kraków-Balice	94

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification presented in an abbreviated form
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc
mln	milion
zł PLN	złoty złoty
szt. pcs	sztuka pieces
wol. vol.	wolumin volume
kg	kilogram kilogram
l	litr litre
t	tona tonne
km	kilometr kilometre
m ²	metr kwadratowy square metre
ha	hektar hectare
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
m ³	metr sześcienny cubic metre
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre
kWh	kilowatogodzina kilowatt hour
GWh	gigawatogodzina megawatt hour
r.	rok
cd. cont.	ciąg dalszy continued
dok. cont.	dokończenie continued
nr (Nr) No.	numer number
p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
poz.	pozycja
Dz.U.	Dziennik Ustaw
PKB GDP	produkt krajowy brutto gross domestic product
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activities

W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007; zestawienie tych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

The names of some NACE Rev. 2 sections used in the publication have been abbreviated; the list of these abbreviations and their full names are given below:

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych Electricity, gas, steam and air conditioning supply
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją Water supply; sewerage, waste management and remediation activities
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości Real estate activities
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca Administrative and support service activities

Synteza

Poziom życia ludności uzależniony jest od struktur demograficznych, wykształcenia, stanu zdrowia mieszkańców oraz sytuacji na rynku pracy. W latach 2015–2019 w województwie małopolskim obserwowano wzrost liczby mieszkańców (o 1,1% w porównaniu z 2015 r.). Był on wynikiem dodatniego przyrostu naturalnego, dodatniego salda migracji stałej oraz ujemnej różnicy w saldach migracji czasowych. W stosunku do 2015 r. odnotowano wzrost zarówno liczby mieszkańców miast (o 0,6%), jak i wsi (o 1,7%).

W latach 2015–2019 utrzymywał się dodatni przyrost naturalny, w wyniku przewagi liczby urodzeń (wzrost o 6,4% w stosunku do 2015 r.) nad liczbą zgonów (o 5,1%). Zarówno w 2015 r. jak i w 2019 r. województwo małopolskie znajdowało się w grupie województw o najwyższych wartościach przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1 tys. ludności. W 2019 r. omawiany wskaźnik wyniósł 1,2 i był o 0,2 wyższy niż w 2015 r.

W województwie następował powolny proces starzenia się mieszkańców, a proces ten szybciej postępował w miastach niż na wsi. Utrzymywała się tendencja wzrostowa mediany wieku i wskaźnika starości, zmniejszał się udział ludności w wieku produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. W 2019 r. średni wiek mieszkańca województwa wynosił 40,0 lat (w 2015 r. – 38,6 lat). Statystyczny mieszkaniec województwa małopolskiego był o 1,3 lat młodszy od mieszkańca Polski.

Niskie od wielu lat wartości współczynnika dzietności oraz wydłużanie życia powodują pogarszanie się struktur wiekowych ludności, jednak województwo małopolskie, podobnie jak w latach poprzednich zakwalifikowano do młodych demograficznie (w porównaniu z 2015 r. zwiększył się udział ludności zarówno w wieku produkcyjnym, jak i w wieku poprodukcyjnym po 1,8 p. proc.). Zwiększyła się wartość współczynnika obciążenia demograficznego z 60 osób w 2015 r. do 65 osób w 2019 r. Wydłużyła się przeciętna długość życia mężczyzn (75,3 lat) i kobiet (82,7 lat).

W latach 2015–2019 aktywność zawodowa ludności województwa systematycznie rosła, współczynnik aktywności zawodowej populacji w wieku produkcyjnym w omawianym okresie zwiększył się o 3,2 p. proc., a wskaźnik zatrudnienia – o 2,2 p. proc. Wzrastała liczba pracujących z 628 osób (w przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym) w 2015 r. do 715 osób w 2019 r. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych zmniejszała się z roku na rok. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie małopolskim była jedną z niższych w kraju. W 2019 r. wyniosła 4,1%, a w stosunku do 2015 r. zmniejszyła się o 4,2 p. proc. Zmniejszył się o 2,6 p. proc. udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie i w 2019 r. wyniósł 3,0%.

Jakość zasobów ludzkich, w tym wiek, wykształcenie, stan zdrowia, ma wpływ na poziom aktywności gospodarczej, która warunkuje dobrobyt społeczeństwa. W zakresie aktywności gospodarczej w województwie małopolskim wartość wytworzonego produktu krajowego brutto (PKB) w 2018 r. wyniosła 173 mld zł, tj. 8,1% PKB Polski. W ujęciu rocznym odnotowano wzrost PKB o 7,7% (w cenach bieżących). Przeciętny poziom PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wyniósł 50,9 tys. zł (w Polsce – 55,2 tys. zł).

W województwie notowano systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej (o 12,6% w stosunku do stanu w końcu 2015 r.). Liczba podmiotów przypadających na 10 tys. ludności na koniec 2019 r. wynosiła 1202 (w Polsce – 1175). Utrzymywała się przewaga liczby podmiotów nowo zarejestrowanych nad liczbą podmiotów wyrejestrowanych. W omawianym okresie liczba nowych podmiotów zwiększyła się o 10,7%. Jednocześnie wyrejestrowano 30,2% mniej jednostek prawnych.

Konsekwencją dysproporcji społeczno-gospodarczych jest zróżnicowanie zamożności mieszkańców, poziomu dochodów, poziomu i struktury wydatków, warunków mieszkaniowych. Miarą poziomu życia jest także wyposażenie w dobra trwałego użytkowania.

W 2019 r. sytuacja materialna gospodarstw domowych kształtowała się korzystniej niż w 2015 r. Gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody. W 2019 r. przeciętne gospodarstwo domowe w województwie rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym 1773 zł na osobę, tj. o 35,8% większym niż w 2015 r. Ponad połowę dochodu stanowiły dochody z pracy.

Wynagrodzenia, czyli dochody z pracy, są głównym źródłem utrzymania ludności. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w gospodarce narodowej) w województwie w 2019 r. wynosiło 4808,56 zł i było wyższe o ponad 31% w stosunku do 2015 r. Przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe nierolnicze wzrosło w omawianym okresie o 14,8%, w tym przeciętna emerytura pracownicza o 12,9%. Przeciętne świadczenia emerytalno-rentowe rolnicze wzrosło o 10,2%, w tym emerytura rolnicza – o 8,2%. W latach 2015–2019 systematycznie wzrastała nadwyżka dochodów gospodarstw domowych nad wydatkami, co dało gospodarstwom większe możliwości oszczędzania. Przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych w 2019 r. stanowiły 60,8% dochodu rozporządzalnego (w 2015 r. udział ten był wyższy i wynosił 75,5%).

Wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania jest również istotnym miernikiem charakteryzującym poziom życia ludności. Świadczy ono o zasobności gospodarstw domowych, a także kształtuje subiektywną ocenę gospodarstwa domowego o swojej sytuacji materialnej. Wyposażenie gospodarstw domowych województwa małopolskiego w dobra trwałego użytkowania, zapewniające elementarny standard życia jest prawie pełne.

W 2019 r. dalszej poprawie uległa subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych. Ponad połowa gospodarstw (52,4%) oceniała swoją sytuację materialną jako dobrą lub raczej dobrą. W przeciętnej sytuacji materialnej znajdowało się 42,8% gospodarstw domowych, natomiast 4,8% oceniało tę sytuację jako raczej złą lub złą.

Udział korzystających w województwie ze środowiskowej pomocy społecznej (4,1%) był niższy niż przeciętnie w kraju (4,6%), a zasięg korzystania z pomocy w województwie zmniejszył się o 2,0 p. proc. w stosunku do 2015 r.

Systematycznie poprawiały się warunki mieszkaniowe w województwie. Przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie i 1 izbę malała przy równoczesnym wzroście powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę.

Priorytetowym zadaniem jednostek samorządowych w województwie jest zapewnienie poprawy warunków życia swoim mieszkańcom wraz z równoczesnym zrównoważonym rozwojem. Wyższy poziom życia mieszkańców, to wyższy poziom oferowanych usług między innymi w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty i kultury. Możliwość realizacji tego zadania w dużej mierze zależy od sytuacji finansowej jednostek samorządowych.

W latach 2015–2019 zwiększyła się dostępność usług społecznych dla mieszkańców województwa. Wzrosła liczba podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Zwiększyła się także liczba porad udzielonych przez lekarzy w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej z 8,3 porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. do 8,6 w 2019 r. W przeliczeniu na 10 tys. ludności w szpitalach ogólnych leczonych było 1790 osób (o 36 osób mniej niż w 2015 r.). Przeciętny pobyt chorego w szpitalu trwał 5,8 dnia (w 2015 r. – 5,9 dnia). W analizowanym okresie wydłużało się średnie wykorzystanie łóżka w szpitalach ogólnych z 255 dni w 2015 r. do 266 dni w 2019 r.

W latach 2015–2019 znacznie poprawiła się sytuacja w województwie oraz w Polsce w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W porównaniu z 2015 r. wzrosła ponad dwukrotnie ogólna liczba dzieci objętych opieką żłobkową.

W omawianym okresie wzrastało zainteresowanie różnorodną ofertą kulturalną instytucji kultury. W teatrach, muzeach, kinach odnotowano rosnącą liczbę widzów, zwiedzających. Malą natomiast liczbą bibliotek publicznych, przy równoczesnym wzroście liczby ludności na 1 placówkę. Systematycznie spadała liczba wypożyczeń na 1 czytelnika. Województwo małopolskie było jednym z najlepiej rozwiniętych województw pod względem infrastruktury turystycznej. Wzrosła zarówno liczba turystycznych obiektów noclegowych, jak i miejsc w tych obiektach. Zwiększyła się liczba osób korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych oraz liczba udzielonych im noclegów.

Executive summary

The standard of living of the population depends on demographic structures, education, health state of inhabitants and the situation on the labour market. In 2015–2019, an increase in the number of inhabitants was observed in Małopolskie Voivodship (by 1.1% compared to 2015). It was the result of a positive natural increase, a positive net permanent migration and a negative difference in the balances of temporary migration. Compared to 2015, there was an increase in both the number of urban (by 0.6%) and rural (by 1.7%) inhabitants.

In 2015–2019, a positive natural increase was maintained, as a result of the prevalence of the number of births (an increase by 6.4% compared to 2015) over the number of deaths (by 5.1%). Both in 2015 and in 2019, Małopolskie Voivodship was in the group of voivodships with the highest values of natural increase per 1 thousand population. In 2019, the ratio in question amounted to 1.2 and was 0.2 higher than in 2015.

In the voivodship there was a slow ageing process, and this process proceeded faster in urban than in rural areas. The upward trend in the median age and the ageing ratio was maintained, the share of pre-working age population decreased with the simultaneous increase in the share of post-working age population. In 2019, the average age of the voivodship's inhabitant was 40.0 years (in 2015 – 38.6 years). The statistical inhabitant of Małopolskie Voivodship was 1.3 years younger than the inhabitant of Poland.

Low, for many years, values of fertility rates and life extension have led to deterioration in the age structure of the population, however, Małopolskie Voivodship, as in previous years, was qualified to the demographically young ones (compared to 2015, the share of both working age population and post-working age population increased by 1.8 pp). The value of the age dependency ratio increased from 60 persons in 2015 to 65 persons in 2019. The average life expectancy for males (75.3 years) and females (82.7 years) has increased.

In 2015–2019, the occupational activity of the population of the voivodship was systematically growing, the activity rate of the working age population in the discussed period increased by 3.2 pp, and the employment rate – by 2.2 pp. The number of employed persons increased from 628 persons (per 1 000 working age population) in 2015 to 715 persons in 2019. The number of registered unemployed persons decreased from year to year. The registered unemployment rate in Małopolskie Voivodship was one of the lowest in the country. In 2019, it amounted to 4.1%, and compared to 2015 it decreased by 4.2 pp. The share of the registered unemployed persons in the working age population in the voivodship decreased by 2.6 pp and amounted to 3.0% in 2019.

The quality of human resources, including age, education, health state, has an impact on the level of economic activity that determines the welfare of society. In terms of economic activity in Małopolskie Voivodship, the value of gross domestic product (GDP) generated in 2018 amounted to PLN 173 billion, i.e. 8.1% of Poland's GDP. In annual terms, real GDP growth by 7.7% was recorded (at current prices). The average level of GDP per 1 inhabitant of the voivodship amounted to PLN 50.9 thousand (in Poland – PLN 55.2 thousand).

The voivodship recorded a systematic increase in the number of the national economy entities (by 12.6% compared to the state at the end of 2015). Number of entities per 10 thousand population at the end of 2019 was 1 202 (in Poland – 1 175). The number of newly registered entities prevailed over the number of deregistered entities. In the discussed period, the number of new entities increased by 10.7%. At the same time, less by 30.2% legal units were deregistered.

The consequence of socio-economic disproportions is a diversification of inhabitants' wealth, income level, level and structure of expenditures, housing conditions. A measure of living standards is also the equipment with durable goods.

In 2019, the financial situation of households was more favourable than in 2015. Households generated higher income. In 2019, the average household in the voivodship disposed of a monthly income of PLN 1 773 per person, i.e. 35.8% more than in 2015. Income from work accounted for over half of the income.

Wages and salaries, or income from work, are the main source of maintenance for the population. The average monthly gross wage and salary (in the national economy) in the voivodship in 2019 amounted to PLN 4 808.56 and was higher by over 31% compared to 2015. The average monthly non-agricultural retirement and other pension benefit increased by 14.8% in the discussed period, of which the average employee retirement pension by 12.9%. The average agricultural retirement and other pension benefits increased by 10.2%, of which the agricultural retirement pension – by 8.2%.

In 2015–2019, the surplus of households' income over expenditures was systematically growing, which gave the households greater possibilities of saving. The average monthly expenditures of households in 2019 accounted for 60.8% of disposable income (in 2015 this share was higher and amounted to 75.5%).

Household equipment with durable goods is also an important measure characterising the standard of living of the population. It proves the wealth of households and shapes the subjective assessment of the household about its financial situation. Household equipment in Małopolskie Voivodship with durable goods, ensuring a basic standard of living, is almost complete.

In 2019, the subjective assessment of the financial situation of households improved further. More than half of households (52.4%) assessed their financial situation as good or rather good. 42.8% of households were in an average financial situation, while 4.8% assessed this situation as rather bad or bad.

The share of beneficiaries of social assistance in the voivodship (4.1%) was lower than the national average (4.6%), and the extent of benefiting from the assistance in the voivodship decreased by 2.0 pp compared to 2015.

The housing conditions in the voivodship systematically improved. The average number of persons per dwelling and per room decreased with simultaneous increase in useful floor area per person.

The priority task of local government units in the voivodship is to ensure the improvement of living conditions for their inhabitants along with the simultaneous sustainable development. A higher standard of living for inhabitants is a higher level of services offered, among others in the field of health care, social welfare, education and culture. The possibility to perform this task depends to a large extent on the financial situation of local government units.

In 2015–2019, the availability of social services for the inhabitants of the voivodship increased. The number of outpatient healthcare entities has increased. The number of consultations provided by doctors in outpatient health care also increased from 8.3 consultations per capita in 2015 to 8.6 in 2019. Per 10 thousand population 1790 persons were treated in general hospitals (by 36 persons less than in 2015). The average stay of a patient in a hospital lasted 5.8 days (in 2015 – 5.9 days). In the analysed period, the average bed use in general hospitals increased from 255 days in 2015 to 266 days in 2019.

In 2015–2019, the situation in the voivodship and in Poland in terms of childcare up to 3 years of age improved significantly. The total number of children covered by nursery care more than doubled compared to 2015.

In the discussed period, interest in the diverse cultural offer of institutions of culture increased. In theatres, museums and cinemas, a growing number of viewers and visitors have been recorded. However, the number of public libraries decreased while the number of inhabitants per 1 branch increased. The number of loans per 1 reader dropped systematically. Małopolskie Voivodship was one of the most developed voivodships in terms of tourist infrastructure. Both the number of tourist accommodation facilities and places in these facilities increased. The number of tourists accommodated in tourist accommodation establishments and the number of overnight stays augmented.

Rozdział 1

Chapter 1

Zasoby ludzkie

Human resources

1.1. Stan ludności i jego zmienność

1.1. Size of population and its changeability

W latach 2015–2019 obserwowano systematyczny wzrost liczby ludności województwa małopolskiego. W końcu 2019 r. liczba ludności wyniosła 3410,9 tys. osób, co stanowiło 8,9% ogólnej liczby ludności kraju. Pod względem liczby ludności województwo małopolskie zajmowało 4 miejsce w kraju, po województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. W porównaniu z 2015 r. liczba ludności zwiększyła się o 1,1% (w kraju zanotowano spadek o 0,1%).

Tablica 1. Wybrane dane dotyczące ludności

Table 1. Selected data on population

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Ludność ^a w tys. Population ^a in thousands	3372,6	3382,3	3391,4	3400,6	3410,9
mężczyźni males	1636,7	1641,3	1646,0	1650,6	1655,5
kobiety females	1735,9	1740,9	1745,4	1749,9	1755,4
Dynamika liczby ludności rok poprzedni=100 Indices of the number of population previous year=100	100,1	100,3	100,3	100,3	100,3
Ludność ^a na 1 km ² Population ^a per 1 km ²	222	223	223	224	225
Współczynnik urbanizacji ^a Urbanization rate ^a	48,5	48,4	48,3	48,2	48,2
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	1,0	1,7	1,9	1,6	1,2
Urodzenia żywe na 1000 ludności Live births per 1000 population	10,3	10,8	11,3	11,2	10,9
Współczynnik dzietności ogólnej Total fertility rate	1,320	1,397	1,486	1,499	1,487
Współczynnik płodności kobiet General fertility rate of females	41,69	43,83	46,20	46,05	45,12
Saldo migracji stałej na 1000 ludności Net permanent migration per 1000 population	0,9 ^b	1,1	1,2	1,6	2,0

a Stan w dniu 31 grudnia. b Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.

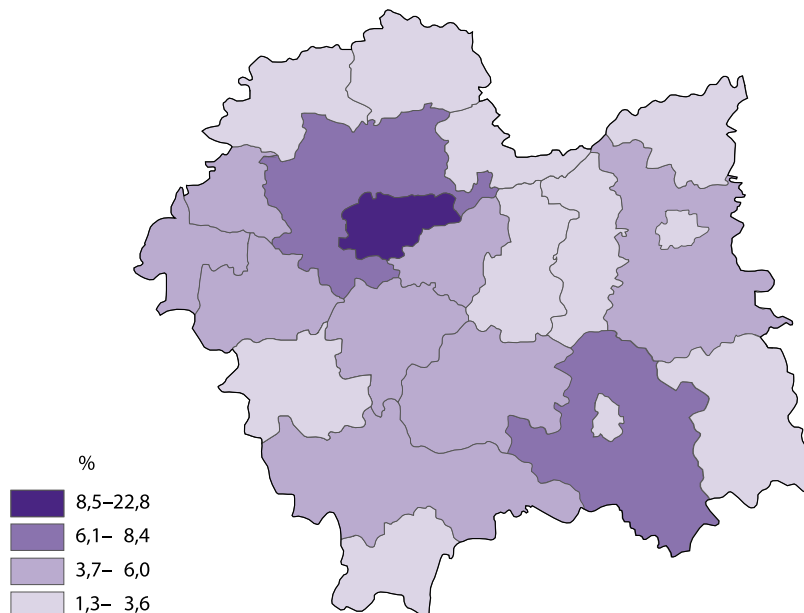
a As of 31 December. b For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

Wśród powiatów województwa małopolskiego w latach 2015–2019 najwyższą liczbą ludności charakteryzował się Kraków. W 2019 r. zamieszkiwało w nim 779,1 tys. osób, które stanowiły 22,8% ogólnej liczby ludności województwa. Wzrost liczby ludności w stosunku do 2015 r. wystąpił w 13 powiatach, w tym najwyższy w powiecie wielickim (o 6,3%). W pozostałych 9 powiatach liczba mieszkańców zmniejszyła się, a najwięcej osób ubyło w Tarnowie (o 2,0%).

Mapa 1. Udział ludności powiatów w ogólnej liczbie ludności województwa w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 1. Share of population of powiats in total voivodship's population in 2019
As of 31 December

Roczny przyrost rzeczywisty ludności to suma przyrostu naturalnego, salda migracji stałej i różnicy w saldach migracji czasowej.

W 2019 r. roczny przyrost rzeczywisty wyniósł 10,3 tys. osób. Był on wynikiem dodatniego przyrostu naturalnego, dodatniego salda migracji stałej oraz ujemnej różnicy w saldach migracji czasowych. W 8 powiatach zanotowano dodatni przyrost rzeczywisty ludności, najwyższy w Krakowie (8,0 tys. osób), a w dalszej kolejności w powiecie krakowskim i wielickim (po 2,1 tys. osób). Największy ubytek ludności odnotowano w powiatach chrzanowskim i olkuskim (po minus 0,8 tys.).

Województwo małopolskie cechowała także wyższa niż w kraju gęstość zaludnienia, w 2019 r. na 1 km² przypadało 225 osób (w kraju 123 osoby na 1 km²). Wśród powiatów odnotowano znaczne zróżnicowanie omawianego wskaźnika, od najwyższego w Krakowie (2384 osoby na km²), następnie w Tarnowie (1499 osób na km²) i Nowym Sączu (1455 osób na km²) do najniższego w powiecie miechowskim – 72 osoby na km².

Współczynnik urbanizacji wyrażony jest poprzez udział ludności zamieszkałej w miastach w ogólnej liczbie ludności, natomiast **współczynnik ruralizacji** to udział ludności zamieszkałej na wsi w ogólnej liczbie ludności.

W miastach województwa małopolskiego w 2019 r. mieszkało 1644,2 tys. osób, a współczynnik urbanizacji wyniósł 48,2% (w kraju – 60,0%). W stosunku do 2015 r. zmniejszył się o 0,3 p. proc. (podobnie w kraju). Najwyższą wartość współczynnika urbanizacji zanotowano w powiecie chrzanowskim (61,5%), a następnie w oświęcimskim (52,5%) oraz olkuskim (48,4%). Najmniej zurbanizowany był powiat tarnowski (11,8%). Współczynnik ruralizacji wyniósł odpowiednio 51,8% w województwie (w kraju – 40,0%). Na wsi mieszkało 1766,7 tys. osób, a więc o 1,7% więcej niż w 2015 r., co wiąże się z rozwojem obszarów podmiejskich.

Współczynnik feminizacji jest to relacja liczby kobiet do liczby mężczyzn na danym obszarze, pomnożona przez 100; wskazuje ile kobiet przypada na 100 mężczyzn.

W strukturze ludności według płci przeważały kobiety, które stanowiły 51,5% ludności województwa (w kraju – 51,6%). Współczynnik feminizacji wyniósł 106 (w kraju – 107), podobnie jak w 2015 r. Przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn odnotowano w większości powiatów. W 2019 r. najwięcej kobiet na 100 mężczyzn przypadało w Krakowie (114), kolejno w Tarnowie (112) oraz Nowym Sączu (109). Wyjątek stanowił powiat limanowski, w którym wskaźnik maskulinizacji, tj. liczba mężczyzn przypadająca na 100 kobiet, wyniósł 100,2.

Typologia demograficzna Webba pozwala ustalić typy demograficzne dla jednostek aktywnych i nieaktywnych. Podstawą ustalenia typów są dwa czynniki przyrostu rzeczywistego ludności: przyrost naturalny i saldo migracji stałej.

Typy demograficzne według Webba – jednostki AKTYWNE:

- Typ A – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji,
- Typ B – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji,
- Typ C – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji,
- Typ D – ujemny przyrost naturalny jest kompensowany przez dodatnie saldo migracji.

Typy demograficzne według Webba – jednostki NIEAKTYWNE:

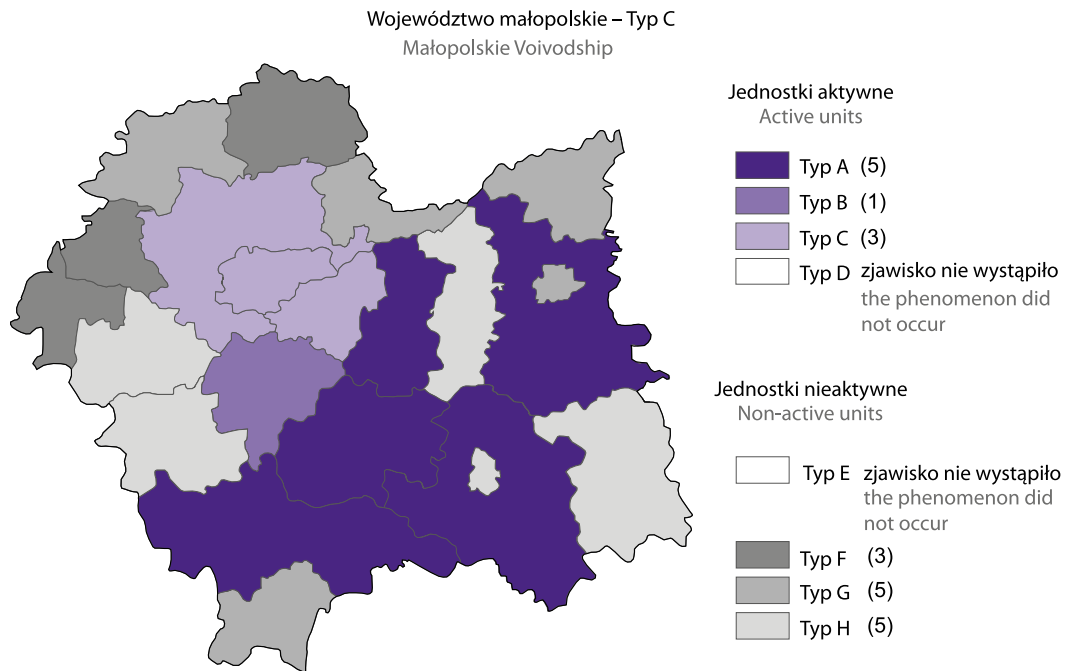
- Typ E – ujemny przyrost naturalny nie jest kompensowany przez dodatnie saldo migracji,
- Typ F – ubytek ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji,
- Typ G – ubytek ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym,
- Typ H – dodatni przyrost naturalny nie kompensuje ujemnego salda migracji.

Zgodnie z typologią demograficzną jednostek przestrzennych według J.W. Webba województwo małopolskie w 2019 r. znalazło się w grupie jednostek aktywnych demograficznie (typ C). Klasyfikacja wyróżnia 8 typów oznaczonych literami od A do H. Pierwsze cztery typy A–D charakteryzują jednostki aktywne demograficznie (rozwojowe), natomiast typy E–H oznaczają jednostki nieaktywne (depopulacyjne).

W omawianym roku, spośród 22 powiatów – 9 z nich zakwalifikowano do aktywnych demograficznie, czyli zaludniających się (typ A, typ B, typ C). Przewaga dodatniego przyrostu naturalnego nad ujemnym saldem migracji (typ A) wystąpiła w 5 powiatach: bocheńskim, limanowskim, nowosądeckim, nowotarskim i tarnowskim. Dodatni przyrost naturalny, wyższy od dodatniego salda migracji (typ B) osiągnął wyłącznie powiat myślenicki. Powiat tatrzański został zakwalifikowany do typu G (nieaktywny). Kraków oraz powiaty krakowski i wielicki zostały zakwalifikowane do typu C, aktywnych demograficznie. Do typu D, gdzie ujemny przyrost naturalny był kompensowany przez dodatnie saldo migracji nie został zakwalifikowany żaden z powiatów województwa. Powolny proces wyludniania odnotowano w 13 powiatach. Do typu E, w którym ujemny przyrost naturalny nie był kompensowany przez dodatnie saldo migracji nie zakwalifikował się żaden powiat. Do typu F zaliczono 3 powiaty: chrzanowski, miechowski, oświęcimski; do typu G – 5 powiatów: dąbrowski, olkuski, proszowicki, tatrzański oraz Tarnów; do typu H – pozostałe powiaty: brzeski, gorlicki, suski, wadowicki i Nowy Sącz.

Mapa 2. Typologia demograficzna powiatów według Webba w 2019 r.

Map 2. Demographic typology of powiats according to Webb in 2019

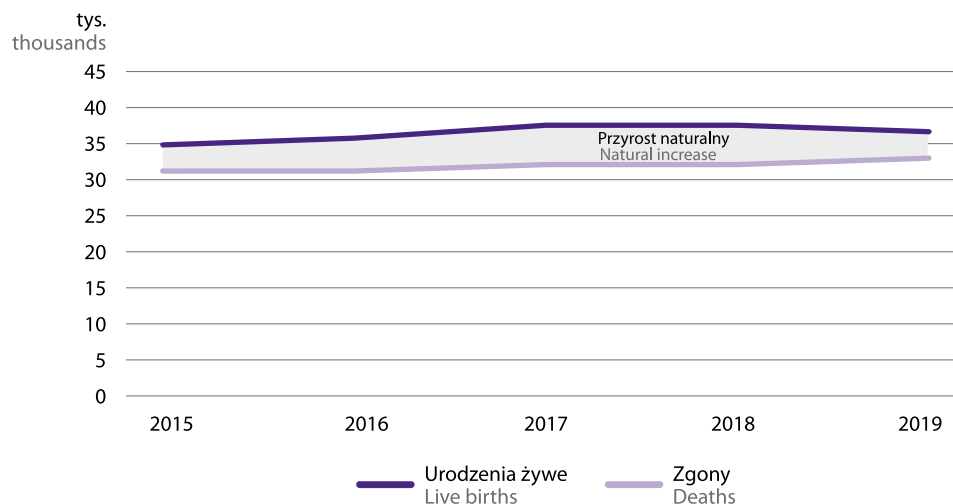
Ruch naturalny ludności
Vital statistics of population

Na wzrost liczby ludności województwa małopolskiego w latach 2015–2019 wpłynął m.in. dodatni przyrost naturalny.

Przyrost naturalny ludności określany jest jako różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie.

W 2019 r. nadwyżka liczby urodzeń nad liczbą zgonów wyniosła 4,0 tys. osób. W kraju zanotowano ujemny przyrost naturalny (minus 34,8 tys. osób). Można zauważyć, że w województwie w latach 2015–2019 wartość przyrostu naturalnego rosła do 2017 r., natomiast od 2018 r. zmniejszała się. W 2019 r. wzrost liczby urodzeń w stosunku do 2015 r. wyniósł 6,4%, wzrost liczby zgonów 5,1%, a wartość przyrostu naturalnego wzrosła o 18,8%. W omawianym okresie większość powiatów cechowała się dodatnią wartością przyrostu naturalnego. W 2019 r. największe nadwyżki liczby urodzeń nad liczbą zgonów zanotowano w Krakowie (1,5 tys. osób), a następnie w powiatach nowosądeckim (1,0 tys. osób) i limanowskim (0,7 tys. osób). Wśród powiatów o ujemnym przyroście naturalnym liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń najbardziej w powiecie chrzanowskim (minus 0,5 tys. osób), a następnie olkuskim (minus 0,4 tys. osób) oraz Tarnowie (minus 0,2 tys. osób).

Wykres 1. Ruch naturalny ludności
Chart 1. Vital statistics of population

Zarówno w 2015 r. jak i w 2019 r. województwo małopolskie znajdowało się w grupie województw o najwyższych wartościach przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1 tys. ludności. W 2019 r. omawiany wskaźnik wyniósł 1,2 i był o 0,2 wyższy niż w 2015 r. Dla porównania w kraju wskaźnik w latach 2015–2019 przyjmował wartości ujemne. Wśród powiatów najwyższy poziom współczynnika przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie limanowskim (plus 5,0), a najniższy – w powiecie miechowskim (minus 4,7).

Współczynnik dzietności to suma cząstkowych współczynników płodności. Oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie. Współczynnik dzietności ogólnej powinien kształtować się na poziomie od 2,10 do 2,15, co oznacza, że na statystyczną kobietę w wieku 15–49 lat przypada średnio dwoje dzieci w ciągu całego okresu rozrodczego. Wówczas wielkość ta staje się korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego.

W latach 2015–2019 wartość współczynnika dzietności wzrosła z 1,32 do 1,49 i obrazowała brak prostej zastępowalności pokoleń. W tym samym okresie w kraju zanotowano wzrost współczynnika z 1,29 do 1,42. W 2019 r. najwyższy poziom omawianego wskaźnika odnotowano w powiecie limanowskim 1,83, a najniższy wystąpił w powiecie dąbrowskim 1,21.

Kolejną miarą natężenia urodzeń jest współczynnik płodności kobiet. W 2019 r. liczba urodzeń żywych na 1 tys. kobiet w wieku 15–49 lat wyniosła 45,1 i w stosunku do 2015 r. zwiększyła się o 3,4. Najwyższą płodność w 2019 r. zanotowano wśród kobiet w wieku 25–29 lat (105 urodzeń żywych na 1 tys. kobiet w stosunku do 90 w 2015 r.), a następnie w wieku 30–34 lata (92 urodzenia w porównaniu z 80 w 2015 r.). Warto zaznaczyć, że od 2015 r. liczba kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) zmniejszyła się o 1,6% i pod koniec 2019 r. wyniosła 817,4 tys.

Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały

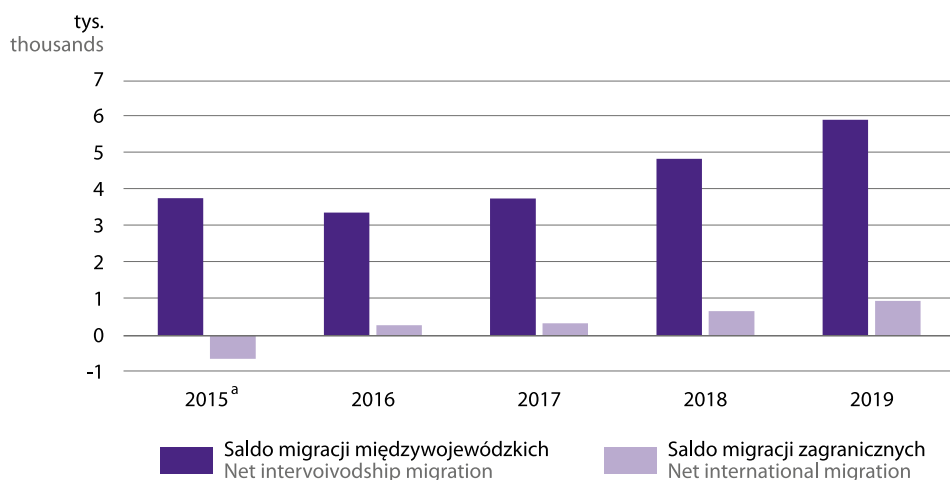
Intervoivodship and international migration for permanent residence

W latach 2015–2019 wzrost liczby ludności województwa małopolskiego wynikał także z dodatniego salda migracji międzywojewódzkich. Najwyższą wartość salda migracji odnotowano w 2019 r. – 5,9 tys. osób, natomiast najniższą w 2016 r. – 3,4 tys. osób. Najwyższa liczba zameldowań i wymeldowań przypadła na 2019 r. – do województwa małopolskiego na stałe przybyło 13,0 tys. osób (wśród nich osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 79,5%), a województwo opuściło 7,1 tys. osób (udział osób w wieku produkcyjnym wyniósł 72,6%).

Główne kierunki przemieszczania się ludności do i z województwa małopolskiego pozostały bez zmian. Do województwa ludność napływała z głównie z województw: śląskiego, podkarpackiego oraz świętokrzyskiego (podobnie w 2015 r.). Udział osób przybywających z tych województw wśród wszystkich przybywających wyniósł w 2015 r. – 65,6%, a w 2019 r. – 66,1%. Z województwa małopolskiego najczęściej osób przenosiło się do województw: śląskiego, mazowieckiego i podkarpackiego (podobnie w 2015 r.). Stanowili oni łącznie 64,2% wszystkich opuszczających województwo w 2015 r. oraz 64,6% w 2019 r.

Saldo migracji stałej w 2019 r. na 1 tys. ludności wyniosło plus 2,0 (w kraju – plus 0,2). Wśród powiatów, najwyższą wartość odnotowano w powiecie wielickim – plus 12,8, następnie w Krakowie plus 9,0 oraz w powiecie krakowskim plus 7,2, a najniższą w Tarnowie – minus 5,9.

Wykres 2. Saldo migracji międzywojewódzkich i zagranicznych
Chart 2. Intervoivodship and international net migration

^a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach zagranicznych za 2014 r.
^a For calculating net migration, data on international migration for 2014 were used.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na wzrost liczby ludności była wartość salda migracji zagranicznych, która w 2019 r. była dodatnia i wyniosła plus 1,0 tys. osób. Z województwa małopolskiego wyemigrowało 1,1 tys. osób, a przybyło z zagranicy na pobyt stały 2,0 tys. osób. Dodatnie saldo migracji zagranicznych odnotowano w 17 powiatach. W 2019 r. w województwie saldo migracji zagranicznych na 1 tys. ludności wyniosło plus 0,3. Wśród powiatów, najwyższą jego wartość odnotowano w Krakowie – plus 0,8, a najniższą w Tarnowie – minus 1,3.

Swobodny przepływ ludności między państwami członkowskimi Unii Europejskiej miał wpływ na kierunki emigracji mieszkańców województwa małopolskiego. W 2019 r. 76,1% emigrantów wyjechało do krajów europejskich, w których największą popularnością cieszyły się kraje: Austria (209 osób), Wielka Brytania (207 osób) oraz Niemcy (115 osób). Wśród emigrantów popularnym kierunkiem wyjazdów była także Ameryka Północna – na wyjazd do niej zdecydowało się 23,2% emigrantów. Wśród nich 216 osób wybrało Stany Zjednoczone.

1.2. Starzenie się ludności i tempo tego procesu

1.2. Ageing of population and pace of this process

W województwie małopolskim, podobnie jak w kraju, obserwowano powolny proces starzenia się mieszkańców. Zmieniała się także struktura ludności według ekonomicznych grup wieku.

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności wskazuje przeciętny wiek osób w danej zbiorowości (np. zamieszkującej określone terytorium). Wartość mediany wyznacza granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

W końcu 2019 r. mediana wieku wyniosła 40,0 lat, przeciętnie mieszkańiec województwa był o 1,3 lat młodszy od mieszkańca kraju (mediana w kraju – 41,3 lat). W porównaniu z 2015 r. wartość mediany wzrosła o 1,4 lat (w kraju – o 1,5 lat). Różnice w wartości mediany można zaobserwować także w przypadku miejsca zamieszkania. Przeciętny wiek mieszkańców miast województwa małopolskiego w 2019 r. (41,7 lat) był wyższy niż wiek środkowy mieszkańców wsi (38,4 lat). Statystycznie najmłodszy mieszkańcy pochodzili z powiatów limanowskiego (36,1 lat), natomiast najwyższe wartości mediany zanotowano w Tarnowie (44,0 lata).

Tablica 2. Wybrane dane dotyczące wieku ludności

Table 2. Selected data on age of population

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Mediana wieku ludności ogółem Median age of total population	38,6	39,0	39,3	39,7	40,0
mężczyźni males	37,2	37,6	38,0	38,3	38,7
kobiety females	40,1	40,5	40,8	41,1	41,5
Ludność (stan w dniu 31 grudnia) w wieku w tys.: Population (as of 31 December) at age in thousands:					
przedprodukcyjnym pre-working	638,6	639,2	642,5	645,2	649,0
produkcyjnym working	2106,1	2097,2	2086,0	2075,2	2065,8
poprodukcyjnym post-working	628,0	645,9	662,9	680,2	696,1
Współczynnik obciążenia demograficznego (stan w dniu 31 grudnia) Age dependency ratio (as of 31 December)	60	61	63	64	65

W strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku z roku na rok zmniejszała się liczba osób w wieku produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. W 2019 r. osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 60,6% ogólnej liczby ludności, a ich udział w strukturze zmniejszył się w stosunku do 2015 r. o 1,8 p. proc. Największy udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej zbiorowości powiatu odnotowano w powiecie dąbrowskim (63,4%), a najmniejszy w Tarnowie (58,7%). Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 20,4% ludności, a w porównaniu z 2015 r. zanotowano wzrost ich udziału w strukturze o 1,8 p. proc. W 2019 r. największy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności danego powiatu zaobserwowano w Tarnowie (25,7%), a najmniejszy w powiecie nowosądeckim (15,7%). Udział osób w wieku przedprodukcyjnym wyniósł 19,0% i był wyższy o 0,1 p. proc. niż w 2015 r. Wśród powiatów największy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności danego powiatu odnotowano w powiecie limanowskim (23,1%), natomiast najmniejszy w Tarnowie (15,6%).

Współczynnik obciążenia demograficznego to relacja między liczbą ludności w wieku nieprodukcyjnym (tj. przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) na 100 osób w wieku produkcyjnym.

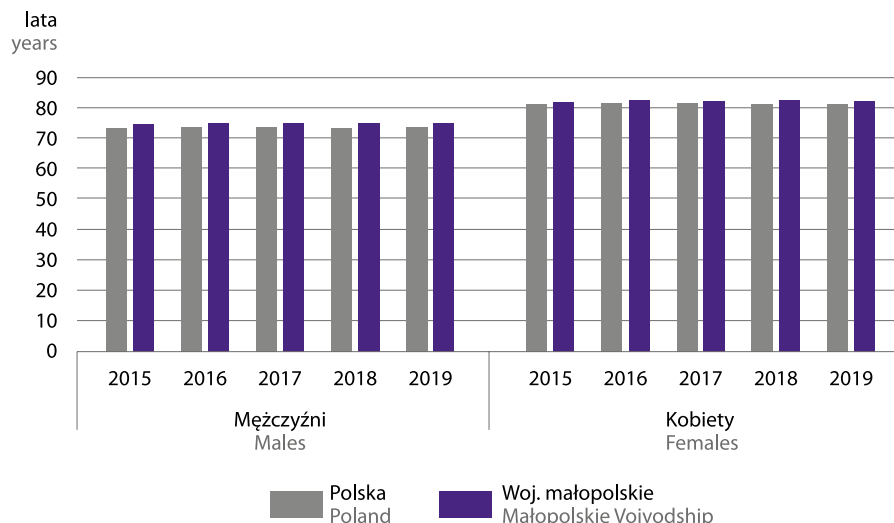
W analizowanym okresie z roku na rok zwiększała się wartość współczynnika obciążenia demograficznego. W 2019 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 65 osób w wieku nieprodukcyjnym (w kraju – 67), podczas gdy w 2015 r. wartość współczynnika wynosiła 60 osób (podobnie w kraju). Wśród powiatów w 2019 r. wartość tego współczynnika była zróżnicowana i wahała się od 70 osób w Tarnowie i powiecie miechowskim do 58 osób w powiecie dąbrowskim. W latach 2015–2019 najwyższym wzrostem współczynnika obciążenia demograficznego charakteryzowały się Kraków, powiat olkuski oraz Tarnów (po 8 osób), a najmniejszym wzrostem omawianego wskaźnika powiat limanowski i nowosądecki (po 1 osobie).

1.3. Stan zdrowia ludności

1.3. Health of population

W 2019 r. przeciętna długość życia mężczyzn wynosiła 75,3 lat, w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 0,2 roku. Przeciętna długość życia kobiet wyniosła 82,7 lat i w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 0,3. Wartości dla kraju były niższe niż w województwie małopolskim, długość życia mężczyzn wyniosła 74,1 lat, natomiast kobiet – 81,8 lat. W 2019 r. w województwie przewaga w długości trwania życia mężczyzn mieszkających w miastach nad mieszkającymi na wsi wyniosła 1,2 lat, natomiast w przypadku kobiet nie zanotowano różnicy w długości życia. Dla porównania w kraju mężczyźni mieszkający w miastach żyli przeciętnie dłużej o 1,1 lat od mieszkających na wsi, natomiast w przypadku kobiet, mieszkające w miastach żyły przeciętnie krócej o 0,1 roku od mieszkających na wsi.

Wykres 3. Przeciętne trwanie życia
Chart 3. Life expectancy

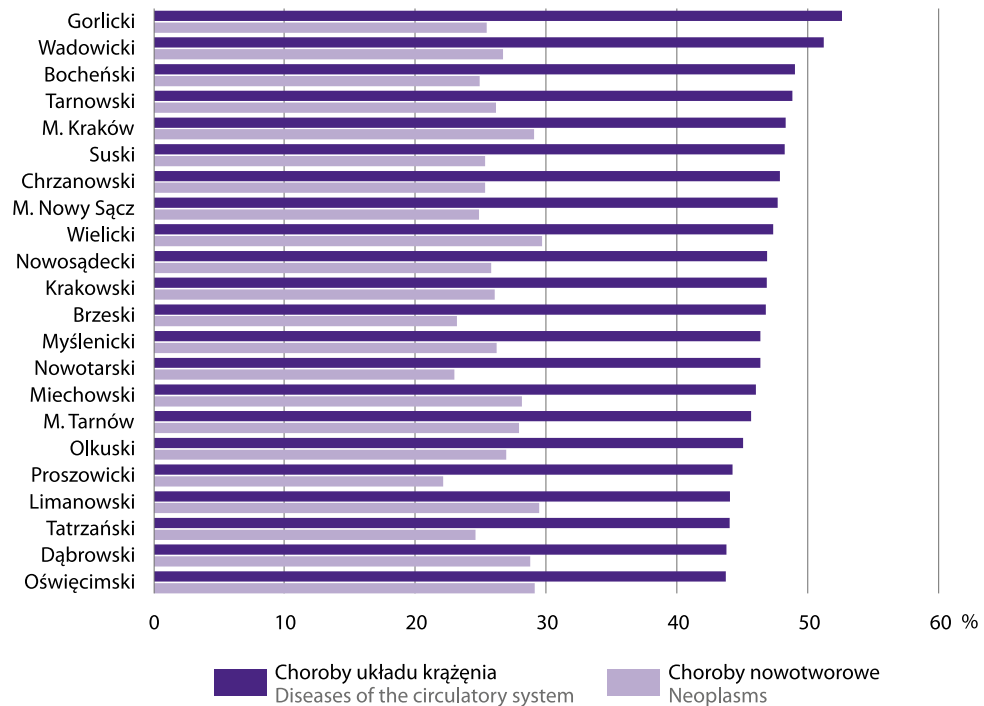

Ogólny współczynnik umieralności, który definiuje się jako liczbę zgonów na 1 tys. ludności w 2019 r. wyniósł 9,7 (w kraju – 10,7) i był wyższy o 0,4 pp. od zanotowanego w 2015 r. (podobnie w kraju). Wśród osób mieszkających w miastach współczynnik umieralności (10,3) był wyższy niż na wsi (9,1). Najniższą jego wartość zanotowano w powiecie nowosądeckim (7,9), a następnie bocheńskim (8,1) i wielickim (8,2). Najwyższą wartość omawianego współczynnika zanotowano w powiecie miechowskim (13,2), kolejno w proszowickim (12,0) i chrzanowskim (11,7). W porównaniu z 2015 r. najniższy wzrost omawianego współczynnika zanotowano w Nowym Sączu (o 1,3 pp.), natomiast największy spadek w powiecie suskim (o 0,7 pp.).

W latach 2015–2018 głównymi przyczynami zgonów, zarówno w województwie jak i w kraju, były choroby układu krążenia i nowotwory. W 2018 r. w województwie na skutek chorób układu krążenia zmarło 47,2% mieszkańców (w kraju – 40,5%). Wśród powiatów odsetek zgonów wahał się od 43,6% w powiecie oświęcimskim do 52,5% w powiecie gorlickim. W stosunku do 2015 r. największy wzrost udziału zgonów spowodowanych chorobami krążenia w ogólnej licznie zgonów wystąpił w Nowym Sączu (o 6,2 p. proc.), a największy spadek w powiecie miechowskim (o 12,3 p. proc.).

W 2018 r. nowotwory były przyczyną zgonów 26,9% mieszkańców województwa oraz 26,4% mieszkańców kraju. W stosunku do 2015 r. odsetek zgonów z tego powodu zmniejszył się o 1,2 p. proc. w województwie, w kraju zanotowano spadek o 0,3 p. proc. Najwyższy odsetek w strukturze zgonów z powodu chorób nowotworowych zanotowano w powiecie wielickim (29,6%), natomiast najmniejszy w powiecie proszowickim (22,1%). W porównaniu z 2015 r. odsetek zgonów na skutek chorób nowotworowych najbardziej zwiększył się w powiecie miechowskim (o 3,4 p. proc.), natomiast największy spadek zanotowano w powiecie proszowickim (o 7,5 p. proc.).

Wykres 4. Udział zgonów według wybranych przyczyn w ogólnej liczbie zgonów według powiatów w 2018 r.
 Chart 4. Share of deaths by selected causes in total number of deaths by powiats in 2018

Ze stanem zdrowia ludności związane są także warunki pracy. Istotnym wskaźnikiem jest w tym przypadku liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia w przeliczeniu na 1 tys. zatrudnionych w zbiorowości objętej badaniem. W 2019 r. wartość wskaźnika wyniosła w województwie 58 osób, natomiast w kraju była wyższa – 73 osoby. W stosunku do 2015 r. wartość omawianego wskaźnika zmniejszyła się o 8 osób (w kraju – o 14 osób). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie brzeskim (165 osób), a najniższą w powiecie miechowskim (7 osób). W stosunku do 2015 r. największy wzrost wskaźnika (o 36 osób) nastąpił w powiecie brzeskim, a największy spadek (o 37 osób) w powiecie chrzanowskim.

Kolejnym wskaźnikiem związanym z warunkami pracy jest liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy na 1 tys. pracujących. W 2019 r. wartość wskaźnika w województwie wyniosła 5 osób i była niższa niż w Polsce, gdzie na 1 tys. pracujących przypadało 6 osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy. W województwie choroby zawodowe stwierdzono u 141 osób, a więc było to o 84 przypadki mniej niż w 2015 r.

1.4. Rynek pracy

1.4. Labour market

Aktywność zawodowa ludności

Economic activity of the population

Za podstawę oceny zmian w zakresie aktywności ludności na rynku pracy służą wyniki reprezentacyjnego „Badania aktywności ekonomicznej ludności” (BAEL). Badanie to zawiera pytanie o status na rynku pracy (pracujący, bezrobotny, czy bierny zawodowo), które kierowane jest do osób w wieku 15–75 lat. Z uwagi na relatywnie niewielki – wśród aktywnych zawodowo – udział osób w wieku 15–17 lat oraz osób w wieku poprodukcyjnym, ocenę zjawiska i skalę zmian analizuje się w zbiorowości osób w wieku produkcyjnym.

Aktywni zawodowo to osoby pracujące oraz bezrobotne. **Wskaźnik zatrudnienia** obliczono jako udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

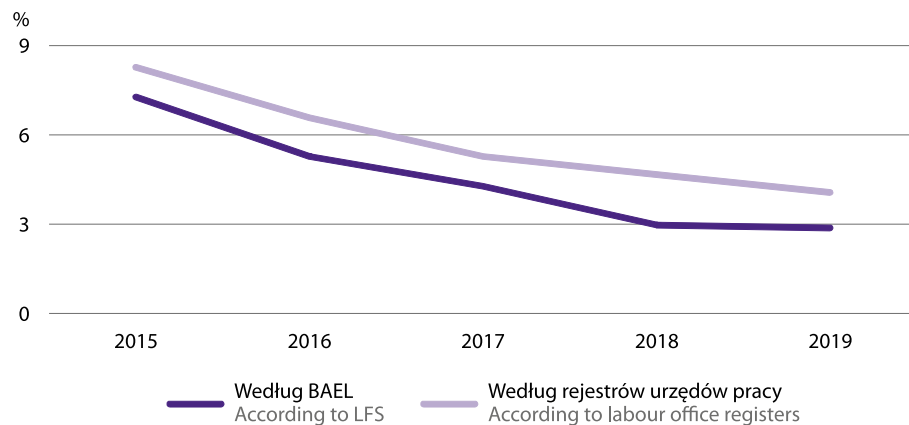
W latach 2015–2019 aktywność zawodowa ludności województwa małopolskiego systematycznie rosła (z wyjątkiem 2018 r. kiedy to uległa niewielkiemu zmniejszeniu). Współczynnik aktywności zawodowej populacji w wieku produkcyjnym w omawianym okresie zwiększył się o 3,2 p. proc. osiągając wartość 76,3%. W skali kraju poziom omawianego wskaźnika wykazywał tendencję wzrostową w całym analizowanym okresie, a jego wartość wzrosła o 2,6 p. proc. do 77,1%.

Wzrost aktywności zawodowej ludności województwa małopolskiego przejawiał się również w rosnącej wartości wskaźnika zatrudnienia. W 2015 r. w populacji w wieku produkcyjnym wskaźnik ten wyniósł 67,8%, podczas gdy w 2019 r. było to 74,0%. W Polsce wskaźnik zatrudnienia w 2019 r. osiągnął większą wartość (74,5%) niż w województwie, ale jego rozpiętość w latach 2015–2019 była mniejsza (o 0,4 p. proc.).

Korzystne zmiany na rynku pracy przełożyły się na spadek stopy bezrobocia. W 2019 r. wyniosła ona 2,9% i w porównaniu do 2015 r. zmniejszyła się o 4,4 p. proc. W tym miejscu należy przypomnieć, że stopa bezrobocia w populacji w wieku produkcyjnym, obliczana na podstawie wyników „Badania aktywności ekonomicznej ludności” (BAEL), prowadzonego we wszystkich krajach UE według zaleceń EUROSTATU, jest znacznie niższa od stopy bezrobocia rejestrowanego liczonego na podstawie ewidencji urzędów pracy (np. w 2019 r. w województwie małopolskim – niższa o 1,2 p. proc.). Różnica wynika z przyjętej w BAEL definicji osoby bezrobotnej, tj. nie wykonującej przez co najmniej godzinę w tygodniu poprzedzającym badanie jakiegokolwiek pracy – w żadnej formie (umowa o pracę, umowa cywilno-prawna, niekiedy umowa ustna w przypadku pracy dorywczej lub nierejestrowanej, albo pomoc w rodzinnej działalności gospodarczej) – przynoszącej zarobek lub dochód, oraz nie mogącej podjąć takiej pracy w kolejnych dwóch tygodniach. W przypadku rejestracji w urzędzie pracy istotna jest (poza wieloma innymi kryteriami) gotowość podjęcia pracy najemnej w pełnym wymiarze czasu pracy, oraz konieczność przyjęcia oferty, która spełnia minimalne kryteria tak w zakresie warunków pracy jak i wynagrodzenia (choć nie spełnia oczekiwań osoby poszukującej pracy).

Wykres 5. Stopa bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym według BAEL^a oraz stopa bezrobocia rejestrowanego^b

Chart 5. Unemployment rate among working age population according to LFS^a and registered unemployment rate^b

a Przeciętna w roku. b Stan w dniu 31 grudnia.
a Annual average. b As of 31 December.

Liczba pracujących w wieku produkcyjnym w IV kwartale 2019 r. szacowana według metodologii BAEL wyniosła w województwie 1399 tys. osób i w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o 11,3%, natomiast spadek liczby bezrobotnych w wieku produkcyjnym w tym samym okresie był wysoki i wyniósł 67,4% (od 92 tys. w 2015 r. do 30 tys. w 2019 r.). W skali kraju w analizowanym okresie wystąpił wzrost liczby pracujących o 0,7%, a liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 59,8%. Warto dodać, że zarówno w województwie jak i w kraju zmniejszyła się w omawianym okresie liczba osób w wieku produkcyjnym biernych zawodowo, odpowiednio o 6,6% oraz o 15,5%.

Pracujący w gospodarce narodowej Employed persons in the national economy

W 2019 r. liczba pracujących w gospodarce narodowej¹ w województwie małopolskim wyniosła 1476,4 tys. i w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 11,7%. W skali kraju odnotowano niższy (o 2,9 p. proc.) niż w województwie wzrost liczby pracujących. Pracujący w województwie stanowili 9,4% zbiorowości pracujących w kraju (9,1% w 2015 r.). W zbiorowości pracujących przeważali mężczyźni, którzy stanowili 51,8% ogólnej liczby pracujących, a ich udział w relacji do 2015 r. zwiększył się o 0,7 p. proc.

W latach 2015–2019 wzrastała liczba pracujących w przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym, zarówno w województwie jak i w skali kraju, przy czym wskaźnik przyjmował wyższe wartości dla województwa. W 2019 r. w województwie małopolskim na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym pracowało 715 osób (685 w kraju), wobec wartości 628 w 2015 r. (604 w kraju). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w województwie mazowieckim – 845, a najniższą w warmińsko-mazurskim (526).

¹ Patrz Uwagi metodologiczne na str. 97.

Tablica 3. Pracujący^a
Stan w dniu 31 grudnia
Table 3. Employed persons^a
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem w tys. Total in thousands	1321,9	1373,5	1414,1	1447,7	1476,4
sektor publiczny public sector	247,0	248,7	251,5	255,8	256,7
sektor prywatny private sector	1074,9	1124,8	1162,6	1191,9	1219,6
w tym kobiety of which women	645,9	666,2	684,3	699,0	711,3
Na 1000 ludności w wieku produkcyjnym Per 1000 population of working age	628	655	678	698	715

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

a By actual workplace and kind of activity; excluding employed persons in budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety.

W strukturze pracujących według sektorów ekonomicznych zmniejszył się udział pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (z 20,6% w 2015 r. do 18,5% w 2019 r.). Wzrost udziału pracujących odnotowano w przemyśle i budownictwie (z 23,7% do 24,2%) oraz w handlu; naprawie pojazdów samochodowych; transporcie i gospodarce magazynowej; zakwaterowaniu i gastronomii; informacji i komunikacji (z 24,7% do 25,6%). Zwiększył się również udział pracujących w podmiotach zaliczanych do sektora usług pozostałych² (z 27,8% do 28,7%). Zmniejszył się natomiast nieznacznie udział pracujących w sektorze działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości w ogólnej liczbie pracujących w województwie (z 3,2% do 3,1%).

W 2019 r. liczba pracujących w województwie (bez osób pracujących w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, zatrudnionych w organizacjach członkowskich, fundacjach, stowarzyszeniach, samorządach gospodarczych, organizacjach pracodawców, partiach politycznych, związkach zawodowych i innych organizacjach społecznych, pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz duchownych) wyniosła 853,0 tys. i w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 14,0%. Najwięcej pracujących było w Krakowie (367,3 tys.), a najmniej – w powiecie proszowickim (4,6 tys.). W okresie pięciu analizowanych lat liczba pracujących zwiększyła się we wszystkich powiatach, przy czym największy wzrost odnotowano w powiecie wielickim (o 35,2%), a najmniejszy w Tarnowie (o 2,0%). W 2019 r. w przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w województwie pracowało 413 osób (355 w 2015 r.).

² W tym usług społecznych – edukacja, ochrona zdrowia oraz administracja i obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.

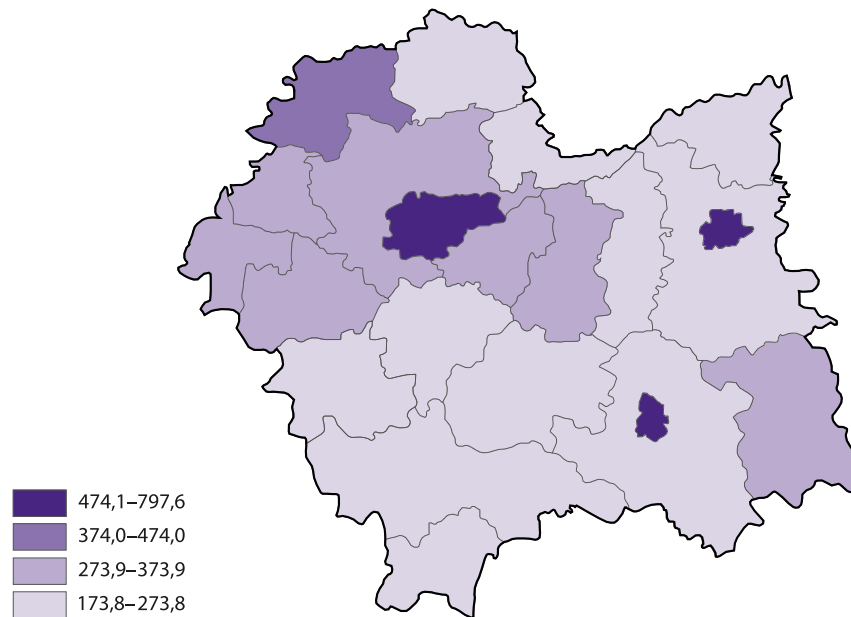

Mapa 3. Pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym według powiatów w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 3. Employed persons per 1000 working age population by powiats in 2019

As of 31 December

Bezrobotni zarejestrowani

Registered unemployed persons

W latach 2015–2019 liczba bezrobotnych zarejestrowanych w województwie zmniejszała się z roku na rok, podobnie jak w kraju. Na przestrzeni czterech lat spadek w województwie był wyższy o 3,1 p. proc. niż w kraju, gdzie wyniósł 44,6%. W końcu 2019 r. w województwie zarejestrowanych było 62,6 tys. osób bezrobotnych, którzy stanowili 7,2% wśród 866,4 tys. bezrobotnych w Polsce.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie małopolskim była jedną z niższych w kraju. W 2019 r. wyniosła 4,1%, a w stosunku do 2015 r. zmniejszyła się o 4,2 p. proc. Dla porównania, w kraju stopa bezrobocia rejestrowanego w zestawieniu z 2015 r. obniżyła się o 4,5 p. proc. i w 2019 r. wyniosła 5,2%. W latach 2015–2019 stopa bezrobocia w województwie była niższa niż średnia wartość stopy bezrobocia dla całego kraju.

W 2019 r. udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie wyniósł 3,0%, podczas gdy w kraju był wyższy (3,8%). W stosunku do 2015 r. odsetek zmniejszył się o 2,6 p. proc. w województwie i 2,8 p. proc. w kraju.

W strukturze bezrobotnych według płci przeważały kobiety. W województwie stanowiły one 56,8% osób pozostających bez pracy, natomiast w kraju 55,3%. W porównaniu z 2015 r. udział kobiet wśród bezrobotnych wzrósł o 3,1 p. proc. zarówno w województwie, jak i w kraju. W analizowanym okresie wzrastał także udział osób niepełnosprawnych wśród bezrobotnych zarejestrowanych: z 6,1% do 6,6% (w województwie i w kraju).

W latach 2015–2019, w przeciwieństwie do sytuacji w kraju, w województwie małopolskim większość bezrobotnych stanowiły osoby mieszkające na wsi. W 2019 r. ich udział w strukturze wyniósł 54,1%, podczas gdy w Polsce był równy 46,8%. Odsetek bezrobotnych mieszkających na wsi wśród osób pozostających bez pracy zmniejszał się w latach 2015–2016, a od 2017 r. wzrastał, podczas gdy w kraju w latach 2015–2019 odsetek stale się zwiększał.

W zbiorowości bezrobotnych udział osób pozostających bez pracy ponad 12 miesięcy w województwie i w kraju wyniósł niecałe 38%. W województwie małopolskim wśród 23,6 tys. takich osób 14,9 tys. osób pozostawało bez pracy powyżej 24 miesięcy. Zarówno w województwie, jak i w Polsce udział osób pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy w ogólnej liczbie bezrobotnych zmniejszył się w stosunku do 2015 r., a w 2019 r. osoby te stanowiły 23,7% ogólnej liczby bezrobotnych w województwie i 23,2% w kraju.

W województwie w strukturze bezrobotnych według wieku największą część stanowiły osoby w przedziale wieku 25–34 lata, a ich udział wśród bezrobotnych w 2015 r. (33,9 tys.) i w 2019 r. (17,7 tys.) wyniósł 28,3%. Drugą grupę pod względem udziału wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 35–44 lata. Ich odsetek zwiększył się z 20,4% w 2015 r. do 23,2% w 2019 r. W stosunku do 2015 r. o 4,7 p. proc. zmniejszył się odsetek najmłodszych bezrobotnych (poniżej 25 roku życia), natomiast udział osób w wieku 55 lat i więcej wzrósł o 2,2 p. proc. W 2019 r. liczba najstarszych bezrobotnych wynosiła 11,0 tys., podczas gdy w 2015 r. było to 18,3 tys.

Tablica 4. Wybrane dane dotyczące bezrobocia rejestrowanego

Stan w dniu 31 grudnia

Table 4. Selected data on registered unemployment
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Bezrobotni zarejestrowani ogółem w tys. Total registered unemployed persons in thousands	119,6	96,5	79,4	71,5	62,6
mężczyźni men	55,4	44,2	34,7	30,3	27,1
kobiety women	64,2	52,3	44,7	41,2	35,5
Z liczby ogółem – bezrobotni w tys.: Of total number – registered unemployed persons in thousands:					
niepełnosprawni disabled persons	7,3	5,9	4,9	4,4	4,2
poniżej 25 roku życia up to the age of 25	21,5	15,3	11,0	9,7	8,3
pozostający bez pracy dłużej niż 12 miesięcy remaining unemployed over 12 months	48,1	38,5	31,4	28,5	23,6
Stopa bezrobocia rejestrowanego w % Registered unemployment rate in %	8,3	6,6	5,3	4,7	4,1

W stosunku do 2015 r. we wszystkich powiatach województwa małopolskiego zmniejszyła się liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych, jednak powiaty były pod tym względem bardzo zróżnicowane. Największy spadek bezrobotnych zarejestrowanych odnotowano w powiecie myślenickim (o 65,6%), a w dalszej kolejności w Nowym Sączu (o 63,3%) i w powiecie bocheńskim (o 61,7%). W powiecie tatrzańskim spadek był najmniejszy i wyniósł 36,2%, podczas gdy w całym województwie liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 47,7%. W połowie powiatów spadek liczby bezrobotnych przewyższał średni spadek w województwie.

Wykres 6. Spadek stopy bezrobocia rejestrowanego w 2019 r. w stosunku do 2015 r. według powiatów
 Chart 6. Decrease of registered unemployment rate in 2019 in relation to 2015 by powiats

W analizie danych dotyczących bezrobocia ważnym wskaźnikiem jest udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Powiatami o najwyższych wartościach wskaźnika były dąbrowski (6,3%) oraz tatrzański (5,7%). Najniższym udziałem bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym cechował się powiat myślenicki (1,5%). W stosunku do 2015 r. wartość wskaźnika zmniejszyła się we wszystkich powiatach. Największy spadek zanotowano w powiecie limanowskim (o 4,7 p. proc.), natomiast najmniejszy w powiecie krakowskim (o 1,5 p. proc.).

Powiaty województwa małopolskiego były znacznie zróżnicowane także pod względem stopy bezrobocia rejestrowanego. Najniższe wartości stopy bezrobocia zanotowano w Krakowie (2,0%) oraz powiecie myślenickim (2,4%), a najwyższe w powiatach dąbrowskim (10,0%) oraz tatrzańskim (8,0%). W stosunku do 2015 r. stopa bezrobocia zmniejszyła się we wszystkich powiatach województwa, a najbardziej w gorlickim i limanowskim (po 6,7 p. proc.). Najmniejszy spadek stopy bezrobocia odnotowano w Krakowie (o 2,4 p. proc.).

Rozdział 2

Chapter 2

Aktywność gospodarcza

Economic activity

2.1. Produkt krajowy brutto

2.1. Gross domestic product

W 2018 r. wartość wytworzonego produktu krajowego brutto (PKB) w województwie małopolskim w cenach bieżących wynosiła 172708 mln zł i w porównaniu z 2017 r. była wyższa w cenach bieżących o 7,7%.

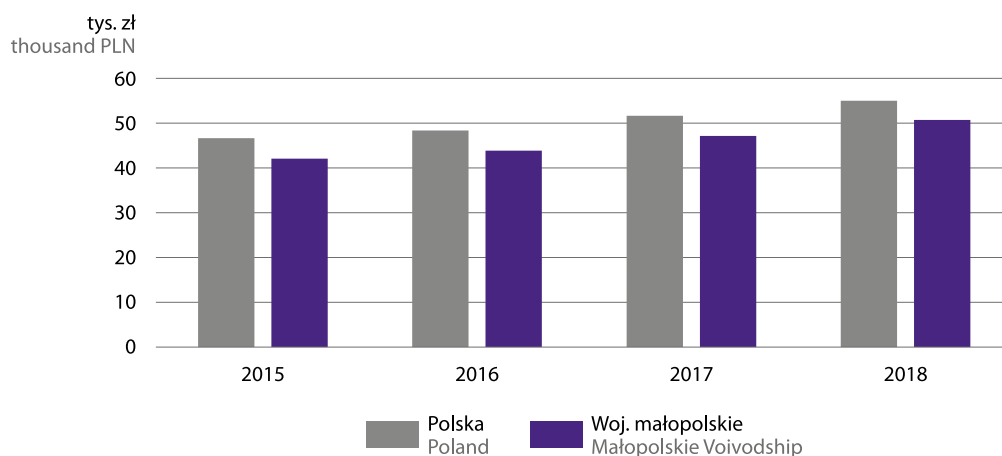
Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej; równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów; jest liczony w cenach rynkowych.

W latach 2015–2018 udział województwa małopolskiego w tworzeniu produktu krajowego brutto zwiększał się i w 2018 r. wyniósł 8,1% (7,9% w 2015 r.). Dla porównania największy udział w tworzeniu PKB w 2018 r. miało województwo mazowieckie – 22,5%, a najniższy województwo opolskie – 2,0%.

W analizowanych latach województwo małopolskie należało do grupy 12 województw, w których PKB na 1 mieszkańca nie przekraczał przeciętnej wartości dla kraju. W 2018 r. PKB na 1 mieszkańca wyniósł 50,9 tys. zł (42,2 tys. zł w 2015 r.), przy średniej krajowej 55,2 tys. zł (46,8 tys. zł). Dla porównania największą wartość produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca odnotowano w województwie mazowieckim – 88,6 tys. zł.

Wykres 7. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące)

Chart 7. Gross domestic product per capita (current prices)

Porównanie województwa małopolskiego pod względem produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w relacji do średniego poziomu wskaźnika w Unii Europejskiej (UE28) wymaga zastosowania umownej waluty – standardu siły nabywczej (PPS). W latach 2017–2018 wartość PKB na 1 mieszkańca w województwie małopolskim stanowiła odpowiednio 63% i 65% średniej Unii Europejskiej, przy wartościach dla kraju 70% i 71%. Dla porównania, jedynym województwem, w którym wartość PKB na 1 mieszkańca była wyższa niż średnia unijna było województwo mazowieckie – odpowiednio 112% i 114%.

2.2. Podmioty gospodarki narodowej

2.2. Entities of the national economy

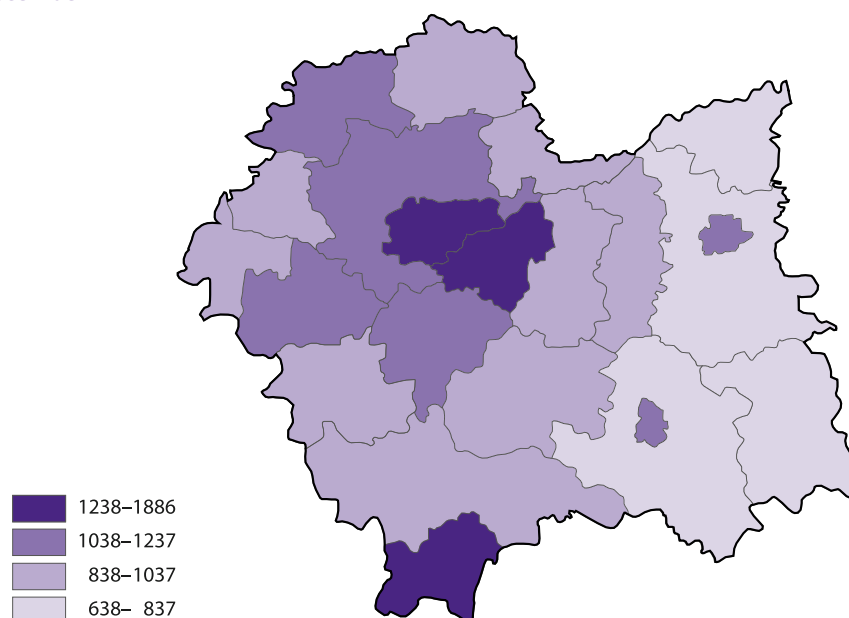
Na przestrzeni lat 2015–2019 liczba podmiotów w województwie systematycznie wzrastała i na koniec grudnia 2019 r. osiągnęła poziom 409,8 tys. W ujęciu terytorialnym największą liczbę wpisów do rejestru REGON odnotowano w Krakowie – 146,9 tys. (tj. 35,8% ogólnej liczby jednostek), a w dalszej kolejności w powiecie krakowskim (33,7 tys.) i nowosądeckim (18,0 tys.). Najmniej jednostek zarejestrowano w powiecie dąbrowskim (3,8 tys.) oraz proszowickim i miechowskim (odpowiednio 3,9 tys. i 4,7 tys.). Wzrost natężenia podmiotów na przestrzeni pięciu lat odnotowano we wszystkich powiatach, przy czym największy zaobserwowano w powiecie brzeskim (o 20,4%), a najmniejszy w powiecie olkuskim (o 4,6%).

Liczba podmiotów przypadających na 10 tys. ludności na koniec 2019 r. wynosiła 1202 (w Polsce – 1175). W powiatach województwa małopolskiego obserwuje się znaczne zróżnicowanie omawianego wskaźnika. W Krakowie na każde 10 tys. ludności przypadało 1886 podmiotów, a w powiatach tatrzańskim, wielickim i krakowskim oraz w Nowym Sączu przekroczone zostały średnia wojewódzka. Najniższe natężenie podmiotów odnotowano w powiecie dąbrowskim, gdzie na 10 tys. ludności przypadało 638 podmiotów, a w dalszej kolejności w powiecie tarnowskim (707) oraz gorlickim (779). W analizowanym okresie we wszystkich powiatach odnotowano wzrost omawianego wskaźnika. Największy przyrost podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w końcu omawianego okresu zaobserwowano w powiecie tatrzańskim (o 181), a w dalszej kolejności w Krakowie (o 175), powiecie krakowskim (o 143) i brzeskim (o 141).

Mapa 4. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 4. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2019
As of 31 December

Największy udział w liczbie podmiotów ogółem stanowiły jednostki o liczbie pracujących do 9 osób (96,4%), a odsetek podmiotów z liczbą pracujących powyżej 50 osób był niewielki i wyniósł 3,6%. W końcu 2019 r. największy udział jednostek małych w ogólnej liczbie podmiotów odnotowano w powiecie tatrzańskim (97,5%), natomiast w przedziale 10–49 osób – w Tarnowie (odpowiednio 3,8%).

Tablica 5. Podmioty gospodarki narodowej

Stan w dniu 31 grudnia

Table 5. Entities of the national economy

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem Total	363883	371107	380020	391539	409849
o liczbie pracujących: employing:					
Do 9 osób Up to 9 persons	347983	355066	364142	376454	395093
10–49	13171	13304	13149	12449	12177
50–249	2383	2387	2385	2293	2241
250 i więcej osób 250 and more persons	346	350	344	343	338

Na koniec grudnia 2019 r. najwięcej podmiotów deklaroowało prowadzenie działalności w sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych – 86,5 tys. (o 2,9% mniej niż pięć lat wcześniej), a w dalszej kolejności w budownictwie – 61,8 tys. (wzrost o 24,6%) oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej – 42,7 tys. (wzrost o 21,2%).

W latach 2015–2019 utrzymywała się przewaga liczby podmiotów nowo zarejestrowanych w stosunku do liczby podmiotów wyrejestrowanych. W 2019 r. w województwie małopolskim zarejestrowano 36,7 tys. nowych podmiotów gospodarki narodowej, podczas gdy wyrejestrowano 18,0 tys. Przewaga liczby podmiotów rozpoczynających działalność w stosunku do liczby podmiotów wyrejestrowanych była wyższa niż w kraju (tj. 103,6% wobec 67,0%). Na przestrzeni pięciu lat liczba nowych podmiotów zwiększyła się o 10,7%. Wśród nowo wpisanych podmiotów było m.in. 30,5 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i 4,1 tys. spółek handlowych. Jednocześnie wyrejestrowano 30,2% mniej jednostek prawnych, w tym 15,3 tys. osób fizycznych oraz 1,3 tys. spółek handlowych. Przedsiębiorcy decydując się na otworzenie nowej firmy najczęściej wybierali jako dominującą działalność budownictwo – 8,5 tys. (23,3% ogółu nowych podmiotów), handel; naprawa pojazdów samochodowych – 5,5 tys. (15,1%), działalność profesjonalną, naukową i techniczną – 3,6 tys. (9,9%) oraz przetwórstwo przemysłowe – 2,7 tys. (7,3%).

Podmioty prowadzące działalność to w większości podmioty sektora prywatnego, w końcu 2019 r. najwyższy ich udział odnotowano w powiecie wielickim (98,5%), a najniższy w powiecie dąbrowskim (95,6%). Wśród podmiotów sektora prywatnego w każdym powiecie zdecydowaną większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, od 65,0% w Krakowie do 87,0% w powiecie limanowskim.

W strukturze podmiotów według form prawnych dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, których było 300,6 tys., tj. 73,3% ogólnej liczby podmiotów w województwie (w 2015 r. – 72,9%). Spółki handlowe, w liczbie 44,4 tys., stanowiły 10,8% wszystkich zarejestrowanych podmiotów (w 2015 r. – 9,9%). Udział spółek cywilnych (28,2 tys.) wyniósł 6,9% (wobec odpowiednio 7,7%).

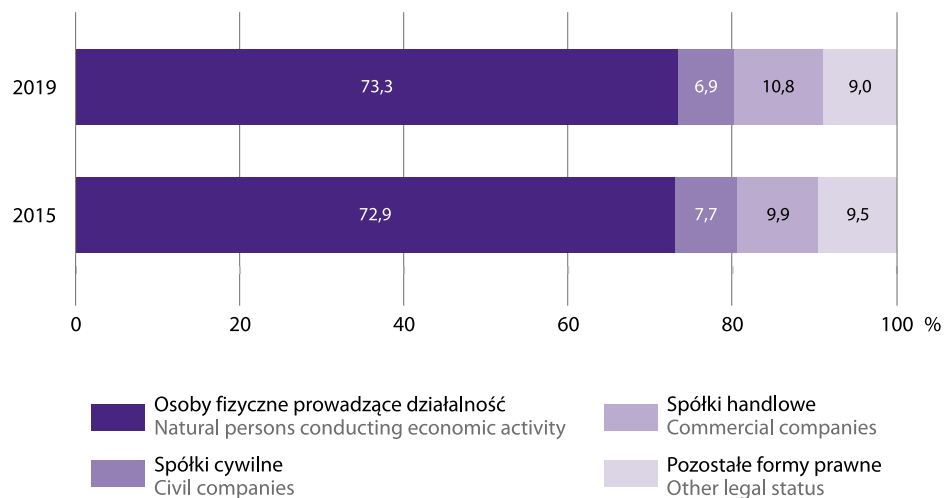
W latach 2015–2019 w większości powiatów obserwuje się wzrost udziału osób fizycznych w ogólnej liczbie podmiotów, największy w powiecie brzeskim – o 1,7 p. proc., a najmniejszy w powiecie wadowickim – o 0,1 p. proc. Największy spadek udziału osób fizycznej w ogólnej liczbie podmiotów wystąpił w powiecie krakowskim – o 0,4 p. proc.

Wśród spółek handlowych odnotowano 35,3 tys. podmiotów z kapitałem prywatnym krajowym (o 18,5% więcej niż pięć lat wcześniej), 5,9 tys. spółek z udziałem kapitału zagranicznego (o 16,2% więcej), 0,3 tys. spółek państwowych osób prawnych (podobnie jak w 2015 r.) i 0,1 tys. spółek Skarbu Państwa (spadek o 24,5%). Najwięcej spółek handlowych deklaroowało prowadzenie działalności w sekcjach PKD: handel; naprawa pojazdów samochodowych (20,9% ogólnej liczby omawianych spółek, tj. o 4,2 p. proc. mniej niż w 2015 r.), budownictwo (14,2%, tj. o 0,2 p. proc. więcej), a także działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (13,3%, tj. o 1,3 p. proc. więcej).

Wykres 8. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według form prawnych

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 8. Structure of entities of the national economy by legal status
As of 31 December

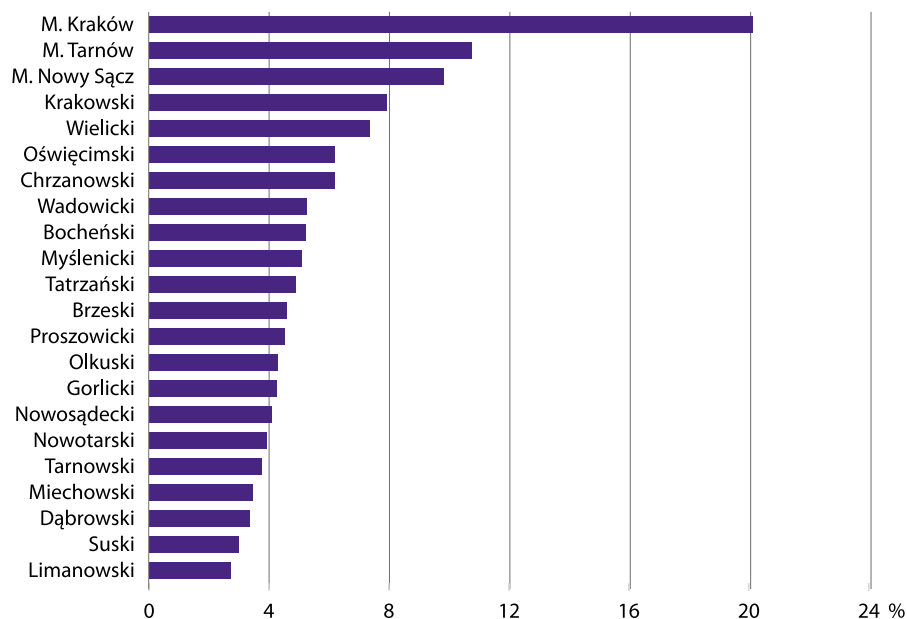
Spółki handlowe swoje siedziby najchętniej lokowały w miastach na prawach powiatu. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów w końcu 2019 r. wynosił w Krakowie – 20,1%, w Tarnowie – 10,8%, w Nowym Sączu – 9,8%, przy średniej wojewódzkiej – 10,8%. Spółki handlowe z kapitałem zagranicznym swoje siedziby miały przede wszystkim w Krakowie i w omawianym okresie ich udział w ogólnej liczbie tego typu spółek wynosił 81,3%.

Wykres 9. Udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 9. Share of commercial companies in total number of entities in 2019

As of 31 December

Podstawowe sektory gospodarki to rolnictwo, przemysł z budownictwem oraz pozostała działalność obejmująca w zdecydowanej większości usługi. W końcu grudnia 2019 r. udział podmiotów prowadzących działalność rolniczą stanowił 0,9% ogólnej liczby podmiotów (w 2015 r. – 1,1%). Udział jednostek prowadzących działalność przemysłową i budowlaną wynosił 24,8% (w 2015 r. – 24,0%). Pozostała działalność skupiała 74,3% ogólnej liczby podmiotów (pięć lat wcześniej – 74,9%).

W końcu 2019 r. największy udział podmiotów prowadzących działalność rolniczą odnotowano w powiecie brzeskim (3,5% ogólnej liczby podmiotów w powiecie). Działalność przemysłową i budowlaną najczęściej wybierali mieszkańcy powiatu limanowskiego (odpowiednio 41,9%), a pozostała działalność głównie rejestrowana była w powiecie tatrzańskim (odpowiednio 83,8%).

W końcu grudnia 2019 r. 40,2 tys. podmiotów miało zawieszoną działalność (o 17,3% więcej niż przed rokiem), w tym 37,6 tys. osób fizycznych oraz 1,9 tys. spółek handlowych.

Rozdział 3

Chapter 3

Zamożność mieszkańców

Inhabitants' wealth

3.1. Dochody ludności

3.1. Income of population

Dochód rozporządzalny obejmuje bieżące dochody pieniężne i niepieniężne (w tym wartość spożycia naturalnego, tj. wartość towarów i usług konsumpcyjnych pobranych na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności gospodarczej na własny rachunek – rolniczej i pozarolniczej oraz wartość towarów i usług otrzymanych bezpłatnie), bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz podatków płaconych przez osoby pracujące na własny rachunek, jak również bez składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Dochody ludności są podstawowym czynnikiem kształtującym konsumpcję i często stanowią miarę poziomu życia ludności. Obejmują one łączne przychody pieniężne oraz te otrzymywane przez gospodarstwa domowe w naturze. Pochodzą m.in. z pracy osobiście wykonywanej, świadczeń społecznych (z ubezpieczeń społecznych w tym emerytur, rent i z pozostałych świadczeń społecznych, w tym świadczeń rodzinnych), innych źródeł np. z własności lub najmu. Rozpatrywane po opodatkowaniu i zapłaceniu obowiązkowych składek ubezpieczeniowych nazywane są dochodami rozporządzalnymi. Jest to ta część dochodu gospodarstwa domowego, którą może ono przeznaczyć na cele konsumpcyjne lub przyrost oszczędności.

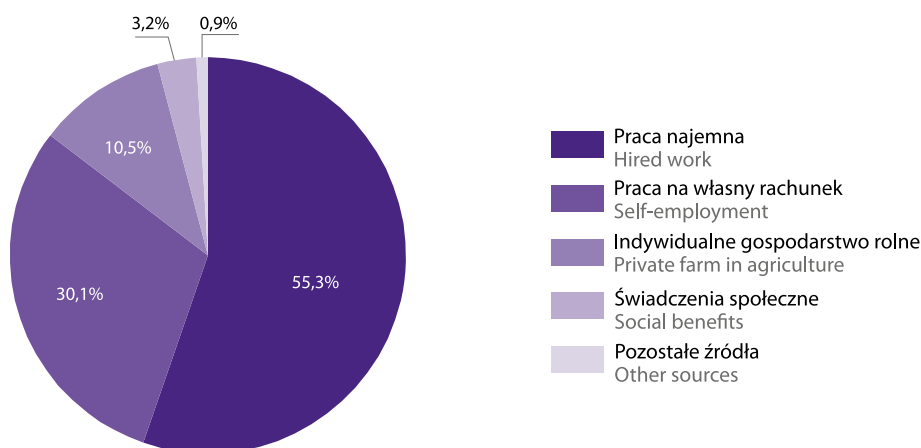
Podstawowym źródłem danych w zakresie tego tematu są wyniki reprezentacyjnego Badania Budżetów Gospodarstw Domowych.

W 2019 r. sytuacja materialna gospodarstw domowych kształtowała się korzystniej niż w 2015 r. Gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody. W 2019 r. przeciętne gospodarstwo domowe w województwie małopolskim rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym 1773 zł na osobę, tj. o 35,8% większym niż cztery lata wcześniej. Dochód ten był nadal niższy (o 46 zł, tj. o 2,5%) od przeciętnego w kraju, należy jednak zauważyć, że dysproporcje te malały z każdym rokiem.

W dochodzie rozporządzalnym gospodarstw domowych dominującą rolę odgrywają dochody z pracy najemnej, czyli wynagrodzenia i ich pochodne. W 2019 r. w województwie małopolskim z tego źródła pochodziło 55,3% dochodu rozporządzalnego, a od 2015 r. udział dochodów z pracy najemnej wzrósł o 1,7 p. proc.

Wykres 10. Struktura przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych według źródeł uzyskania w 2019 r.

Chart 10. Structure of the average monthly available income per capita in households by sources in 2019

Drugą pozycję w strukturze dochodów z udziałem 30,1% zajmowały świadczenia społeczne, które obejmowały świadczenia z ubezpieczeń społecznych, w tym emerytury i renty oraz pozostałe świadczenia społeczne, w tym świadczenia rodzinne, świadczenia pomocy społecznej, zasiłki dla bezrobotnych i dodatki mieszkaniowe. Dochody z pracy na własny rachunek poza rolnictwem w 2019 r. stanowiły 10,5% ogólnych dochodów, a z gospodarstwa rolnego 0,9%.

3.2. Wynagrodzenia

3.2. Wages and salaries

Wynagrodzenia, czyli dochody z pracy, są głównym źródłem utrzymania ludności. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w gospodarce narodowej) w województwie małopolskim w 2019 r. wynosiło 4808,56 zł i było niższe o 2,3% w stosunku do płacy w kraju wynoszącej 4920,09 zł. W porównaniu z 2015 r. przeciętna płaca w województwie wzrosła o ponad 31%, w kraju był to wzrost o blisko 26%.

Tablica 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej

Table 6. Average monthly gross wages and salaries in the national economy

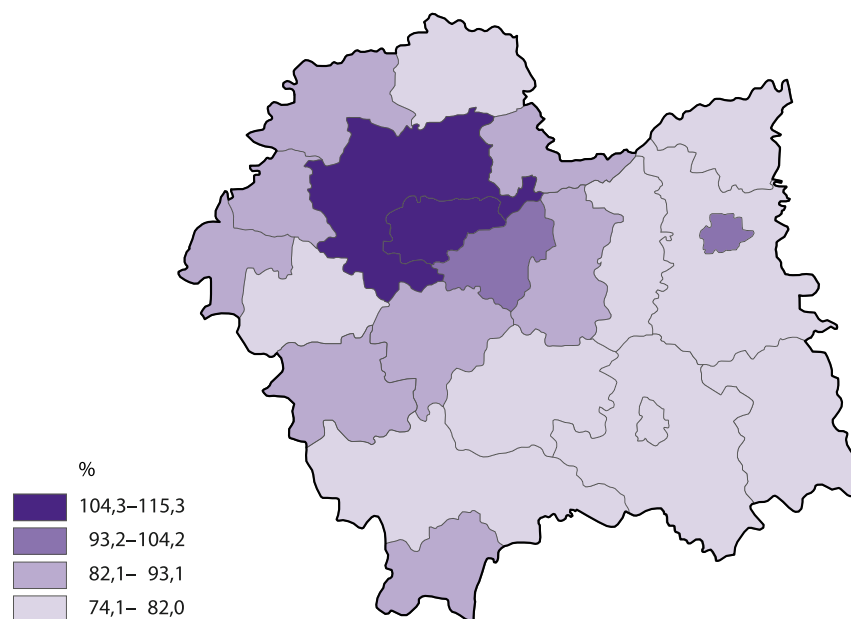
Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019	
	w zł in PLN					2015=100
Polska Poland	3907,85	4052,19	4283,73	4589,91	4920,09	125,9
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship	3667,02	3839,56	4097,35	4418,06	4808,56	131,1

Wśród poszczególnych sekcji PKD nadal utrzymywało się duże zróżnicowanie przeciętnej płacy. W 2019 r. najwyższe wynagrodzenie brutto zanotowano w sekcji informacja i komunikacja – 9588,46 zł (o 99,4% wyższe od średniej płacy w województwie), a najniższe w sekcjach zakwaterowanie i gastronomia – 3036,25 zł (o 36,9% niższe niż przeciętnie w województwie), a także transport i gospodarka magazynowa – 3428,86 zł (o 28,7% niższe od średniej płacy w województwie).

W 2019 r. w powiatach województwa małopolskiego występowała znaczna rozpiętość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (w podmiotach, w których liczba pracujących przekroczyła 9 osób). W omawianym okresie przy przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto wynoszącym 5098,26 zł, najwyższe wynagrodzenie w wysokości 5878,79 zł otrzymali pracownicy zatrudnieni w Krakowie, w którym zlokalizowane firmy, instytucje i uczelnie zatrudniały wysokiej klasy specjalistów w wielu dziedzinach gospodarki. Wynagrodzenie tych osób wywierało istotny wpływ na poziom średniej płacy. Relatywnie wysoką średnią płacę otrzymywali również zatrudnieni w powiecie krakowskim – 5514,71 zł, Tarnowie – 5216,76 zł i powiecie wielickim – 4768,99 zł. Najniższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2019 r. odnotowano w powiatach tarnowskim – 3779,10 zł oraz limanowskim – 3870,43 zł.

Mapa 5. Relacja przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w powiatach do średniego wynagrodzenia w województwie w 2019 r.

Map 5. The ratio of average monthly gross wages and salaries in powiats into average wages and salaries in the voivodship in 2019

3.3. Świadczenia społeczne

3.3. Social benefits

Świadczenia społeczne obejmują świadczenia z ubezpieczeń społecznych – emerytury i renty oraz podstawowe grupy pomocy socjalnej państwa – świadczenia wychowawcze; świadczenia rodzinne i świadczenia środowiskowej pomocy społecznej.

Pomoc socjalna państwa pełni rolę uzupełniającą w stosunku do świadczeń z tytułu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych i nie jest zależna od uprzednich wpłat składek osób i gospodarstw domowych.

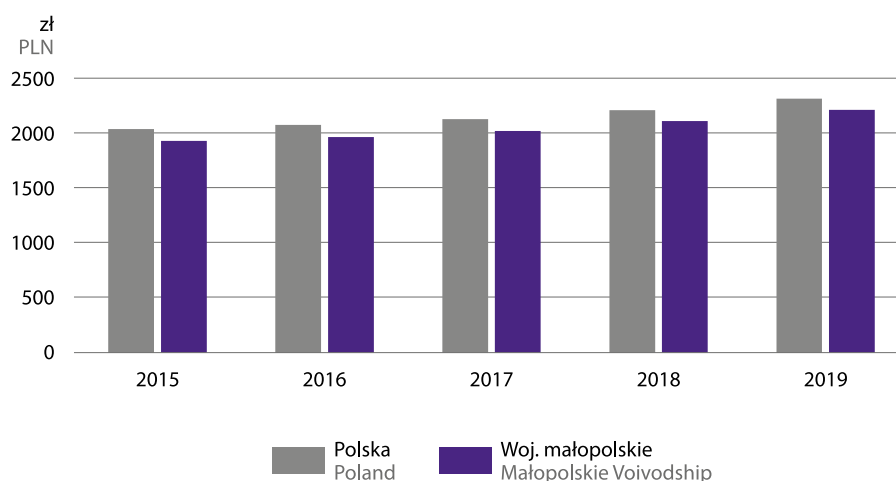
W 2019 r. mieszkańcy województwa małopolskiego w ramach świadczeń społecznych najwięcej środków – 18774,2 mln zł otrzymali z tytułu emerytur i rent; 2941,1 mln zł – w formie świadczeń wychowawczych; 879,5 mln zł – w ramach świadczeń rodzinnych oraz 279,3 mln zł – w różnych formach świadczeń środowiskowej pomocy społecznej.

Świadczenia emerytalno-rentowe

Retirement and other pension benefits

Emerytury i renty są podstawowym niezarobkowym źródłem utrzymania. Przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe nierolnicze w województwie małopolskim w 2019 r. wynosiło 2224,97 zł, w tym emerytura 2303,93 zł. Zarówno świadczenie ogółem, jak i emerytura pracownicza były niższe od średnich krajowych o około 5%. Faktyczna różnica średnich wojewódzkich do odpowiednich świadczeń krajowych jest jednak niższa na korzyść wojewódzkich, gdyż przeciętne krajowe są podawane łącznie ze świadczeniami służb mundurowych, a w podziale na województwa nie są one uwzględniane. W województwie małopolskim w omawianym okresie przeciętna emerytura i renta wypłacana z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) wynosiła 1256,27 zł, w tym emerytura 1288,31 zł. Świadczenia te były niższe od przeciętnych w kraju odpowiednio o 2,8% i o 1,4%.

Wykres 11. Świadczenia emerytalno-rentowe z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych
Chart 11. Retirement and other pension benefits from non-agricultural social security system

W porównaniu z 2015 r. przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe nierolnicze wzrosło o 14,8%, w tym przeciętna emerytura pracownicza o 12,9%. Przeciętne świadczenia emerytalno-rentowe rolnicze wzrosło o 10,2%, w tym emerytura rolnicza – o 8,2%.

W 2019 r. świadczenia emerytalno-rentowe pobierało przeciętnie 744,0 tys. osób (718,8 tys. osób w 2015 r.), w tym emerytury wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) pobierało 482,8 tys. osób (w 2015 r. – 424,6 tys. osób), a emerytury wypłacane przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) pobierało 64,9 tys. osób (w 2015 r. – 69,9 tys. osób).

Świadczenia wychowawcze

Child raising benefits

W kwietniu 2016 r. wprowadzono w ramach rządowego programu „Rodzina 500 plus” świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł miesięcznie na dziecko w wieku poniżej 18 lat. Do końca czerwca 2019 r. przysługiwało na drugie i kolejne dzieci (do ukończenia 18 roku życia), niezależnie od dochodu oraz na pierwsze lub jedyne dziecko jeżeli dochód netto na osobę w rodzinie nie przekraczał 800 zł (lub 1200 zł w przypadku rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym). Od lipca 2019 r. nastąpiły zmiany w zasadach wypłacania świadczenia wychowawczego i zostały nim objęte wszystkie dzieci w wieku do 18 lat, niezależnie od wysokości uzyskiwanego dochodu na osobę w rodzinie.

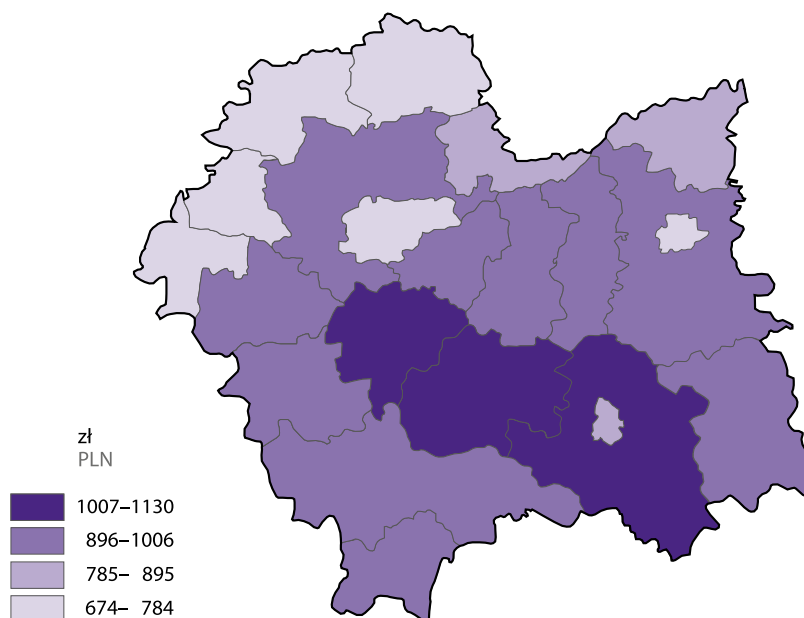
Wartość wypłaconych w 2019 r. świadczeń wychowawczych wyniosła 2941,1 mln zł i była wyższa o 35,5% w porównaniu z poprzednim rokiem. Kwota świadczeń wychowawczych wypłaconych w województwie stanowiła 9,6% świadczeń wypłaconych w kraju. Opis nie uwzględnia dodatku wychowawczego, wypłaconego na dzieci w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka. Średnio miesięcznie świadczenie wypłacano na 452,6 tys. dzieci, przy czym w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca było to 348,2 tys. dzieci, natomiast w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 557,0 tys. dzieci.

Najwyższą kwotę świadczeń wychowawczych 540,0 mln zł wypłacono w Krakowie na średnio miesięcznie 86,5 tys. dzieci. Natomiast najniższą kwotę 36,5 mln zł w powiecie proszowickim na średnio miesięcznie 5,9 tys. dzieci.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wydatki na świadczenia wychowawcze wyniosły 864 zł, przy czym najwyższą kwotę osiągnęły w powiecie limanowskim (1130 zł), a najniższą w Tarnowie (674 zł).

Mapa 6. Wydatki na świadczenia wychowawcze na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.

Map 6. Expenditure on child raising benefits per capita by powiats in 2019

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Świadczenia rodzinne

Family benefits

W województwie małopolskim w 2019 r. ze świadczeń rodzinnych korzystało średnio miesięcznie 156,2 tys. świadczeniobiorców, czyli o 8,1 tys. mniej niż rok wcześniej. Łącznie w ciągu roku wypłacono świadczenia w kwocie 879,5 mln zł, tj. o 17,9 mln zł więcej w porównaniu z poprzednim rokiem i o 233,2 mln zł więcej niż w 2015 r. Wartość świadczeń wypłaconych w województwie stanowiła 8,5% ogólnej kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w Polsce.

Łączna kwota świadczeń rodzinnych w 2019 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa małopolskiego wynosiła 258 zł i w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 34,7%.

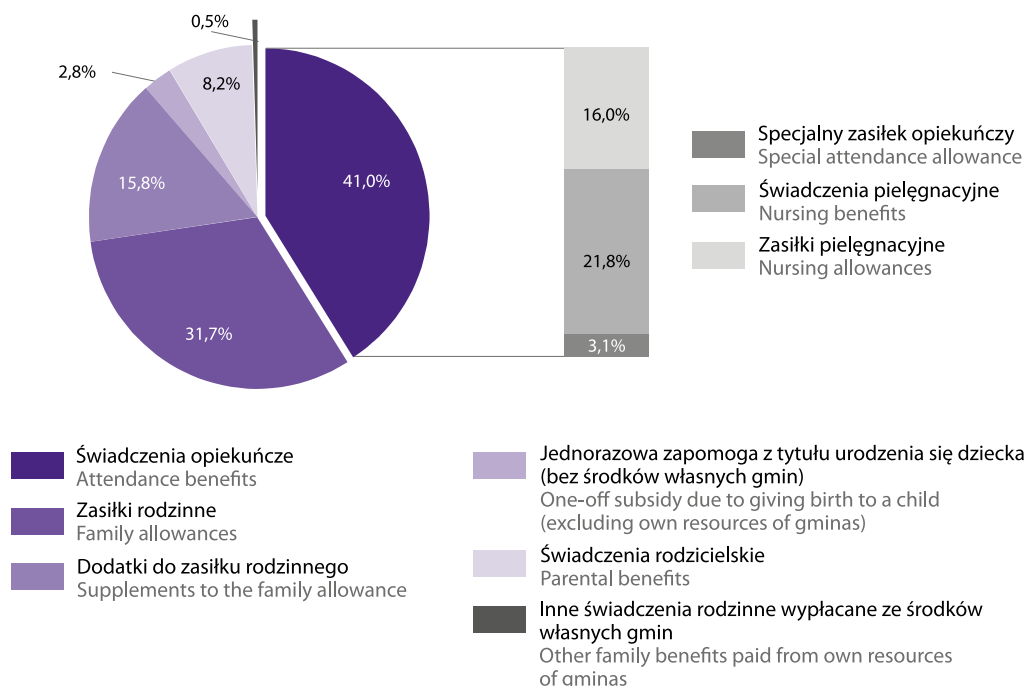
System świadczeń rodzinnych jest systemem pomocowym państwa skierowanym głównie do rodzin o najniższych dochodach. Państwo udziela finansowej pomocy w wychowywaniu dzieci oraz wspomaga osoby starsze i niepełnosprawne w celu zaspokojenia potrzeb życiowych. Część świadczeń rodzinnych – zasiłek rodzinny, specjalny zasiłek opiekuńczy, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, to świadczenia zależne od kryterium dochodowego. Te świadczenia są przyznawane na roczne okresy zasiłkowe. Podstawę prawną systemu świadczeń rodzinnych stanowi ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 111). Beneficjenci świadczeń rodzinnych to rodziny pobierające świadczenia na dzieci pozostające na utrzymaniu oraz osoby dorosłe pobierające świadczenia na siebie.

W strukturze wydatków na świadczenia rodzinne w 2019 r., podobnie jak w poprzednich latach, dominowały wydatki na zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, czyli pomoc skierowana do rodzin z dziećmi. Na te świadczenia przeznaczono łącznie 418,2 mln zł, tj. 47,5% ogólnej kwoty wydatków na świadczenia rodzinne w województwie. W 2015 r. było to 381,2 mln zł, tj. 59,0% ogólnej kwoty wydatków. Podobnie jak w poprzednich latach najwyższe kwoty świadczeń rodzinnych wypłacono w Krakowie (103,9 mln zł), natomiast najniższe w powiecie proszowickim (10,1 mln zł).

Ponadto wypłacono świadczenia rodzicielskie na kwotę 71,7 mln zł (8,2%) oraz zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka – 24,6 mln zł (2,8%). Świadczenia opiekuńcze, kierowane do osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, wyniosły 360,3 mln zł i stanowiły 41,0% wartości świadczeń rodzinnych ogółem.

Wykres 12. Struktura świadczeń rodzinnych wypłaconych w 2019 r.

Chart 12. Structure of family benefits paid in 2019

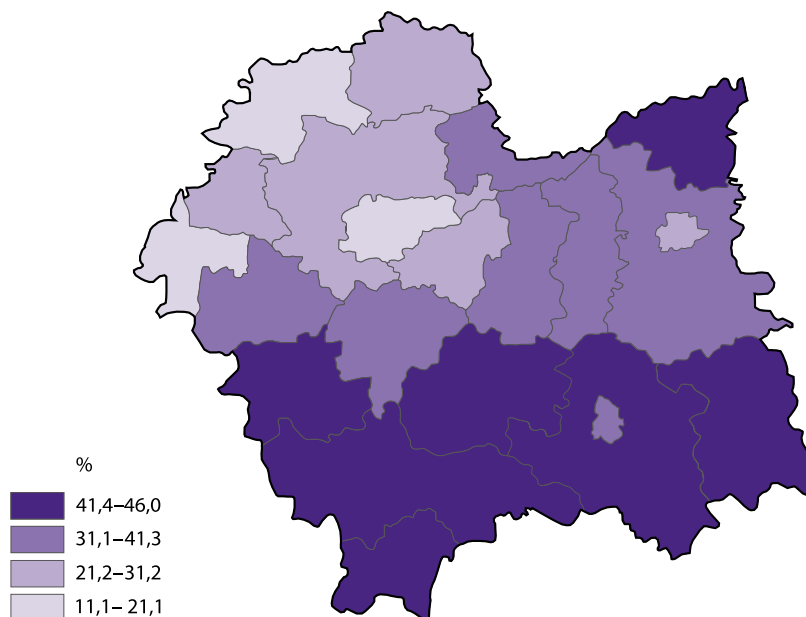
Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Ogólna wartość wypłaconych w 2019 r. zasiłków rodzinnych wyniosła 279,1 mln zł. Zasiłki rodzinne pobierało średnio miesięcznie 97,9 tys. rodzin (mniej o 2,0 tys., tj. o 2,0% niż w 2015 r.). Wśród rodzin pobierających zasiłki rodzinne przeważały rodziny z dwójką dzieci uprawnionych do zasiłku (40,5 tys., tj. 41,3%) lub jednym uprawnionym dzieckiem (31,9 tys., tj. 32,5%). Rodziny wielodzietne, pobierające zasiłki na troje i więcej dzieci, stanowiły w województwie małopolskim 26,1% wszystkich rodzin pobierających zasiłki rodzinne. Najwyższy odsetek rodzin wielodzietnych pobierających zasiłki rodzinne wystąpił w powiecie nowosądeckim (35,5%), natomiast najniższy w powiecie chrzanowskim (16,0%). Uwzględniając dochód na osobę w rodzinie, najliczniejszą grupę beneficjentów zasiłków rodzinnych w 2019 r. stanowiły rodziny z dochodem netto od 400 zł do wysokości progu dochodowego (44,4%), następną liczną grupą były rodziny z dochodem do 400 zł (42,3% rodzin korzystających z zasiłków). Rodziny nie uzyskujące żadnego dochodu stanowiły 8,1% rodzin pobierających zasiłki rodzinne.

Przeciętnie miesięcznie zasiłki rodzinne były wypłacane na 205,7 tys. dzieci (w 2015 r. na 204,9 tys. dzieci). Najliczniejszą grupę dzieci korzystających z zasiłków rodzinnych stanowiły dzieci w wieku 6–12 lat (38,0%). Kolejną pod względem liczebności była grupa dzieci w wieku poniżej 6 lat (31,6%). Natomiast najmniej liczną grupę korzystających z zasiłków rodzinnych stanowiły dzieci w wieku powyżej 18 lat (7,1%). W grupie wiekowej poniżej 18 lat zasiłki rodzinne otrzymywało 29,5% dzieci, przy czym udział ten był znacznie zróżnicowany terytorialnie. Najwyższy odnotowano w powiecie nowosądeckim i nowotarskim (po 46,0%), natomiast najniższy w Krakowie (11,1%).

Mapa 7. Udział dzieci poniżej 18 roku życia, na które pobrano zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku według powiatów w 2019 r.

Map 7. Share of children up to the age of 18 for whom family allowance was collected in total number of children at this age by powiats in 2019

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Kwota dodatków do pobieranych zasiłków rodzinnych wyniosła 139,1 mln zł i była niższa o 5,9% niż rok wcześniej. Średnio miesięcznie wypłacano 99,5 tys. świadczeń, tj. o 3,3% mniej niż przed rokiem.

W ogólnej kwocie dodatków do zasiłków rodzinnych przeważały dodatki z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej (39,5 mln zł – 28,4%) oraz z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego (30,3 mln zł – 21,8%). Najmniej przeznaczono na dodatki z tytułu urodzenia dziecka (10,6 mln zł – 7,6%) oraz z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (10,9 mln zł – 7,9%).

Średnio miesięcznie wypłacano 76,1 tys. świadczeń opiekuńczych. W porównaniu z poprzednim rokiem odnotowano wzrost kwoty świadczeń o 16,7%, a ich liczby o 1,7%. Ponad połowę wartości świadczeń opiekuńczych stanowiły świadczenia pielęgnacyjne (191,5 mln zł, tj. 53,2%). Zasiłki pielęgnacyjne wypłacono w kwocie 141,1 mln zł (39,2% świadczeń opiekuńczych), a specjalne zasiłki opiekuńcze w kwocie 27,6 mln zł (7,7%).

W 2019 r. z budżetu państwa wypłacono w województwie małopolskim 24,6 mln zł jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka („becikowe”), czyli mniej o 7,4% w porównaniu z poprzednim rokiem. Przeciętnie miesięcznie z tytułu „becikowego” wypłacono 2,1 tys. świadczeń. Najwyższe kwoty „becikowego” wypłacono w ciągu roku w Krakowie (3,5 mln zł, tj. 14,4% kwoty wypłaconej w województwie).

Poza „becikowym” gminy z własnych środków wypłaciły zapomogi z tytułu urodzenia dziecka o wartości 4,7 mln zł. Były one wyższe od wypłaconych rok wcześniej o 2,1 mln zł. Kobietom, które urodziły dziecko, a nie przysługuje im zasiłek macierzyński lub uposażenie macierzyńskie (bezrobotne, studentki, wykonujące pracę na podstawie umów cywilno-prawnych), wypłacono w 2019 r. świadczenie rodzicielskie w łącznej kwocie 71,7 mln zł. Pobierało je średnio miesięcznie 6,6 tys. kobiet. Rok wcześniej było to odpowiednio 76,5 mln zł i 7,0 tys. osób. Najwyższe kwoty świadczeń rodzicielskich wypłacono w Krakowie (11,9 mln zł, tj. 16,6% kwoty wypłaconej w województwie).

Osoby uprawnione do pobierania alimentów, które ich nie otrzymują z uwagi na bezskuteczność egzekucji mogą korzystać ze świadczeń wypłacanych z funduszu alimentacyjnego. W 2019 r. w województwie małopolskim z tego funduszu wypłacono 157,7 tys. świadczeń o łącznej wartości 67,4 mln zł. W porównaniu z 2018 r. było to mniej odpowiednio o 9,5% i o 8,3%. Przeciętna wysokość świadczenia w 2019 r. wyniosła 428 zł, a rok wcześniej 422 zł.

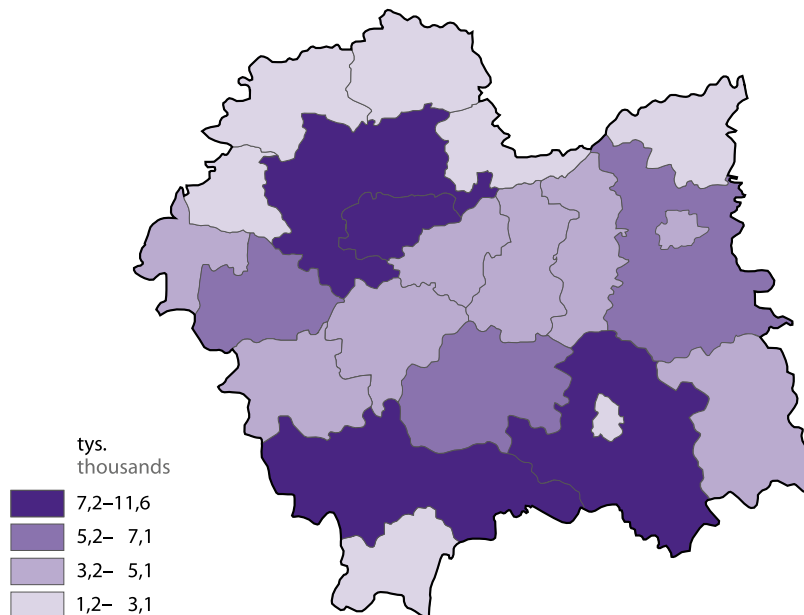
Karta Dużej Rodziny to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin wielodzietnych (z minimum trójką dzieci). Przysługuje ona niezależnie od wysokości dochodu na osobę w rodzinie i wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do wielu dóbr i usług. Posiadacze Karty Dużej Rodziny mają możliwość korzystania m.in. ze zniżek na przejazdy kolejowe, darmowych wstępów do parków narodowych, niższych opłat paszportowych, a także zniżek na zakup żywności, ubrań, kosmetyków, książek czy paliwa.

Od stycznia 2019 r. Karta Dużej Rodziny jest przyznawana również rodzicom, którzy kiedykolwiek mieli na utrzymaniu minimum trójkę dzieci, niezależnie od tego ile lat mają dzieci w momencie składania wniosku. Rodzice mogą korzystać z Karty Dużej Rodziny dożywotnio. System zniżek cieszy się coraz większym zainteresowaniem – w 2019 r. Kartę Dużej Rodziny posiadało w województwie małopolskim 99,6 tys. rodzin, podczas gdy rok wcześniej było ich 56,6 tys. (wzrost o 76,0%).

Mapa 8. Rodziny posiadające Kartę Dużej Rodziny w 2019 r.

Map 8. Families with a Large Family Card in 2019

Świadczenia środowiskowej pomocy społecznej

Benefits of social assistance

Rodziny i osoby będące w trudnej sytuacji bytowej mogą otrzymać wsparcie ze strony państwa, na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876). W 2019 r. w województwie z różnych form środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 140,7 tys. osób, określanych jako beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej. Zbiorowość ta stanowiła 7,9% ogólnej liczby beneficjentów w kraju.

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc świadczona na podstawie ustawy o pomocy społecznej przez lokalne ośrodki pomocy społecznej dla gospodarstw domowych i osób zamieszkałych na obszarze działania gminy.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej (zamiennie – korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej) to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej na podstawie ustawy o pomocy społecznej.

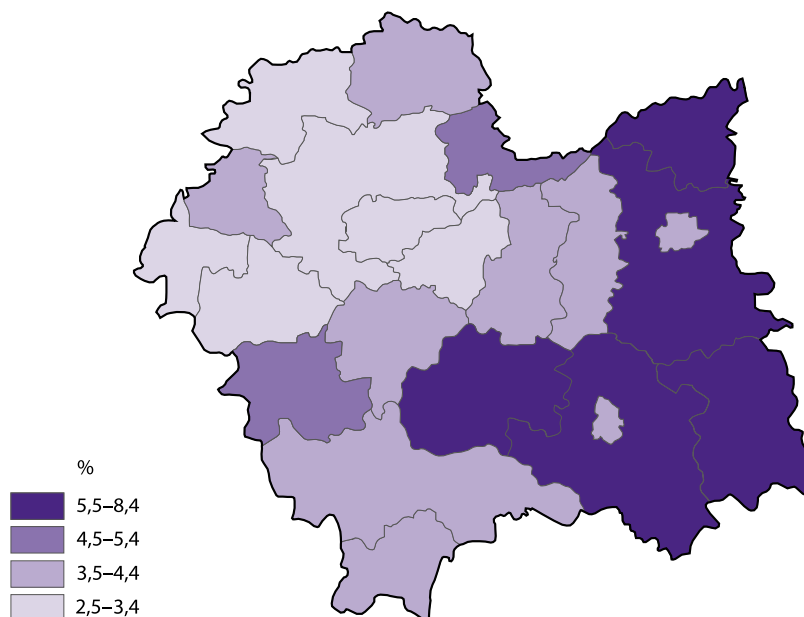
Świadczeniobiorcy pomocy społecznej – to osoby, na które została wystawiona imienna decyzja przyznająca świadczenie. Świadczeniobiorcy są częścią ogółu beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej.

Udział beneficjentów w ogólnej liczbie ludności, określany jako zasięg korzystania z pomocy społecznej wyniósł 4,1% wobec 4,6% w kraju. W porównaniu z sytuacją w 2015 r. liczba beneficjentów w województwie małopolskim w 2019 r. zmniejszyła się o 31,7% (w kraju spadek o 34,9%), a zasięg korzystania z pomocy w województwie zmniejszył się o 2,0 p. proc. (w kraju spadek o 2,5 p. proc.). W latach 2015–2019 udział beneficjentów w ludności województwa kształtował się na poziomie poniżej średniej krajowej, chociaż w ostatnich latach ta różnica się zmniejszała (spadek wartości wskaźnika w województwie był wolniejszy niż w kraju).

Między powiatami województwa małopolskiego, podobne jak w 2015 r., występowało znaczne zróżnicowanie zasięgu korzystania z pomocy społecznej (tj. udziału beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności). Najwyższy udział beneficjentów tej pomocy w ogólnej liczbie ludności (7,9%–8,4%) wystąpił w tej samej co i w 2015 r. grupie powiatów – nowosądeckim, limanowskim, dąbrowskim, i gorlickim. Podobnie jak w 2015 r., najniższy zasięg korzystania z pomocy społecznej w 2019 r. występował w Krakowie i wynosił 2,5%.

Mapa 9. Zasięg korzystania z pomocy społecznej według powiatów w 2019 r.

Map 9. Range of benefiting from social assistance by powiats in 2019

W 2019 r. we wszystkich powiatach województwa małopolskiego wystąpił spadek zasięgu korzystania z pomocy społecznej w porównaniu z 2015 r. Największy spadek udziału beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2019 r. (o 4,2 p. proc.), wystąpił w powiecie limanowskim, a najmniejszy spadek zasięgu (o 0,7 p. proc.), wystąpił w Krakowie.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w województwie w 2019 r. otrzymali wsparcie w wysokości 279,3 mln zł. W porównaniu z 2015 r. wartość świadczeń była wyższa o 23,9%. Wydatki z tego tytułu w województwie stanowiły 7,9% ogółu środków wydatkowanych na tę pomoc w kraju. Z ogólnej kwoty świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w 2019 r. mieszkańcy województwa małopolskiego otrzymali 186,4 mln zł, tj. 66,7% w formie świadczeń pieniężnych, a 93,0 mln zł (32,1%) w formie świadczeń niepieniężnych. Najwięcej środków 72,1 mln zł, tj. 25,8% ogólnej kwoty, wypłacono jako zasiłki stałe. Warunkiem przyznania tego świadczenia, poza kryterium dochodowym, jest niemożność podjęcia pracy (z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności). W ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w 2019 r. osoby, które otrzymywały zasiłek stały stanowiły 13,4%. Na zasiłki celowe wydatkowano 68,9 mln zł, co stanowiło 24,7% ogólnej wartości świadczeń. Trzecią pod względem wartości grupę świadczeń stanowiły zasiłki okresowe – 41,3 mln zł, tj. 14,8%.

3.4. Struktura wydatków, spożycie, wyposażenie gospodarstw domowych

3.4. Structure of expenditure, consumption, furnishings of households

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują wydatki na towary i usługi zakupione za gotówkę, również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej i na kredyt, wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego.

W latach 2015–2019 systematycznie wzrastała nadwyżka dochodów nad wydatkami, co dało gospodarstwom domowym większe możliwości oszczędzania. W 2019 r. w województwie małopolskim przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych w przeliczeniu na osobę wynosiły 1078 zł (średnia krajowa – 1252 zł).

Przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych w 2019 r. stanowiły 60,8% dochodu rozporządzalnego (w 2015 r. udział ten był wyższy i wynosił 75,5%). W 2019 r. gospodarstwa województwa małopolskiego 97,2% wszystkich wydatków przeznaczyły na cele konsumpcyjne (w 2015 r. – 96,3%). Wśród ogółu wydatków dominującą pozycję zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe, na które gospodarstwa w województwie małopolskim przeznaczyły 27,2%, a przeciętny Polak – 25,1%. Drugą co do wielkości pozycją w wydatkach były opłaty za użytkowanie mieszkania i nośniki energii, które w gospodarstwach województwa małopolskiego stanowiły 20,0% wydatków ogółem (w kraju – 18,0%). Znaczącą pozycją w budżecie były także wydatki na transport – 9,0% (w kraju – 9,7%) oraz na rekreację i kulturę – 6,7% (w kraju – 6,6%). Wśród pozostałych wydatków, 5,0% stanowiły wydatki na zdrowie (zakup leków, usługi lekarskie i medyczne), a wydatki na odzież i obuwie – 4,4%. Najmniej, bo tylko 1,1% przeznaczyły gospodarstwa domowe na edukację.

W porównaniu z 2015 r. struktura wydatków w województwie małopolskim uległa zmianom. Wzrosły m.in. wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe (o 1,8 p. proc.), restauracje i hotele (o 0,8 p. proc.) oraz na transport (o 0,6 p. proc.). Zmniejszyły się natomiast m.in. wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii (o 1,4 p. proc.), a także na łączność (o 0,5 p. proc.).

Spożycie

Consumption

Jednym ze wskaźników charakteryzujących warunki życia gospodarstw domowych jest stopień zaspokajania podstawowych potrzeb, szczególnie w zakresie odżywiania.

W 2019 r. mieszkańcy województwa małopolskiego spożywał w ciągu miesiąca przeciętnie: 2,7 kg pieczywa, 4,6 kg mięsa, 1,8 kg wędlin, 2,9 l mleka świeżego, 0,9 kg sera, 11 jajek, 0,8 kg cukru, 3,5 kg owoców oraz 7,0 kg warzyw. W badanym okresie przeciętne miesięczne spożycie na osobę większości podstawowych artykułów żywnościowych systematycznie spadało. Zmiany w spożyciu żywności w województwie małopolskim w ostatnich latach były typowe dla całej Polski.

Tablica 7. Przeciętne miesięczne spożycie niektórych artykułów żywnościowych na 1 osobę w gospodarstwach domowych

Table 7. Average monthly per capita consumption of selected foodstuffs of households

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Pieczywo i produkty zbożowe w kg Bread and cereals in kg	6,33	5,97	5,42	5,26	5,16
w tym pieczywo ^a of which bread ^a	3,75	3,38	3,02	2,86	2,72
Mięso w kg Meat in kg	4,88	4,96	4,77	4,69	4,64
Ryby i owoce morza ^b w kg Fish and seafood ^b in kg	0,31	0,31	0,25	0,24	0,22
Mleko ^c w l Milk ^c in l	3,39	3,28	2,99	2,95	2,90
Jogurty w kg Yoghurt in kg	0,41	0,46	0,44	0,44	0,47
Sery i twarogi ^d w kg Cheese and curd ^d in kg	0,85	0,86	0,82	0,84	0,87
Jaja w szt. Eggs in units	12,43	12,06	10,98	10,53	10,94
Oleje i tłuszcze w kg Oils and fats in kg	1,14	1,07	1,00	0,97	0,94
Owoce w kg Fruits in kg	3,47	3,55	3,35	3,42	3,54
Warzywa w kg Vegetables in kg	8,51	8,18	7,55	7,08	7,00
Cukier w kg Sugar in kg	1,44	1,18	0,99	1,02	0,77

a Bez pieczywa chrupkiego, tostowego i cukierniczego. b Bez marynat, przetworów ze zwierząt morskich i słodkowodnych, wyrobów garnażeryjnych i panierowanych oraz bez konserw rybnych. c Bez zagęszczonego i w proszku. d Bez serków słodkich.
a Excluding crisp bread, toasted bread and confectionery. b Excluding pickles, processed sea and fresh-water food and fish, ready-to-serve food including coated food products and excluding canned fish. c Excluding condensed and powdered milk. d Excluding sweet cottage cheese.

W latach 2015–2019 najbardziej spadło spożycie cukru, ryb i owoców morza, pieczywa, warzyw oraz olejów i pozostałych tłuszczów. W niewielkim stopniu zwiększył się udział spożycia serów i twarogów oraz owoców. Na spadek spożycia artykułów żywnościowych wpływa m.in. zmiana modelu żywienia i częstsze korzystanie z gotowych półproduktów i produktów oraz usług lokali gastronomicznych, o czym świadczy wzrost udziału w ogólnych wydatkach wydatków na restauracje i hotele.

Wyposażenie gospodarstw domowych Furnishings of households

Wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania jest również istotnym miernikiem charakteryzującym poziom życia ludności. Świadczy ono o zasobności gospodarstw domowych, a także kształtuje subiektywną ocenę gospodarstwa domowego o swojej sytuacji materialnej. Wyposażenie gospodarstw domowych województwa małopolskiego w dobra trwałego użytkowania, zapewniające elementarny standard życia było prawie pełne. Znacznie mniejsze zaspokojenie występowało w zakresie wyposażenia w przedmioty bardziej luksusowe. W 2019 r. zmywarkę do naczyń posiadało 39,6% gospodarstw domowych w województwie (w kraju – 40,1%), a kuchenkę mikrofalową – 61,7% (w Polsce – 62,8%).

Komputer lub urządzenie z dostępem do Internetu były na wyposażeniu ponad 4/5 gospodarstw domowych w województwie (82,1%), tj. więcej niż w kraju (80,2%). Telefon komórkowy w omawianym okresie posiadało 96,2% gospodarstw w województwie (i 97,1% w kraju), smartfon odpowiednio 67,2% (i 72,1%) gospodarstw, a urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej 46,8% (w kraju 62,6%). W samochodów osobowy w 2019 r. wyposażonych było 68,9% gospodarstw w województwie (i 67,8% w kraju).

Tablica 8. Gospodarstwa domowe wyposażone w wybrane przedmioty trwałego użytkowania^a
Table 8. Households equipped with selected durable goods^a

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
w % ogółu gospodarstw domowych in % of total households					
Chłodziarka, chłodziarko-zamrażarka Refrigerator, fridge-freezer	97,3	97,8	97,4	.	.
Zamrażarka Freezer	23,9	21,6	22,1	.	.
Pralka automatyczna Automatic washing machine	95,7	96,4	96,6	95,1	94,9
Zmywarka do naczyń Dishwasher	23,6	27,4	29,0	34,9	39,6
Kuchenka mikrofalowa Microwave oven	57,4	57,4	57,3	62,8	61,7
Sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku ^b Hi-fi stereo music system ^b	74,0	70,0	65,9	67,2	64,9
Odbiornik telewizyjny Television set	94,8	94,6	89,4	93,5	93,4
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej Satellite or cable television equipment	54,4	51,6	43,2	44,1	46,8
Telefon komórkowy Mobile phone	93,3	94,0	94,8	96,0	96,2
w tym smartfon of which smartphone	40,1	46,3	51,5	61,3	67,2
Komputer osobisty Personal computer	76,3	76,8	78,7	76,3	76,8
w tym laptop, tablet of which laptop, tablet	58,4	63,4	65,2	68,1	66,0
Komputer/urządzenie z dostępem do Internetu Computer/device which access to the Internet	75,2	76,1	78,1	74,9	82,1
Samochód osobowy Passenger car	62,2	64,3	67,4	63,4	68,9

a Opracowano na podstawie stanu w końcu poszczególnych kwartałów. b Obejmuje: radio, radiomagnetofon, radio z odtwarzaczem płyt kompaktowych lub radiomagnetofon z odtwarzaczem płyt kompaktowych, wieżę.

a Compiled on the basis of data at the end of individual quarters. b Includes: radio, cassette player, CD player or cassette player with CD player, stereo.

W 2019 r. dalszej poprawie uległa subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych. Ponad połowa gospodarstw (52,4%) oceniała swoją sytuację materialną jako dobrą lub raczej dobrą. W przeciętnej sytuacji materialnej znajdowało się 42,8% gospodarstw domowych, natomiast 4,8% oceniało tę sytuację jako raczej złą lub złą.

3.5. Zasoby mieszkaniowe

3.5. Dwelling stocks

Zasoby mieszkaniowe województwa małopolskiego według stanu w końcu 2019 r. wynosiły 1220,6 tys. mieszkań, w których znajdowało się 4775,0 tys. izb o łącznej powierzchni użytkowej 96191,6 tys. m². W porównaniu z 2015 r. przybyło 74,7 tys. mieszkań, co oznacza wzrost o 6,5%. Łączna powierzchnia użytkowa wzrosła o 6829,8 tys. m² (o 7,6%), a liczba izb o 286,0 tys. (o 6,4%). Równocześnie wzrosła liczba ludności o 38,3 tys., tj. o 1,1%. Zasoby mieszkaniowe województwa stanowiły 8,2% ogółu zasobów w Polsce.

Pod pojęciem **zasobów mieszkaniowych** rozumiemy ogół mieszkań zamieszkanych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych.

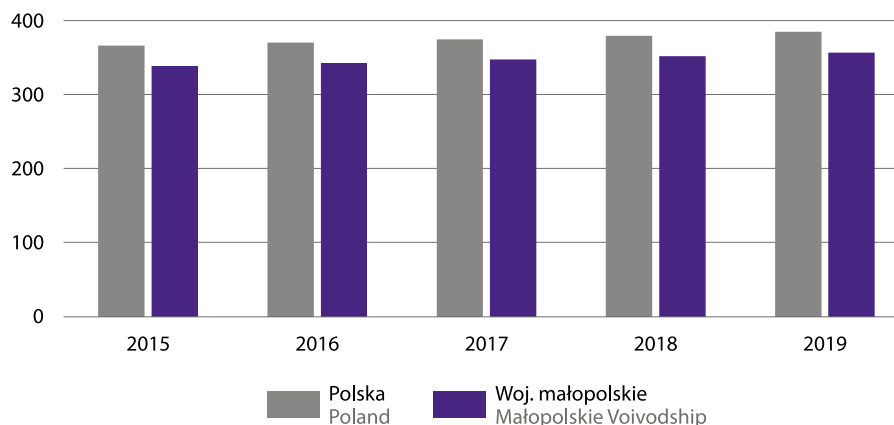
Na koniec 2019 r. w miastach znajdowało się 723,0 tys. mieszkań, tj. 59,2% ogółu zasobów mieszkaniowych województwa (w Polsce 67,6%), a na wsi 497,6 tys., tj. 40,8 % (w Polsce 32,4%), przy czym ludność w miastach stanowiła 48,2% ogółu ludności w województwie (w kraju 60,0%), a na wsi 51,8% (w kraju 40,0%). W końcu 2019 r., podobnie jak i w poprzednich latach, najwięcej mieszkań (402,5 tys.) skupionych było w Krakowie. Stanowiły one 33,0% zasobów wojewódzkich (w 2015 r. – 31,4%). Drugim pod względem liczby mieszkań (89,1 tys.) był powiat krakowski, w którym znajdowało się, podobnie jak pięć lat wcześniej, 7,3% ogółu zasobów. Najmniej zasobów mieszkaniowych zlokalizowanych było na terenie powiatu proszowickiego (13,3 tys.). W badanym okresie zarówno w województwie jak i wszystkich powiatach systematycznie zwiększała się liczba mieszkań, izb oraz powierzchnia użytkowa.

Stopień nasycenia mieszkaniem, wyrażany liczbą mieszkań na 1 tys. ludności jest jednym z mierników ogólnego standardu mieszkaniowego. W końcu 2019 r. wskaźnik ten dla województwa wyniósł 358 (w 2015 r. – 340) i był niższy od wskaźnika dla kraju o 28.

Wykres 13. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 13. Dwelling stocks per 1000 population
As of 31 December

Warunki mieszkaniowe

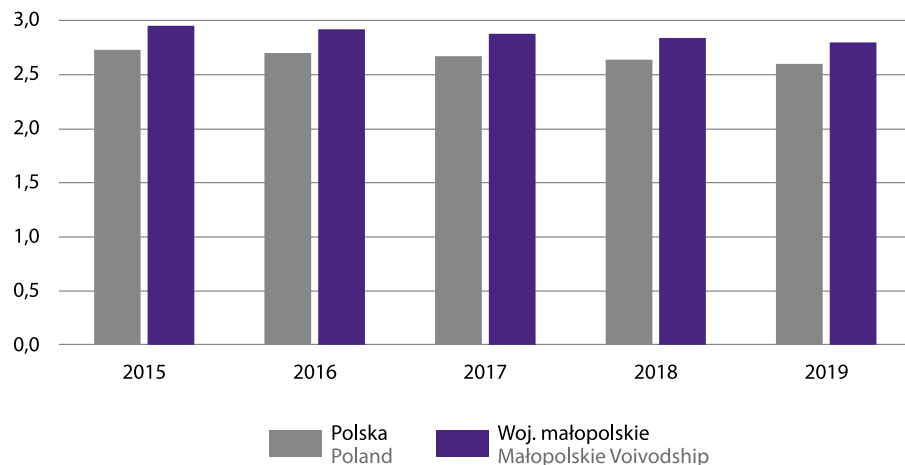
Living conditions

W latach 2015–2019 warunki mieszkaniowe w województwie ulegały systematycznej poprawie, co znajdowało odzwierciedlenie w wartościach wskaźników ilustrujących przeciętną liczbę osób przypadającą na mieszkanie i izbę oraz powierzchnię użytkową mieszkania. W badanym okresie zmniejszyła się liczba osób przypadająca na mieszkanie i na koniec 2019 r. wynosiła 2,79 (w 2015 r. – 2,94). Zmalała również liczba osób przypadająca na izbę i w końcu 2019 r. wyniosła 0,71 (w 2015 r. – 0,75). Dla porównania w Polsce na 1 mieszkanie przypadało 2,59 osoby, a na izbę 0,68.

Wykres 14. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Average number of persons per dwelling
As of 31 December

Analizując powiaty najkorzystniejsze warunki mieszkaniowe pod względem zagęszczenia występowały w Krakowie, gdzie liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie w końcu 2019 r. wynosiła 1,94 (w 2015 r. – 2,11) a na 1 izbę 0,62 (w 2015 r. – 0,67). Najmniej korzystne warunki mieszkaniowe odnotowano w powiecie nowosądeckim, gdzie na jedno mieszkanie przypadało 4,02 osoby, podobnie jak w 2015 r., a na 1 izbę 0,93 osoby (w 2015 r. – 0,94).

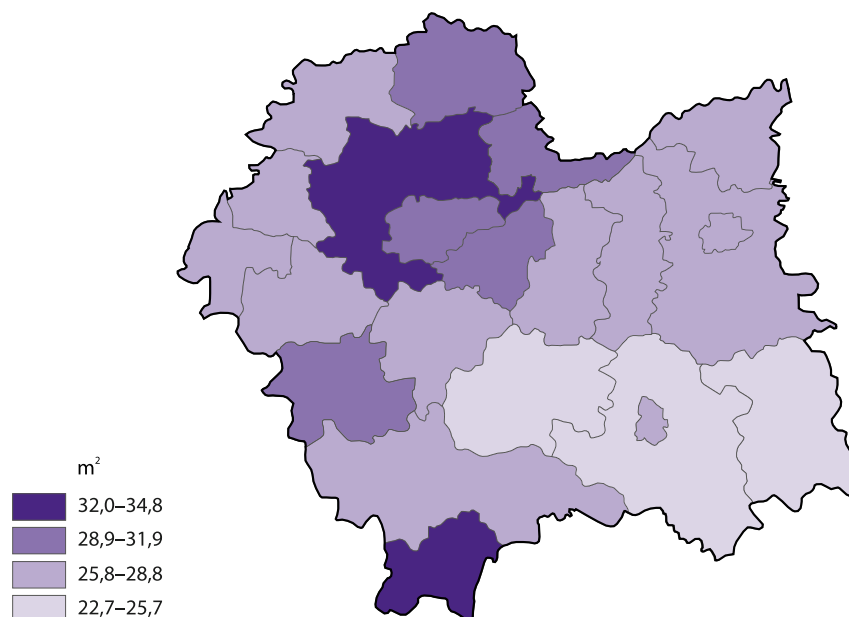
W województwie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 1,7 m² i na koniec 2019 r. wyniosła 28,2 m² (w kraju – 28,7 m²). Największą przeciętną powierzchnią użytkową przypadającą na 1 osobę dysponowali mieszkańcy powiatu tatrzańskiego (34,8 m²), a najmniejszą mieszkańcy powiatu nowosądeckiego (22,7 m²). Wartości powyżej średniej wojewódzkiej, która wynosiła 28,2 m² na osobę osiągnęło 8 powiatów.

Mapa 10. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według powiatów w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 10. Average useful floor area of dwelling per person by powiats in 2019

As of 31 December

Standard mieszkań

Standard of dwellings

W badanym okresie standard mieszkań mierzony wielkością mieszkania i liczbą izb oraz wyposażeniem w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne uległ poprawie i jednocześnie był wyższy niż standard mieszkań w kraju.

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w województwie w końcu 2019 r. wynosiła 78,8 m² i zwiększyła się na przestrzeni analizowanego okresu o 0,8 m². W porównaniu do przeciętnego mieszkania w kraju, mieszkanie w województwie małopolskim było większe o 4,4 m². Największe mieszkania zlokalizowane były w powiecie proszowickim (101,0 m²), a najmniejsze w miastach na prawach powiatu oraz w powiecie chrzanowskim, przy czym podobnie jak w latach ubiegłych najniższy wskaźnik odnotowano w Krakowie – 57,6 m².

Przeciętna liczba izb przypadająca na 1 mieszkanie wynosiła 3,91, podczas gdy w Polsce wskaźnik ten osiągnął wartość 3,82. Porównując mieszkania w powiatach województwa, pod względem przeciętnej liczby izb, najwyższy omawiany wskaźnik zanotowano w powiecie tatrzańskim (4,71 izby). Mieszkania o najmniejszej liczbie izb i równocześnie o liczbie izb mniejszej od średniej wojewódzkiej znajdowały się w miastach na prawach powiatu: w Krakowie (3,10 izby), Tarnowie (3,61 izby) i Nowym Sączu (3,91 izby).

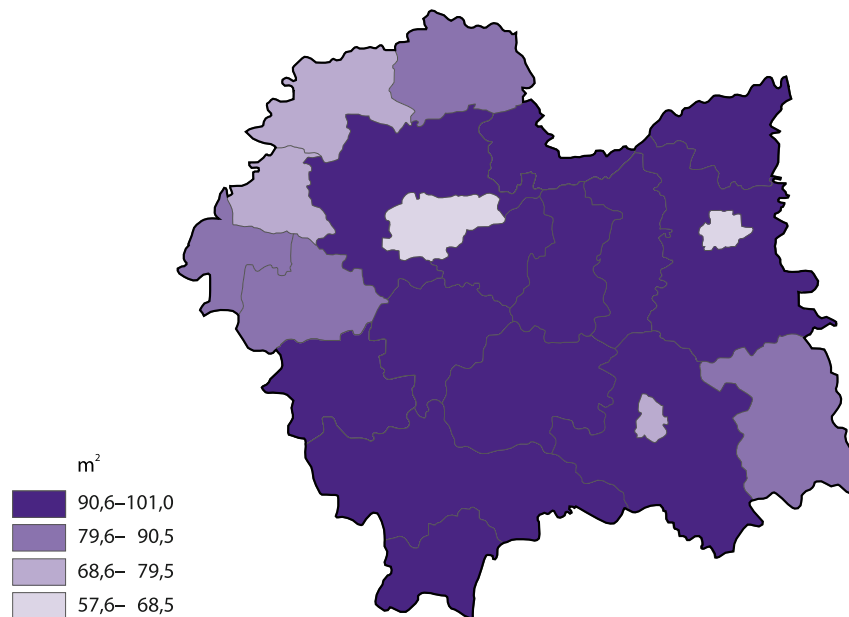

Mapa 11. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania według powiatów w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 11. Average useful floor area per dwelling by powiats in 2019

As of 31 December

Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje z każdym rokiem ulegało systematycznej choć niewielkiej zmianie. W 2019 r., podobnie jak w poprzednich latach, mieszkania te były lepiej wyposażone w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne niż mieszkania w kraju zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich.

W badanym okresie w wodociąg wyposażonych było 97,0% mieszkań (w kraju – 96,9%), w ustęp 95,2%, w łazienkę 93,4% (w kraju odpowiednio 93,9% i 91,7%). Gaz sieciowy posiadało 63,6% mieszkań (w kraju – 56,0%), a centralne ogrzewanie 82,9% (w kraju – 82,9%).

W końcu 2019 r. pod względem wyposażenia lokali mieszkalnych w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne również wyróżniały się miasta na prawach powiatu, gdzie zanotowano największy odsetek instalacji w województwie. W badanym okresie najmniej mieszkań wyposażonych w wodociąg znajdowało się w powiecie brzeskim (89,1%), a w łazienkę, ustęp i centralne ogrzewanie w powiecie miechowskim (odpowiednio 79,5%, 83,7% i 61,2%). Największy odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje gazowe odnotowano w powiecie wielickim (85,8%), a najmniej w powiecie suskim (4,7%).

Tablica 9. Mieszkania wyposażone w instalacje sanitarno-techniczne w % ogółu mieszkań w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 9. Share of dwellings fitted with sanitary and technical installations in total number of dwellings in 2019
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Mieszkania – w % – wyposażone w: Dwellings – in % – fitted with:				
	wodociąg water supply system	ustęp lavatory	łazienkę bathroom	gaz z sieci gas from supply system	centralne ogrzewanie central heating
Polska Poland					
Ogółem Grand total	96,9	93,9	91,7	56,0	82,8
Miasta Urban areas	99,1	97,3	95,7	71,5	87,9
Wieś Rural areas	92,4	86,8	83,3	23,7	72,3
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Razem Total	97,0	95,2	93,4	63,6	82,9
Miasta Urban areas	99,2	98,5	97,7	71,8	88,9
Wieś Rural areas	93,8	90,4	87,2	51,7	74,1

Pod względem wyposażenia w podstawowe instalacje, mieszkania w miastach posiadały wyższy standard niż mieszkania na wsi. W miastach w wodociąg wyposażonych było 99,2% mieszkań (na wsi 93,8%), w ustęp 98,5% (na wsi 90,4%), w łazienkę 97,7% (na wsi 87,2%). Największe dysproporcje można zauważyć w wyposażeniu mieszkań w gaz sieciowy i centralne ogrzewanie. W miastach 71,8% mieszkań posiadało gaz z sieci, a centralne ogrzewanie 88,9%, podczas gdy na terenach wiejskich wskaźniki te wynosiły odpowiednio 51,7% i 74,1%.

3.6. Mieszkania oddane do użytkowania

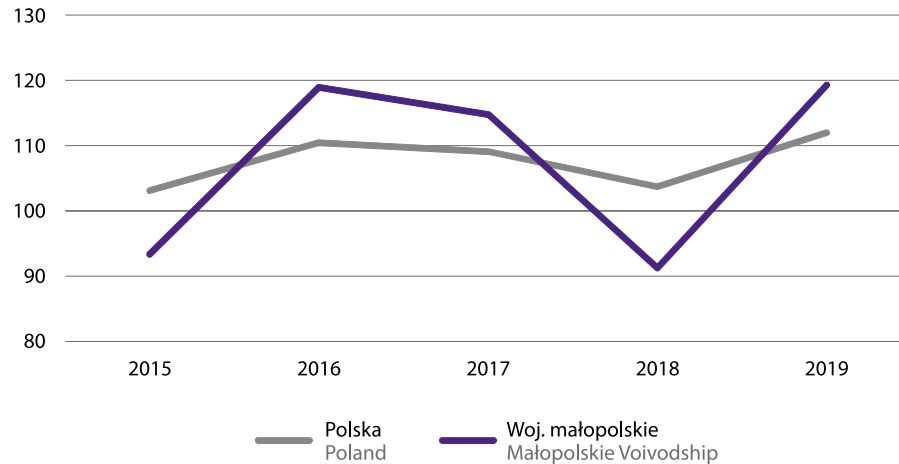
3.6. Dwellings completed

W latach 2015–2019 na terenie województwa małopolskiego notowano systematyczny wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania (z wyjątkiem 2018 r., gdzie liczba nowych inwestycji uległa obniżeniu).

Informacje o mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych.

Wykres 15. Dynamika mieszkań oddanych do użytkowania

rok poprzedni=100

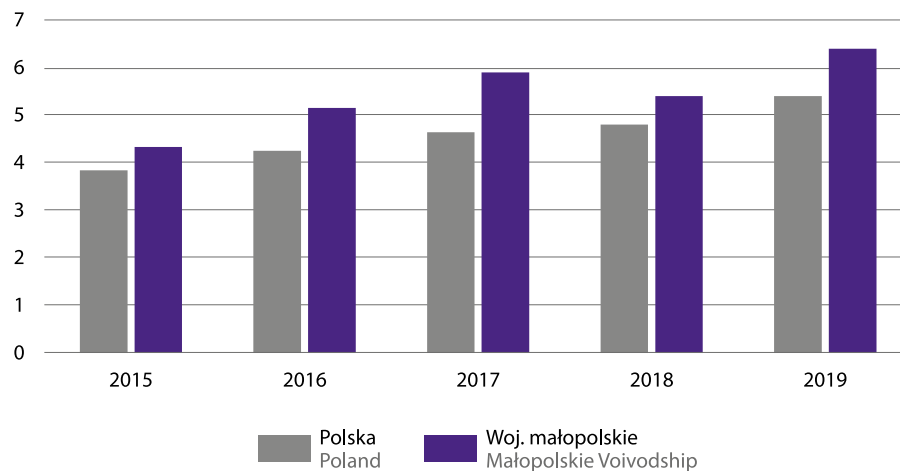
Chart 15. Indices of dwellings completed
previous year=100

W 2019 r. w województwie oddano do użytkowania 21,8 tys. mieszkań, co stanowiło 10,5% mieszkań przekazanych na terenie kraju. Województwo charakteryzowało się przestrzennym zróżnicowaniem liczby mieszkań oddanych do użytkowania. Najwięcej mieszkań, podobnie jak w latach poprzednich, oddano do użytkowania w Krakowie (13,0 tys.), następnie w powiecie krakowskim (1,3 tys.) oraz wielickim (1,1 tys.). Stanowiły one łącznie 71,0% efektów budownictwa mieszkaniowego całego województwa. Najmniej mieszkań przekazano do użytkowania w powiecie miechowskim (76). W porównaniu z 2015 r. wzrost liczby oddanych mieszkań wystąpił w 15 powiatach województwa małopolskiego, największy w Krakowie (o 102,0%). W pozostałych powiatach województwa oddano mniej mieszkań, największy spadek odnotowano w powiecie nowosądeckim (o 47,5%).

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w województwie systematycznie maleje, w 2019 r. wyniosła 88,3 m² (w 2015 r. – 106,4 m²), dla porównania średnia krajowa wyniosła 88,6 m² (w 2015 r. – 99,8 m²).

Wykres 16. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności

Chart 16. Dwellings completed per 1000 population

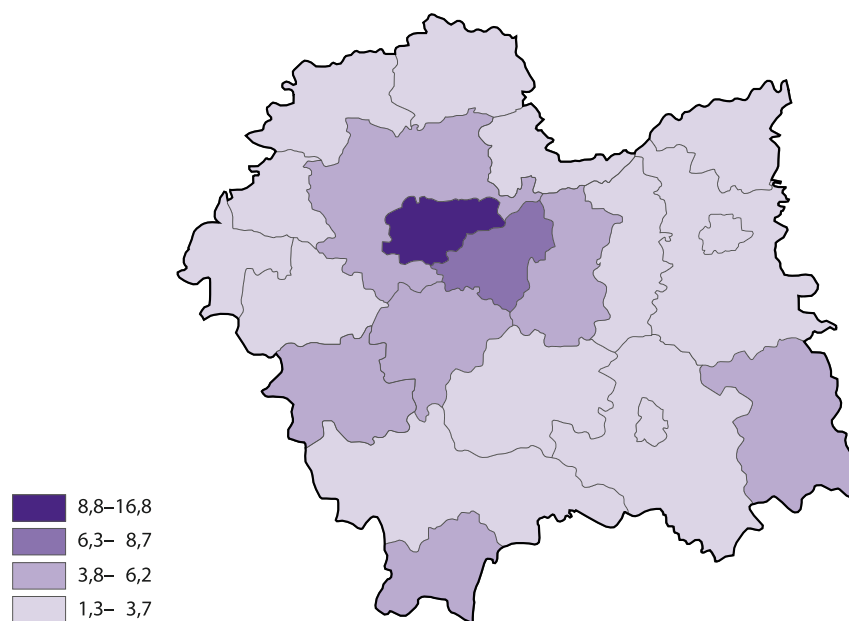
Mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej budowano w powiatach limanowskim (162,7 m²), następnie nowosądeckim (162,1 m²) oraz suskim (160,4 m²), a o najmniejszej w bocheńskim (110,9 m²). W przypadku miast na prawach powiatu, największą powierzchnię użytkową miały mieszkania w Nowym Sączu (144,3 m²), następnie w Tarnowie (99,7 m²), a najmniejszą w Krakowie (56,0 m²).

Miernikiem natężenia budownictwa mieszkaniowego jest liczba oddanych do użytkowania mieszkań na 1 tys. ludności. Wskaźnik ten w 2019 r. w województwie małopolskim wyniósł 6,4 (w 2015 r. – 4,3), przy średniej dla kraju 5,4 (w 2015 r. – 3,8).

Wśród powiatów najwyższą wartość omawianego wskaźnika odnotowano w powiecie wielickim – 8,5, a najniższą w nowosądeckim – 1,3. W miastach na prawach powiatu omawiany wskaźnik oscylował między 16,8 w Krakowie, poprzez 2,2 w Tarnowie, do 2,1 w Nowym Sączu.

Mapa 12. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności według powiatów w 2019 r.

Map 12. Dwellings completed per 1000 population by powiats in 2019

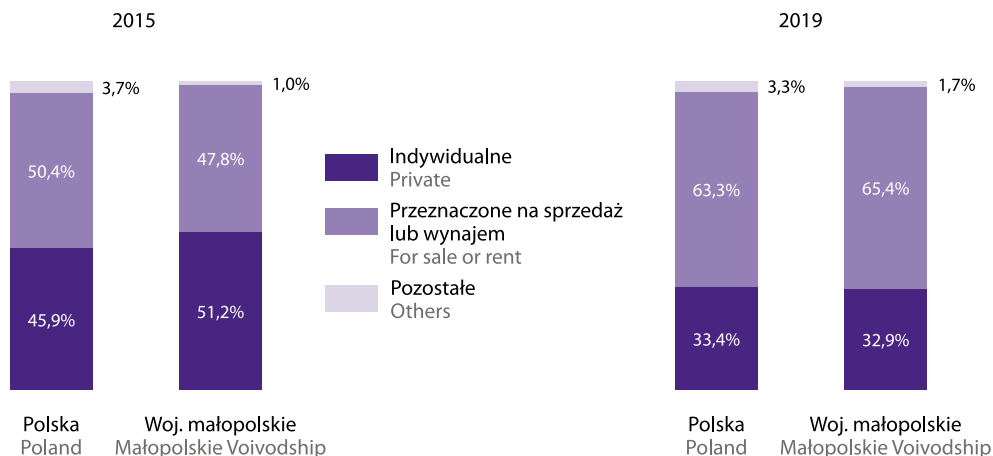

W badanym okresie większość mieszkań zrealizowano w ramach budownictwa indywidualnego oraz przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem. Ich udział w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytkowania w województwie małopolskim w 2019 r. wynosił odpowiednio 32,9% i 65,4% (w 2015 r. – 51,2% i 47,8%). Te formy budownictwa dominowały również w strukturze mieszkań oddanych do użytkowania na terenie kraju.

Podziału na mieszkania w budynkach spółdzielni mieszkaniowych, indywidualnych (tj. realizowanych przez osoby fizyczne, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe) oraz realizowanych z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem dokonano na podstawie sposobu finansowania budowy lub przeznaczenia mieszkań.

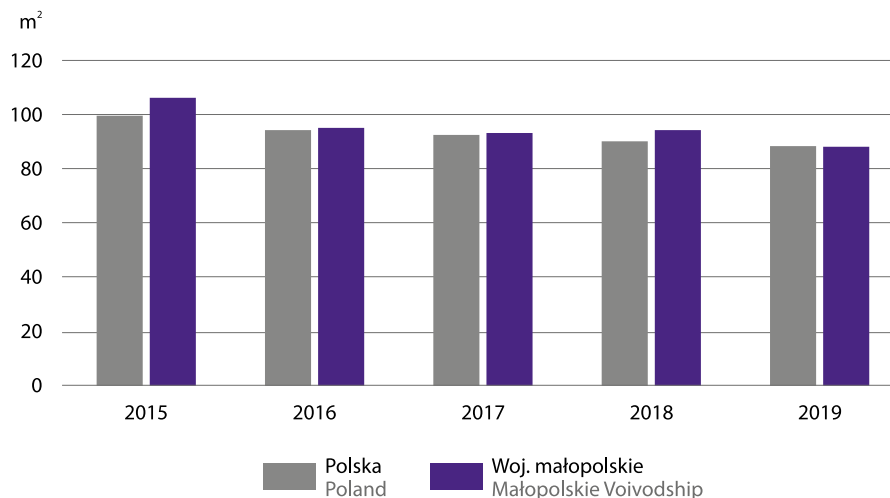
W powiecie nowosądeckim forma budownictwa indywidualnego osiągnęła aż 100%, natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w Krakowie (3,6%), gdzie z kolei większość mieszkań było przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem (99,4%).

Wykres 17. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania
Chart 17. Structure of dwellings completed

Przeciętna powierzchnia użytkowa nowo wybudowanych mieszkań w województwie małopolskim w 2019 r. wynosiła 88,3 m², przy średniej wielkości w kraju – 88,6 m². Największe mieszkania wybudowali inwestorzy indywidualni (przeciętnie 153,9 m²), a najmniejsze powstały w ramach budownictwa komunalnego (39,2 m²). Mieszkania wybudowane na terenie wsi województwa małopolskiego były znacznie większe od lokali wybudowanych na terenie miast. Średni metraż 1 mieszkania oddanego do użytku na wsi wynosił 146,4 m² (w kraju – 127,0 m²) i był o 81,4 m² większy od przeciętnego mieszkania wybudowanego w mieście (w kraju większy o 56,3 m²).

Wykres 18. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania
Chart 18. Average useful floor area per dwelling completed

W 2019 r. liczba mieszkań, na realizację których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym wyniosła 23,1 tys., tj. 8,6% ogólnej liczby pozwoleń wydanych w Polsce, z czego 46,0% w budownictwie indywidualnym (w kraju – 36,0%). Na przestrzeni analizowanego okresu ich liczba wzrosła o 33,1% (w kraju – o 42,2%). Najwyższą liczbę mieszkań, na realizację których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym odnotowano w Krakowie 9,1 tys. (dla porównania w 2015 r. – 8,3 tys.) a w dalszej kolejności w powiecie krakowskim (2,4 tys.) i wielickim (2,0 tys.).

W 2019 r. na terenie województwa inwestorzy rozpoczęli realizację 22,5 tys. mieszkań, co stanowiło 9,5% ogólnej liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto w kraju, w tym 10,2 tys. w ramach budownictwa indywidualnego. W relacji do 2015 r. liczba rozpoczętych inwestycji zwiększyła się o 16,3% (w Polsce – o 40,6%). Najwięcej omawianych inwestycji rozpoczęli inwestorzy budujący w Krakowie (10,2 tys.), a następnie w powiecie krakowskim (2,1 tys.) oraz w powiecie wielickim (1,1 tys.).

3.7. Infrastruktura komunalna

3.7. Municipal infrastructure

Długość sieci wodociągowej rozdzielczej w województwie małopolskim na koniec 2019 r. wynosiła 21,3 tys. km (wzrost w porównaniu z 2015 r. o 7,6%), co stanowiło 6,8% długości sieci krajowej. Na przestrzeni pięciu lat o 8,1% wzrosła również liczba czynnych połączeń wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania i w końcu 2019 r. wynosiła 495,9 tys. sztuk.

W 2019 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadło 140,2 km sieci wodociągowej (w kraju – 99,4 km), przy czym zagęszczenie sieci wodociągowej na terenach miejskich było znacznie większe niż na wsi i wynosiło 301,8 km (na wsi – 120,4 km). W układzie przestrzennym, przeliczając długość sieci wodociągowej na 100 km², największe zagęszczenie sieci było w Nowym Sączu (491,5 km), a najmniejsze w powiecie nowotarskim (27,3 km).

Tablica 10. Sieć wodociągowa rozdzielcza

Stan w dniu 31 grudnia

Table 10. Distribution water supply system

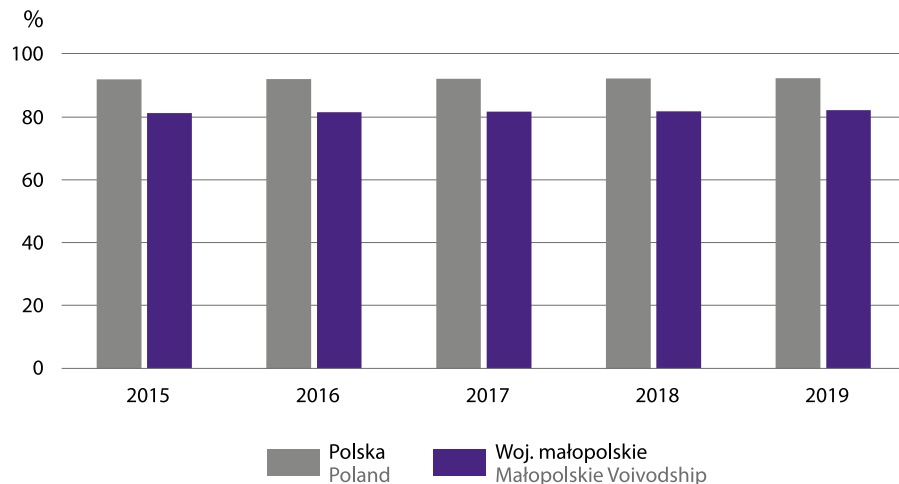
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
	na 100 km ² w km per 100 km ² in km				
Polska Poland					
Ogółem Grand total	95,3	96,3	97,2	98,4	99,4
Miasta Urban areas	306,7	310,8	314,2	318,4	321,5
Wieś Rural areas	79,4	80,2	80,8	81,7	82,5
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Razem Total	130,3	133,3	134,6	137,4	140,2
Miasta Urban areas	282,1	288,7	292,7	297,4	301,8
Wieś Rural areas	111,8	114,2	115,2	117,8	120,4

W omawianym roku 82,0% ogólnej liczby ludności korzystało z wodociągów (w kraju – 92,2%). Wskaźnik ten w miastach wynosił 95,6% (w kraju – 96,6%), a na terenach wiejskich 69,4% (w kraju – 85,5%). W porównaniu z 2015 r. dostępność do sieci wodociągowej w województwie wzrosła o 0,9 p. proc. (w kraju – o 0,4 p. proc.).

Wykres 19. Udział korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie ludności

Chart 19. Share of population using water supply system in total population

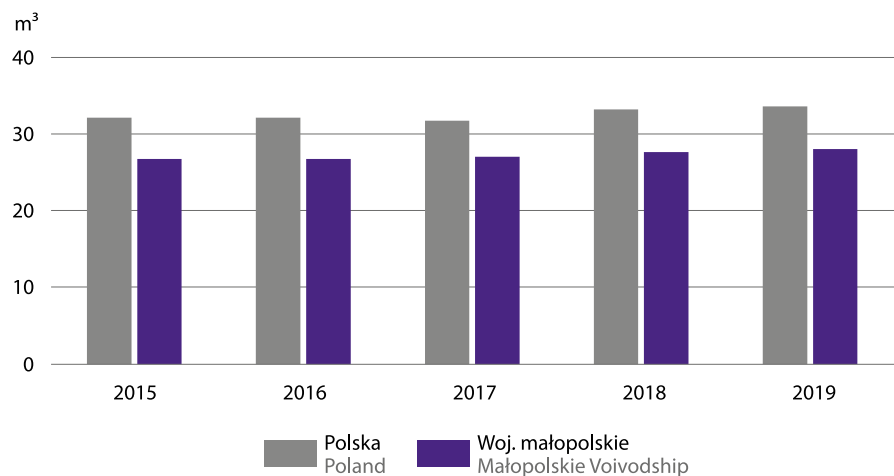

Dostępność sieci wodociągowej liczona udziałem ludności korzystającej z sieci do ogólnej liczby ludności była zróżnicowana, biorąc pod uwagę poszczególne powiaty. Przykładowo mieszkańcy Tarnowa posiadali stuprocentowy dostęp do sieci wodociągowej. Wysokim wskaźnikiem charakteryzowały się także m.in. Kraków i powiat chrzanowski (odpowiednio – 99,7% i 99,3%). Najmniej mieszkańców korzystało z sieci wodociągowej w powiecie suskim (40,0%).

Zużycie wody z wodociągów w małopolskich gospodarstwach domowych w 2019 r. wyniosło 95,7 hm³ i było większe o 5,9% w porównaniu z 2015 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa zużycie wody wyniosło 28,1 m³, przy czym w miastach było to 37,3 m³, a na terenach wiejskich 19,5 m³. W kraju 1 mieszkaniec w gospodarstwie domowym zużył średnio o 5,6 m³ wody z wodociągów więcej od mieszkańca województwa małopolskiego, w tym w miastach o 2,0 m³ mniej, a na wsi o 11,7 m³ więcej.

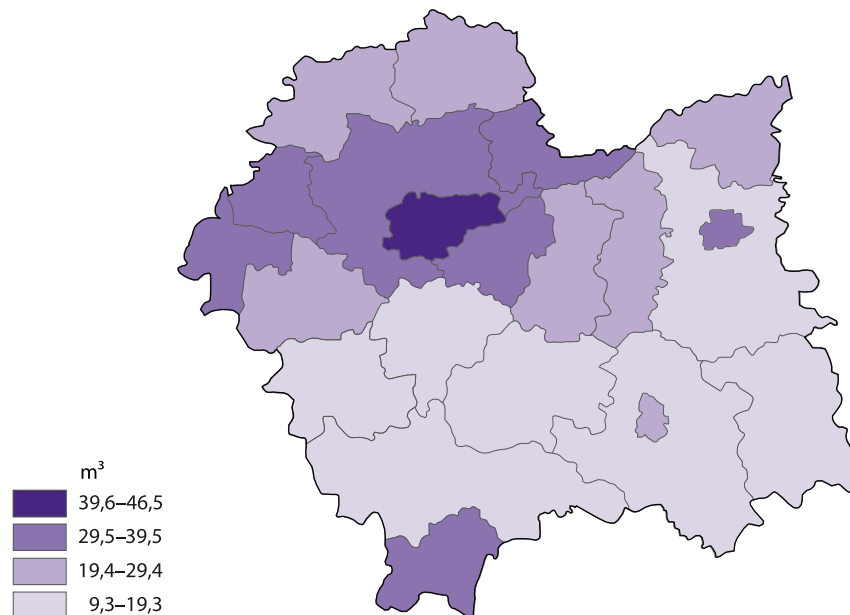
Wykres 20. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca

Chart 20. Consumption of water from water supply systems in households per capita

Największe średnie zużycie wody na 1 mieszkańca w 2019 r. zarejestrowano w Krakowie (46,5 m³), podczas gdy najmniej wody z wodociągów zużył statystyczny mieszkaniec powiatu suskiego (9,3 m³).

Mapa 13. Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.
Map 13. Consumption of water from water supply systems per capita by powiats in 2019

W 2019 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej w województwie wynosiła 16,7 tys. km i wzrosła w odniesieniu do 2015 r. o 1,7 tys. km, tj. o 11,3% (stanowiło to 10,1% długości sieci krajowej). Równocześnie o 16,6% wzrosła w badanym okresie liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania i na koniec 2019 r. wyniosła 337,4 tys. sztuk.

Tablica 11. Sieć kanalizacyjna rozdzielcza

Stan w dniu 31 grudnia

Table 11. Sewage distribution system

As of 31 December

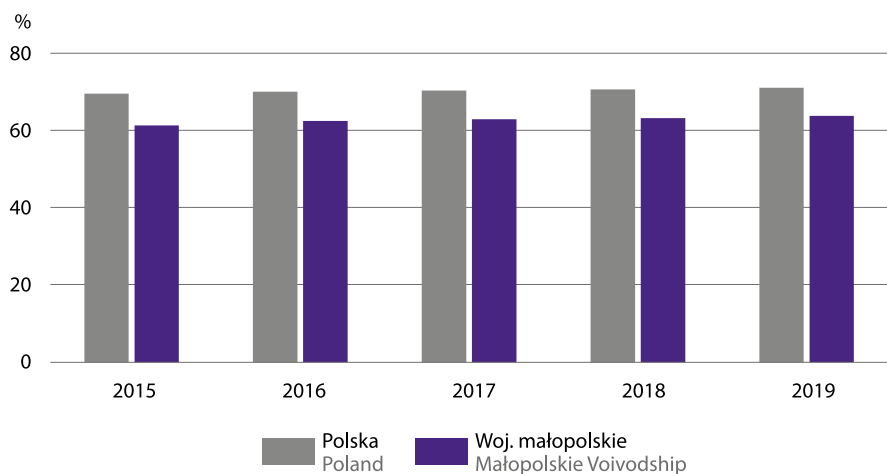
Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
	na 100 km ² w km per 100 km ² in km				
Polska Poland					
Ogółem Grand total	47,9	49,3	50,1	51,4	52,8
Miasta Urban areas	284,4	291,4	295,4	299,0	303,1
Wieś Rural areas	30,1	31,1	31,6	32,6	33,7
Województwo małopolskie Małopolskie Voivodship					
Razem Total	99,1	102,3	104,5	107,1	110,3
Miasta Urban areas	309,3	315,2	319,9	325,0	330,7
Wieś Rural areas	73,4	76,3	78,2	80,5	83,3

Na 100 km² powierzchni województwa przypadało 110,3 km sieci kanalizacyjnej (w kraju – 52,8 km). Zagęszczenie sieci kanalizacyjnej w 2019 r. na wsi było mniejsze o 247,4 km niż w miastach i wynosiło 83,3 km na 100 km². Analizując zagęszczenie sieci kanalizacyjnej można zauważyć dużą rozpiętość między powiatami województwa. W końcu 2019 r. najwyższy omawiany wskaźnik wystąpił w Nowym Sączu (585,4 km na 100 km²), a najslabiej skanalizowany był powiat miechowski (20,5 km/100 km²).

Użytkownikami sieci kanalizacyjnej w województwie było 63,9% mieszkańców (w kraju – 71,2%). W miastach odsetek ludności korzystającej z systemu odprowadzania ścieków znacznie przewyższał ten na terenach wiejskich i wynosił 88,8%, na wsi – 40,8% (w kraju odpowiednio 90,5% i 42,2%). W porównaniu z 2015 r. dostępność do sieci kanalizacyjnej wzrosła o 2,5 p. proc. (w Polsce – o 1,5 p. proc.), przy czym w miastach o 1,0 p. proc., a na wsi o 4,2 p. proc.

Wykres 21. Udział korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności
Chart 21. Share of population using sewage system in total population

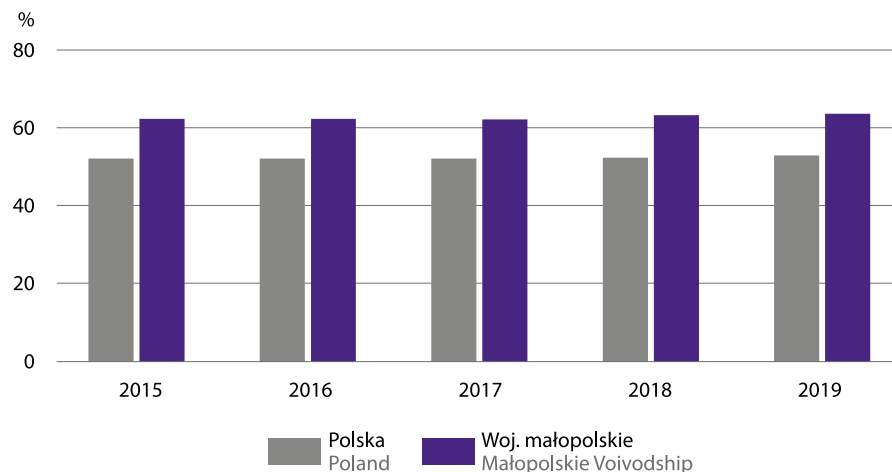
Największy dostęp do sieci kanalizacyjnej posiadali mieszkańcy miast na prawach powiatu: Krakowa – 92,1%, Tarnowa – 87,9% oraz Nowego Sącza – 86,2%, a najmniejszy mieszkańcy powiatu miechowskiego – 29,3%.

W 2019 r. długość sieci gazowej rozdzielczej w województwie małopolskim wynosiła 23,0 tys. km i stanowiła 16,8% długości sieci krajowej (w 2015 r. – 17,4%). Na 100 km² przypadało 151,4 km sieci gazowej rozdzielczej (w kraju – 43,7 km), przy czym na terenie miast wskaźnik ten wynosił 357,5 km (w kraju – 281,1 km), a na terenach wiejskich 126,1 km (w kraju – 25,6 km). W układzie przestrzennym największe zagęszczenie sieci gazowej wystąpiło w Nowym Sączu (657,3 km na 100 km²), a najmniejsze w powiecie suskim (15,3 km/100 km²).

W omawianym roku z sieci gazowej korzystało 63,6% mieszkańców województwa (w Polsce – 52,9%). Ze względu na większe zagęszczenie sieci gazowej w miastach, z gazu sieciowego korzystało 75,3% ludności miejskiej (w kraju – 71,4%) i 52,8% ludności zamieszkującej tereny wiejskie (w kraju – 25,2%).

Wykres 22. Udział korzystających z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności

Chart 22. Share of population using gas supply system in total population

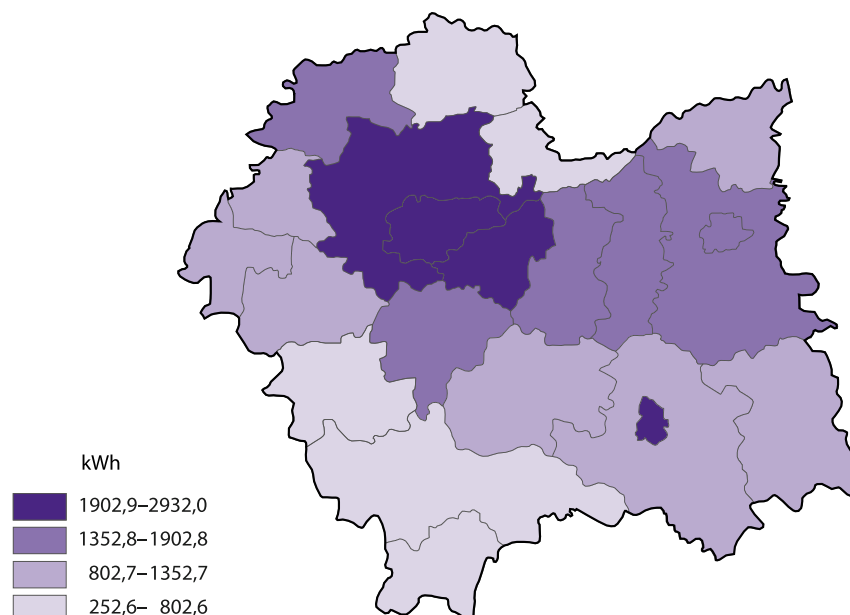

Znacznie zróżnicowany był dostęp do sieci gazowej w gospodarstwach domowych. Najwięcej ludności korzystało z sieci gazowej w Tarnowie – 97,1% ogółu mieszkańców, najmniejszy dostęp posiadali mieszkańcy powiatu tatrzańskiego – 6,0%.

Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych w 2019 r. wynosiło 5429,5 GWh (w Polsce – 47855,3 GWh), co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało 1594,6 kWh (w kraju – 1246,7 kWh). W 2019 r. zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca wśród powiatów województwa małopolskiego wahało się od 252,6 kWh w powiecie suskim do 2932,0 kWh w powiecie wielickim.

Mapa 14. Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.

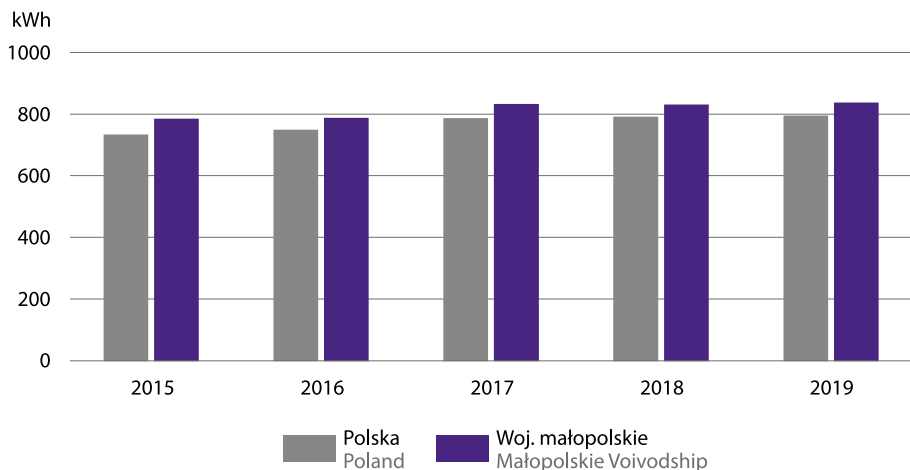
Map 14. Consumption of gas from gas supply system in households per capita by powiats in 2019

W 2019 r. w województwie odnotowano 1364,2 tys. odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu, co oznacza wzrost o 9,2% w porównaniu z 2015 r. Zużycie energii elektrycznej stanowiło 9,3% zużycia krajowego. Wskaźnik zużycia energii elektrycznej na 1 odbiorcę wynosił 2095,1 kWh (w kraju – 1963,9 kWh), natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca – 839,4 kWh (w kraju – 797,5 kWh). Mieszkańcy miast zużywali średnio w ciągu roku więcej energii niż mieszkańcy wsi (w miastach – 892,1 kWh, na wsi – 790,3 kWh).

Wykres 23. Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca

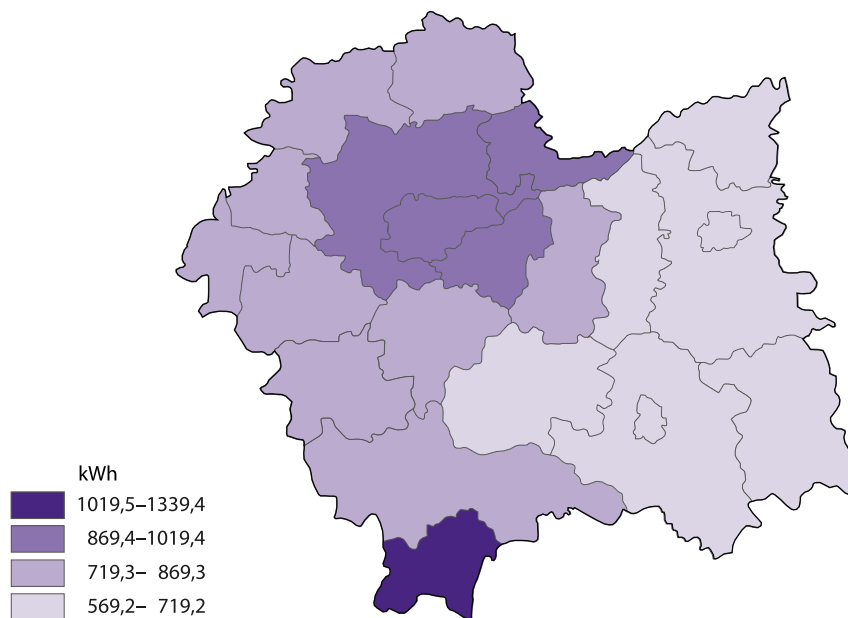
Chart 23. Consumption of electricity per capita

Wśród powiatów województwa małopolskiego największe zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych odnotowano w powiecie tatrzańskim (1339,4 kWh na 1 mieszkańca). Najmniejszym zużyciem prądu na 1 mieszkańca charakteryzował się powiat dąbrowski (569,2 kWh).

Mapa 15. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.

Map 15. Consumption of electricity in households per capita by powiats in 2019

Rozdział 4

Chapter 4

Dostępność usług społecznych

Availability of social services

4.1. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

4.1. Health care and social welfare

Jednym z wielu czynników decydujących o warunkach życia ludności jest poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie ochrony zdrowia, który przekłada się na długość życia, stan zdrowia mieszkańców.

Tablica 12. Wybrane dane z zakresu ochrony zdrowia

Table 12. Selected data on health care

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Porady udzielone w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca: Consultations provided in the scope of outpatient health care per capita:					
lekarskie doctors'	7,3	7,5	7,4	7,6	7,5
stomatologiczne stomatological	1,0	1,0	1,1	1,0	1,0
Leczeni w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności Inpatients in general hospitals per 10 thousand population	1826	1853	1855	1820	1790
Liczba ludności na 1 aptekę (stan w dniu 31 grudnia) Number of population per pharmacy (as of 31 December)	2958	2969	2931	3044	3212

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

W latach 2015–2018 na terenie województwa, podobnie jak w Polsce, z roku na rok wzrastała liczba podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W 2019 r. odnotowano spadek z 2137 do 2065 podmiotów w ujęciu rocznym, a wzrost o 59 placówek w porównaniu z 2015 r. Podmioty ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie stanowiły 7,9% podmiotów w Polsce. Również w kraju odnotowano w skali roku spadek liczby podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej z 26701 do 26276, natomiast wzrost o 314 w odniesieniu do 2015 r. Miernikiem opisującym dostępność podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest liczba mieszkańców przypadająca na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Wskaźnik określający liczbę ludności w przeliczeniu na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej zmniejszył się z 1681 osób w 2015 r. do 1652 osób w 2019 r. (w kraju zmniejszył się odpowiednio z 1481 osób do 1461 osób). Wśród powiatów najmniejszą liczbę osób na 1 podmiot odnotowano w Nowym Sączu – 1067 osób, a największą w powiecie wadowickim – 2667 osób.

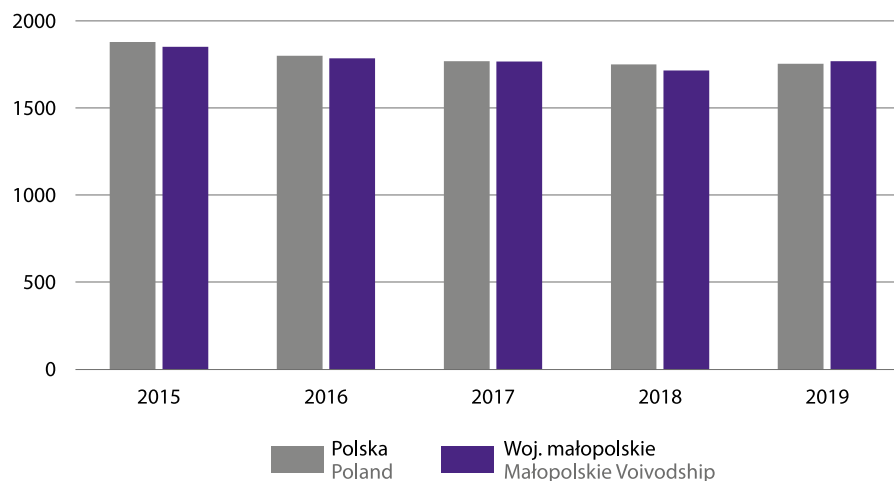
Podstawowym miejscem ambulatoryjnej opieki zdrowotnej dla mieszkańców są przychodnie, w których pacjenci mogą korzystać ze świadczeń podstawowej lub specjalistycznej opieki zdrowotnej, tj. porad lekarskich, w tym specjalistycznych, stomatologicznych, podstawowych zabiegów oraz świadczeń z zakresu rehabilitacji leczniczej. W końcu 2019 r. funkcjonowały 1924 przychodnie, co stanowiło 8,8% ogólnej liczby przychodni w kraju. W porównaniu z 2015 r. liczba przychodni zwiększyła się o 107 placówek (o 52 mniej niż w 2018 r.). Na każde 10 tys. ludności przypadało 6 przychodni w 2019 r. (5 w 2015 r.), tyle samo w kraju. Wskaźnikiem pozwalającym ocenić poziom dostępności tego rodzaju placówek dla mieszkańców jest analiza zmiennej przedstawiającej liczbę ludności przypadającą na 1 przychodnię. Wskaźnik określający liczbę ludności w przeliczeniu na 1 przychodnię obniżył się z 1856 osób w 2015 r. do 1773 osób w 2019 r. (przy średniej ogólnopolskiej wynoszącej odpowiednio z 1883 osób do 1758 osób).

Spośród powiatów najmniejszą liczbę osób na 1 przychodnię odnotowano w Krakowie – 1136 osób, a w dalszej kolejności w Nowym Sączu – 1214 osób i powiecie myślenickim – 1387 osób. Powiatem o najwyższej wartości wskaźnika był powiat dąbrowski – 3114 osób na 1 przychodnię, następnie powiat wadowicki – 2909 osób i nowotarski – 2592 osoby. W większości powiatów odnotowano poprawę dostępności mieszkańców do przychodni w porównaniu z 2015 r. Największy spadek liczby osób na 1 przychodnię odnotowano w powiecie dąbrowskim – o 596 osób, choć i tak wartość wskaźnika pozostała najwyższa wśród powiatów.

Wykres 24. Liczba ludności na 1 przychodnię

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 24. Number of population per outpatient department
As of 31 December

Na przestrzeni pięciu analizowanych lat w województwie, jak i w kraju, liczba praktyk zawodowych (indywidualnych, indywidualnych specjalistycznych i grupowych realizujących świadczenia zdrowotne w ramach środków publicznych) systematycznie zmniejszała się. W końcu 2019 r. działalność prowadziło 141 praktyk zawodowych (14 praktyk lekarskich i 127 stomatologicznych), co stanowiło 3,2% ogólnej ich liczby w Polsce. W porównaniu z 2015 r. nastąpił znaczny spadek liczby praktyk zawodowych o 25,4% (w kraju – o 16,3%). Najwięcej praktyk zawodowych na terenie województwa było prowadzonych w powiecie limanowskim – 19, a w dalszej kolejności w powiatach nowosądeckim – 14 i nowotarskim – 13.

Obok dostępności mieszkańców do przychodni i praktyk zawodowych, ważnym elementem jest też możliwość korzystania z porad u lekarzy. Liczba udzielonych porad ambulatoryjnych w latach 2015–2019 wykazywała tendencję wzrostową, co odzwierciedla wskaźnik liczby porad przypadających na 1 mieszkańca województwa, którego wartość wzrosła z 8,3 porad w 2015 r. do 8,6 w 2019 r. (w kraju odpowiednio z 8,3 do 8,5).

W 2019 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej udzielono łącznie 29,1 mln porad, tj. 8,9% ogólnej liczby porad w kraju. W przychodniach i praktykach zawodowych realizujących świadczenia zdrowotne w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia udzielono łącznie 25,6 mln porad lekarskich (o 5,7% więcej w stosunku do 2015 r.), w tym 11,3 mln w poradniach specjalistycznej opieki zdrowotnej (o 3,8% więcej w porównaniu z 2015 r.). Lekarze dentyści udzielili 3,5 mln porad (tj. 10,3% wielkości ogólnopolskiej), w tym w poradniach stomatologicznych 86,1% ogólnej liczby porad udzielonych przez lekarzy dentyistów.

Wraz ze wzrostem liczby przychodni oraz mniejszym obciążeniem przychodni pacjentami wzrastała w większości powiatów liczba udzielonych porad przez lekarzy ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Najniższe wartości wskaźnika (liczba porad udzielonych przez lekarzy w przeliczeniu na 1 mieszkańca) w 2019 r. odnotowano w powiatach: tarnowskim (4,8), a w dalszej kolejności nowosądeckim (5,0) i nowotarskim (5,5). Najwięcej porad udzielano w Tarnowie – średnio 15,3 porad na 1 mieszkańca, a następnie w Krakowie – 13,9 porad oraz w Nowym Sączu – 13,8 porad. Tak duże dysproporcje znajdują uzasadnienie w organizacji jednostek, świadczących usługi w zakresie ochrony zdrowia. W dużych miastach lekarze specjalistycznych zakładów opieki zdrowotnej udzielają porad również osobom mieszkającym w okolicznych powiatach. Zjawisko to widoczne było szczególnie w takich jednostkach terytorialnych jak: Tarnów i powiat tarnowski, Kraków i sąsiadujące z nim powiaty krakowski i wielicki oraz Nowy Sącz i powiat nowosądecki.

W województwie małopolskim stosunkowo dobrze rozwinięte jest leczenie uzdrowiskowe. W końcu 2019 r. funkcjonowało 48 zakładów lecznictwa uzdrowiskowego (w kraju – 273). W ciągu roku leczeniem uzdrowiskowym objęto 102,2 tys. osób, tj. 11,9% ogólnej liczby kuracjuszy w Polsce, z których prawie 87,9% skorzystało z usług oferowanych przez 43 szpitale i sanatoria w systemie stacjonarnym. Szpitale i sanatoria uzdrowiskowe stanowiły 17,8% wszystkich tego typu zakładów działających w kraju. W placówkach tych 1 łóżko wykorzystywane było średnio przez 268 dni (261 dni w 2015 r.), w kraju – 278 dni. Średni czas pobytu kuracjusza w opiece stacjonarnej wyniósł 18,2 dnia (średnia w skali kraju – 16,1 dnia).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

W ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w województwie w końcu 2019 r. działały 73 szpitale ogólne, tj. 8,2% ogólnej liczby szpitali ogólnych w kraju. W porównaniu z 2015 r. liczba szpitali zmniejszyła się o 8 placówek (w kraju – o 66). Szpitale ogólne dysponowały 13,8 tys. łóżek, co stanowiło 8,2% ogólnej liczby łóżek w kraju. W stosunku do 2015 r. liczba łóżek zmniejszyła się o 7,4%. Dostępność ludności do leczenia szpitalnego mierzona jest m.in. liczbą łóżek w szpitalach. Na 10 tys. ludności województwa przypadało 40,3 łóżka (średnio 248 osób na 1 łóżko), w Polsce wskaźnik wyniósł 43,5 (230 osób na 1 łóżko).

W większości powiatów (90,5%), w porównaniu z 2015 r., zaobserwowano spadek liczby łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludności. W 2019 r. najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie tatrzańskim (92,1 łóżek), następnie w Tarnowie (92,0 łóżek) i Nowym Sączu (88,8 łóżek). Najmniejszą liczbą łóżek na 10 tys. ludności dysponowano w powiecie tarnowskim (5,7 łóżek), a w dalszej kolejności w powiecie krakowskim (12,0 łóżek) i wadowickim (14,9 łóżek), a więc w powiatach zlokalizowanych w sąsiedztwie dużych miast, w których mieszkańcy wymienionych powiatów korzystają z opieki szpitalnej.

W analizowanym roku hospitalizowanych było 609,3 tys. osób, tj. o 6,3 tys. osób mniej w porównaniu z 2015 r., co stanowiło 8,2% ogólnej liczby osób hospitalizowanych w kraju. W Polsce liczba osób hospitalizowanych w odniesieniu do 2015 r. uległa zmniejszeniu o 220,6 tys. osób.

W przeliczeniu na 10 tys. ludności leczonych było 1790 osób (o 36 osób mniej niż w 2015 r.), w kraju – 1945 osób. Przeciętny pobyt chorego w szpitalu trwał 5,8 dnia (w 2015 r. – 5,9 dnia). W analizowanym okresie wydłużyło się średnie wykorzystanie łóżka w szpitalach ogólnych z 255 dni w 2015 r. do 266 dni w 2019 r.

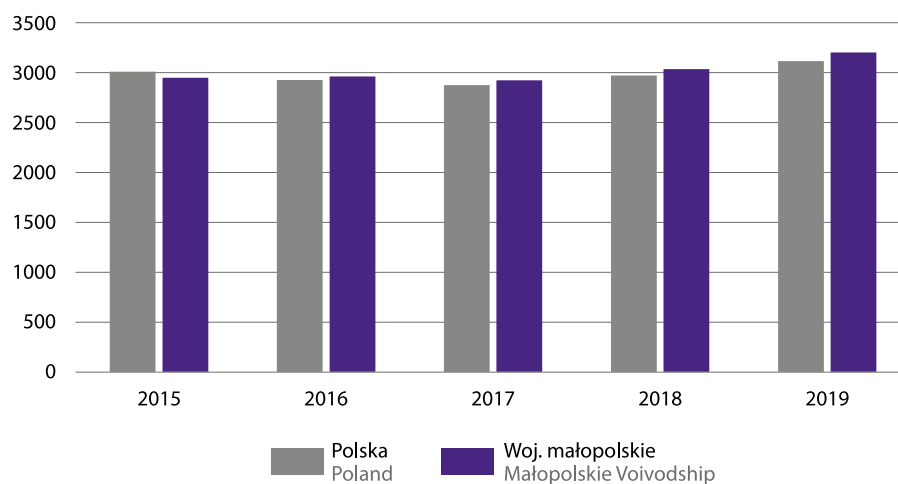
W końcu roku na terenie województwa działały 1062 apteki ogólnodostępne, tj. 8,6% ogólnej liczby aptek ogólnodostępnych w kraju. W porównaniu z 2015 r. liczba aptek ogólnodostępnych zmniejszyła się o 78 (w kraju – o 454). Na 1 aptekę przypadało 3212 osób (o 254 osób więcej w porównaniu z 2015 r.), w kraju 3124 osoby (o 107 osób więcej niż w 2015 r.).

W większości powiatów w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się liczba mieszkańców przypadająca na 1 aptekę. Najłatwieży dostęp do aptek mieli mieszkańcy miast na prawach powiatu i powiatów, gdzie na 1 aptekę przypadała najmniejsza liczba osób: w Tarnowie – 1937 osób, Nowym Sączu – 2149 osób oraz w powiecie miechowskim – 2712 osób. Najwięcej ludności na 1 aptekę przypadało w powiecie nowosądeckim (4927 osób), a w dalszej kolejności wielickim (4305 osób) i tarnowskim (4198 osób).

Wykres 25. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 25. Number of population per generally available pharmacy
As of 31 December

Uzupełnieniem sieci aptek były punkty apteczne, tj. placówki, które prowadzą obrót detaliczny produktami leczniczymi. Zgodnie z zamiarem ustawodawcy, działały one głównie na terenach wiejskich (w województwie 99,2%), gdzie dostęp do aptek jest ograniczony. W 2019 r. funkcjonowały 123 punkty apteczne, które stanowiły 10,3% działających punktów aptecznych w kraju. W porównaniu z 2015 r. w województwie, jak i w kraju, odnotowano spadek liczby punktów aptecznych (odpowiednio o 11,5% i o 8,4%). Łącznie na 1 aptekę i punkt apteczny przypadało 2878 osób (o 241 osób więcej niż w 2015 r.), w skali kraju wskaźnik ten wyniósł 2848 osób (o 110 osób więcej w odniesieniu do 2015 r.).

W analizowanym roku najwięcej punktów aptecznych zlokalizowanych było w powiecie tarnowskim (13), a w dalszej kolejności w powiatach wadowickim (12), limanowskim (11) oraz gorlickim i nowosądeckim (po 10).

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2020 r. poz. 326, z późn. zm.). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

W latach 2015–2019 znacznie poprawiła się sytuacja w województwie oraz w Polsce w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W końcu 2019 r. na terenie województwa działało 471 żłobków i klubów dziecięcych, co stanowiło 10,8% ogólnej liczby wszystkich tego typu placówek w Polsce. W porównaniu z 2015 r. przybyło 228 żłobków oraz 33 kluby dziecięce (w kraju odpowiednio 1757 oraz 315). Wśród wszystkich tego typu placówek największy odsetek stanowiły żłobki (84,7%).

W analizowanym roku w każdym powiecie województwa funkcjonowały placówki oferujące opiekę najmłodszym dzieciom. W odniesieniu do 2015 r. najwięcej nowych placówek powstało w Krakowie (119), następnie w powiatach wielickim (21) oraz krakowskim (16). Najwięcej żłobków i klubów dziecięcych działało w Krakowie (249), a w dalszej kolejności w powiecie wielickim (32) oraz krakowskim (24). W pozostałych powiatach liczba żłobków i klubów dziecięcych wahała się między 1 (w powiecie tatrzańskim) a 17 (w powiecie olkuskim).

Na przestrzeni ostatnich lat w województwie, jak również w kraju, obserwowano wzrost liczby miejsc we wszystkich placówkach w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. W 2019 r. omawiane placówki dysponowały 16,2 tys. miejsc (wzrost prawie dwukrotnie w stosunku do 2015 r.), co stanowiło 10,1% ogólnej ich liczby w Polsce. Również w kraju odnotowano znaczny wzrost omawianych miejsc w porównaniu z 2015 r. – o 97,7%.

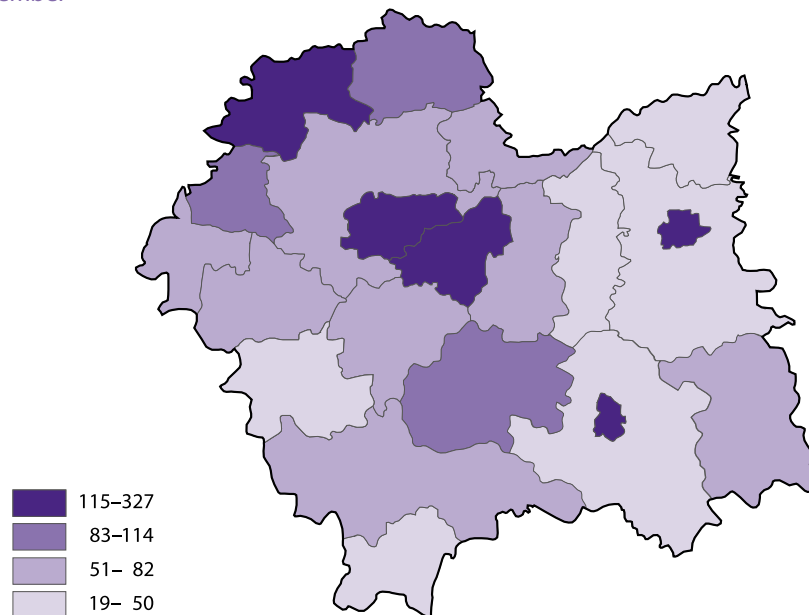
Żłobki i kluby dziecięce sektora prywatnego dysponowały 11,8 tys. miejsc, a sektora publicznego – 4,3 tys. miejsc. W sektorze prywatnym na 1 żłobek przypadało średnio 31 miejsc, a w sektorze publicznym średnia wartość była ponad dwukrotnie wyższa. Kluby dziecięce, dysponowały średnio odpowiednio 17 i 23 miejscami. W przeliczeniu na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3 w województwie przypadały 143 miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych (68 miejsc w 2015 r.), wobec 138 w kraju.

W placówkach oferujących opiekę najmłodszym dzieciom najwięcej miejsc było w Krakowie – 9,3 tys. (o 4,6 tys. więcej niż w 2015 r.). W pozostałych powiatach liczba miejsc była znacznie mniejsza i wyniosła od 800 (w powiecie wielickim) do 15 (w powiecie tatrzańskim).

Mapa 16. Miejsca w żłobkach^a i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 według powiatów w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 16. Places in nurseries^a and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 by powiats in 2019
As of 31 December

^a Łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

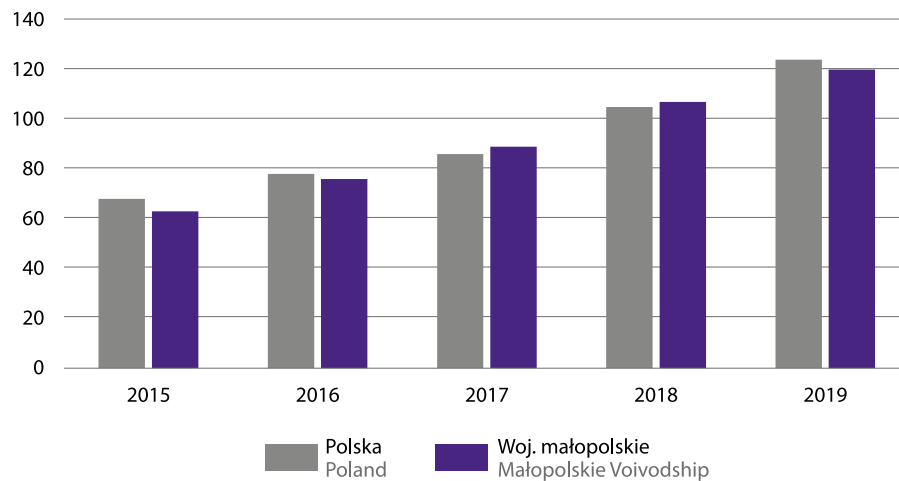
W placówkach w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3, w ciągu roku przebywało 21,9 tys. dzieci (9,8% ogólnej ich liczby w Polsce). W porównaniu z 2015 r. w województwie wzrosła ponad dwukrotnie ogólna liczba dzieci objętych opieką żłobkową (w kraju – o 90,3%).

Wskaźnik liczby dzieci w żłobkach, oddziałach żłobkowych i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3 w województwie małopolskim wyniósł 120 (w Polsce 124). Wskaźnik ten w ciągu ostatnich lat systematycznie wzrastał i dla porównania, w 2015 r. wyniósł 63, a w 2018 r. 107 (w kraju odpowiednio 68 i 105). Spośród powiatów najwięcej dzieci przebywało w placówkach zlokalizowanych w dużych miastach: w Krakowie (273 dzieci w przeliczeniu na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3), następnie w Tarnowie (193) i Nowym Sączu (159) oraz powiatach: olkuskim (137), wielickim (132) i miechowskim (103). Natomiast najniższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie tatrzańskim (19).

Wykres 26. Dzieci w żłobkach^a i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 26. Children in nurseries^a and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
As of 31 December

^a Łącznie z oddziałami żłobkowymi.
^a Including nursery wards.

Opiekę nad dziećmi i młodzieżą pozbawioną opieki ze strony rodziny naturalnej w ramach pomocy społecznej sprawują placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej, wsparcia dziennego oraz rodzinna piecza zastępcza. W końcu 2019 r. na terenie województwa działało 87 placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 1 placówkę więcej w porównaniu z 2015 r.), tj. 7,4% placówek tego typu w Polsce, które objęły opieką 1053 wychowanków. Opiekę dzienną zapewniały 342 placówki wsparcia dziennego (o 117 placówek wię-

cej niż w 2015 r.), co stanowiło 10,8% ogólnej liczby tych placówek w kraju, w których w ciągu roku przebywało 14,5 tys. dzieci. Pieczę zastępczą sprawowały 1923 rodziny zastępcze (o 199 mniej niż w 2015 r.) oraz 24 rodzinne domy dziecka (o 4 mniej w porównaniu z 2015 r.). Łącznie opieką objęto 2,9 tys. dzieci (w Polsce – 55,4 tys.).

Wśród powiatów w opiece nad dziećmi i młodzieżą w ramach pomocy społecznej dominował Kraków. W analizowanym roku na terenie Krakowa działało 36 placówek opiekuńczo-wychowawczych, co stanowiło 41,4% ogólnej liczby tego typu placówek w województwie. Omawiane placówki objęły opieką 357 wychowanków, tj. 33,9% ogólnej liczby wychowanków w województwie. Opiekę dzienną prowadziły 52 placówki wsparcia dziennego (15,2% wielkości wojewódzkiej), w których w ciągu roku przebywało 3,4 tys. dzieci (23,6%). Pieczę zastępczą sprawowało 414 rodzin zastępczych (21,5% w skali województwa) oraz 3 (12,5%) rodzinne domy dziecka. Łącznie opieką objęto 534 dzieci.

W ramach systemu pomocy społecznej osoby wymagające wsparcia mogą przebywać w instytucjach świadczących opiekę stacjonarną. W końcu 2019 r. w województwie działało 166 zakładów stacjonarnej pomocy społecznej (o 6 więcej w porównaniu z 2015 r.). Stanowiły one 9,0% wszystkich tego typu placówek w Polsce. Wśród zakładów stacjonarnej pomocy społecznej dominowały domy pomocy społecznej – 93 (8,8% ogólnej ich liczby w kraju), a w dalszej kolejności placówki zapewniające całodobową opiekę niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej – 36, schroniska dla bezdomnych – 17, noclegownie – 6, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – 4 oraz rodzinne domy pomocy – 3. Pozostałych placówek świadczących opiekę stacjonarną w ramach pomocy społecznej było 7.

W ciągu całego roku opiekę w omawianych instytucjach otrzymało 13,7 tys. osób, tj. 8,6% ogólnej ich liczby w kraju. Działające na terenie województwa zakłady stacjonarnej pomocy społecznej, na koniec 2019 r., posiadały 10,8 tys. miejsc (wzrost o 3,0% w odniesieniu do 2015 r.), tj. 9,1% wielkości ogólnopolskiej. Placówki dysponowały średnio 65 miejscami (w Polsce – 63 miejsca). W omawianych zakładach przebywało 10,3 tys. mieszkańców (o 2,9% więcej niż w 2015 r.), co stanowiło 9,1% ogólnej liczby tego typu miejsc w kraju. Najliczniejszą grupę mieszkańców stanowiły osoby przewlekle somatycznie chore (28,4%), następnie osoby przewlekle psychicznie chore oraz osoby w podeszłym wieku (po 23,0%), a najmniej liczną grupę – matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży (0,4%).

Najwięcej placówek stacjonarnej pomocy społecznej zlokalizowanych było na terenie Krakowa (31). Dysponowały one 3,0 tys. miejsc, w których przebywało 2,8 tys. mieszkańców. Natomiast najmniej zakładów działało w powiecie dąbrowskim – 104, w których przebywały 103 osoby.

4.2. Edukacja

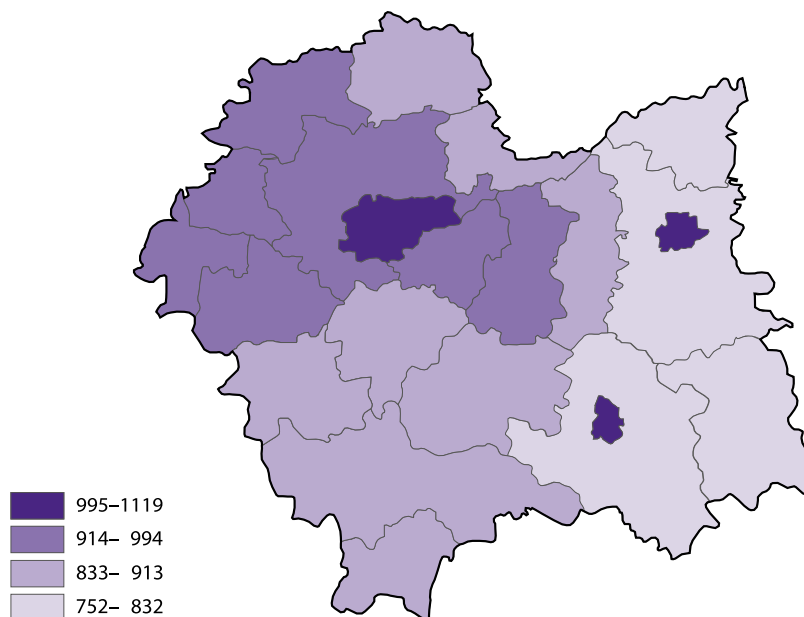
4.2. Education

W roku szkolnym 2019/2020 na terenie województwa małopolskiego funkcjonowało 2350 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 1407 (59,9% ogólnej liczby placówek) zlokalizowanych było na wsi. W porównaniu z rokiem szkolnym 2015/2016 liczba placówek zwiększyła się o 175 (o 8,0%). W strukturze placówek dominowały przedszkola, które stanowiły 61,2% ogólnej liczby placówek wychowania przedszkolnego. Udział oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych wyniósł 35,1%, a punktów przedszkolnych – 3,7%. Przedszkola dysponowały 107,4 tys. miejsc, o 10,5 tys. więcej (o 10,8%) niż w roku szkolnym 2015/2016. Na 100 miejsc w przedszkolach przypadało 101 dzieci uczęszczających do tych placówek (90 dzieci w roku szkolnym 2015/2016).

Wychowaniem przedszkolnym w roku szkolnym 2019/2020 objętych zostało 134,6 tys. dzieci, tj. o 23,9 tys. (o 21,6%) więcej niż w roku szkolnym 2015/2016. Zestawiając dane o liczbie dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego do informacji z poprzednich lat, należy mieć na uwadze, iż w roku szkolnym 2015/2016 dzieci 5-letnie objęte były obowiązkiem odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w placówkach wychowania przedszkolnego, a od roku szkolnego 2016/2017 obowiązek ten dotyczył dzieci 6-letnich.

Mapa 17. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat według powiatów w roku szkolnym 2019/2020

Map 17. Number of children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 by powiats in the 2019/2020 school year

Edukacja ma istotne znaczenie dla rozwoju człowieka i społeczeństwa. Od sposobu funkcjonowania systemu edukacji uzależniona jest jakość kapitału intelektualnego ludności, która wpływa m.in. na rynek pracy. Jest także zależność odwrotna – rozwój społeczno-gospodarczy rodzi nowe potrzeby i kreuje popyt na określone umiejętności. Badanie oczekiwań rynku pracy wraz z obserwacją preferencji edukacyjnych i zawodowych uczniów, umożliwia zaplanowanie oferty programowej szkół.

Na terenie województwa w roku szkolnym 2019/2020 funkcjonowały 1532 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi). Było to o 71 szkół więcej w porównaniu z danymi z roku szkolnego 2015/2016. Wzrost liczby szkół w głównej mierze spowodowany był wprowadzoną reformą edukacji i przekształceniem gimnazjów w szkoły podstawowe. Zdecydowanie więcej szkół podstawowych (70,2%) zlokalizowanych było na wsi, a uczyło się w nich 52,6% ogólnej liczby uczniów.

W roku szkolnym 2019/2020 w szkołach podstawowych naukę pobierało 280,8 tys. uczniów. W wyniku przejścia z 6- na 8-letnią szkołę podstawową, 34,2 tys. uczniów, którzy ukończyli naukę w roku szkolnym 2018/2019 byli pierwszymi absolwentami klasy ósmej szkoły podstawowej.

Przeciętnie na szkołę podstawową w roku szkolnym 2019/2020 przypadają 183 uczniów, przy czym w miastach było to średnio 291 uczniów, a na wsi 137 uczniów. Oddział szkolny w szkole podstawowej liczył przeciętnie 17 uczniów. W szkołach zlokalizowanych na wsi odnotowano korzystniejszą sytuację w stosunku do szkół miejskich – 15 uczniów na 1 oddział na wsi i 18 uczniów w miastach.

W roku szkolnym 2019/2020 w województwie do 536 szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych dla młodzieży łącznie ze specjalnymi (bez policealnych) uczęszczało 145,4 tys. uczniów. Zapoczątkowana w 2017 r. reforma systemu edukacji, wprowadza docelowo 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia. Najwięcej osób kształciło się w technikum, tj. 43,2% ogólnej liczby uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych. Drugim pod względem liczebności uczniów typem szkół były licea ogólnokształcące, gdzie naukę pobierało 41,0% uczniów. Na szkoły branżowe I stopnia (łącznie z oddziałami zasadniczych szkół zawodowych)

przypadało 14,2% uczniów. Ponadto niewielka grupa młodzieży kształciła się w artystycznych szkołach ogólnokształcących dających uprawnienia zawodowe oraz szkołach specjalnych przysposabiających do pracy – odpowiednio 1,0% i 0,6% ogólnej liczby uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych.

Województwo małopolskie jest drugim pod względem liczby studentów (po województwie mazowieckim) ośrodkiem akademickim w Polsce. W roku akademickim 2019/2020 (biorąc pod uwagę faktyczną lokalizację uczelni i ich jednostek zamiejscowych) studiowało tu 145,2 tys. osób (łącznie z cudzoziemcami), w tym 2,7 tys. osób w 9 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 7 uczelni z innych województw. Największym ośrodkiem akademickim w województwie jest Kraków, gdzie na poziomie wyższym naukę pobierało 129,9 tys. osób. Liczba studentów w pozostałych miastach o największej liczbie studiujących wyniosła: 5,0 tys. – w Tarnowie, 4,6 tys. – w Nowym Sączu, 2,1 tys. – w Nowym Targu.

4.3. Kultura

4.3. Culture

Poziom i jakość życia oraz indywidualny rozwój człowieka, w znacznym stopniu zależą od możliwości uczestnictwa w kulturze i dostępności do jej instytucji. Na terenie województwa małopolskiego funkcjonują podmioty działające w obszarze kultury, których podstawowym celem jest prowadzenie wielokierunkowej działalności społeczno-kulturalnej. Bogactwo ofert skierowanych do odbiorców w różnym wieku i o różnych upodobaniach umożliwia aktywne uczestnictwo w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności, a także przyczynia się do integracji lokalnej ludności.

Tablica 13. Wybrane dane o podmiotach działających w obszarze kultury

Table 13. Selected data on entities operating in the field of culture

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Biblioteki publiczne: Public libraries:					
liczba podmiotów ^{ab} number of entities ^{ab}	725	722	717	719	714
czytelnicy ^c w tys. borrowers ^c in thousands	664,7	656,9	653,6	657,4	663,5
Teatry^d i instytucje muzyczne: Theatres ^d and music institutions:					
liczba podmiotów ^a number of entities ^a	18	18	20	24	22
widzowie i słuchacze w tys. audience in thousands	1143,3	3032,8	1356,3	1658,7	1256,3
Kina stałe: Indoor cinemas:					
liczba podmiotów ^a number of entities ^a	45	45	44	44	45 ^e
widzowie w tys. audience in thousands	4087,6	4567,5	5142,2	4978,7	5384,2
Muzea^f: Museums ^f :					
liczba podmiotów ^a number of entities ^a	134	129	132	135	135
zwiedzający w tys. visitors in thousands	8890,6	9914,0	10659,3	10503,0	11126,8

a Stan w dniu 31 grudnia. b Łącznie z filiami. c Łącznie z punktami bibliotecznymi; od 2015 r. przyporządkowane w podziale na miasta i wieś według siedziby jednostki macierzystej. d Posiadające własny stały zespół artystyczny. e W tym 8 minipleksów. f Łącznie z oddziałami.

a As of 31 December. b With branches. c Including library service points; since 2015 assigned with division into urban areas and rural areas according to the parent entity's registered office. d Possessing own permanent artistic ensemble. e Of which 8 miniplexes. f Including branches.

Biblioteki Libraries

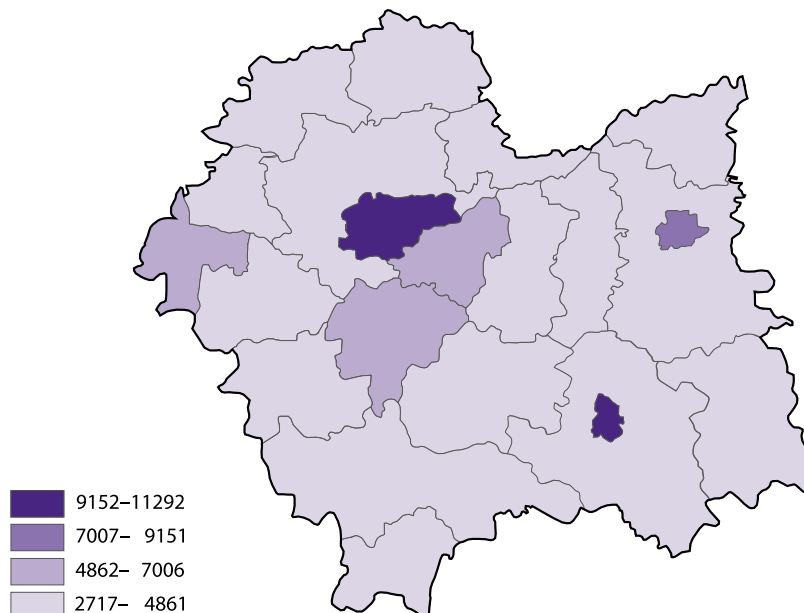
Jedną z podstawowych i najbardziej powszechnych form uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo. Od wielu lat, zarówno w województwie jak i w kraju obserwuje się spadek liczby bibliotek publicznych. Na koniec 2019 r. w województwie małopolskim działało 714 bibliotek (łącznie z filiami) i w porównaniu z 2015 r. było ich mniej o 11 (o 1,5%). Podobną tendencję zaobserwowano w kraju, gdzie liczba bibliotek zmniejszyła się o 2,1%.

Wraz ze zmniejszającą się liczbą bibliotek wzrasta liczba mieszkańców przypadająca na 1 placówkę biblioteczną. W 2019 r. w województwie małopolskim na 1 placówkę biblioteczną przypadało 4,6 tys. osób (w 2015 r. – 4,4 tys. osób). W układzie przestrzennym według powiatów najkorzystniejszy wskaźnik utrzymał się w powiecie suskim (2,7 tys. osób na 1 placówkę biblioteczną), a w dalszej kolejności w powiecie bocheńskim (2,8 tys. osób) oraz dąbrowskim (3,1 tys.). Najgorsza sytuacja pod tym względem od kilku lat utrzymuje się w miastach na prawach powiatu: Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie, gdzie na koniec 2019 r. na 1 placówkę biblioteczną przypadało odpowiednio: 11,3 tys. i 10,5 tys. i 7,2 tys. osób. W większości powiatów liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną wzrosła w porównaniu z 2015 r.

Mapa 18. Ludność na 1 placówkę biblioteczną według powiatów w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 18. Population per public library by powiats in 2019
As of 31 December

W 2019 r. księgozbiór placówek bibliotecznych w województwie liczył 11,2 mln woluminów (co stanowiło 8,8% zasobów krajowych). W omawianych latach biblioteki poszerzały swoją ofertę zwiększając corocznie księgozbiór o nowe pozycje. Wskaźnik określający księgozbiór bibliotek w przeliczeniu na 1 tys. ludności wynosił 3278 (w kraju – 3310) wobec 3271 w 2015 r. Najwyższy wskaźnik odnotowano w powiecie chrzanowskim (5000 woluminów), a w dalszej kolejności w powiecie suskim (4751 woluminów) i brzeskim (4365 woluminów). Najniższy wskaźnik odnotowano w powiecie wielickim (2228 woluminów). Nadal systematycznie maleje liczba wypożyczanych książek. W 2019 r. średnio na 1 czytelnika w województwie

małopolskim wypożyczono 14,7 woluminów, podczas gdy w 2015 r. było to 15,0 woluminów. Najwyższy wskaźnik wypożyczeń na 1 czytelnika, powyżej 20 woluminów, odnotowano w powiecie dąbrowskim i olkuskim, natomiast najniższy w powiecie proszowickim (10,4 woluminów).

Poziom czytelnictwa nieznacznie wahał się na przestrzeni omawianych lat. Zmniejszała się rokrocznie liczba czytelników (z 664,7 tys. w 2015 r. do 663,5 tys. w 2019 r.). W przeliczeniu na 1 tys. ludności w 2015 r. było 197 czytelników, a w 2019 r. – 195. Spadała także liczba wypożyczeń księgozbioru. Wskaźnik wypożyczeń na 1 czytelnika w 2019 r. w województwie wynosił 14,7 woluminów (w kraju – 17,2), wobec 15,0 woluminów w 2015 r. (w kraju – 18,0).

Obecnie biblioteki to nie tylko miejsca, w których wypożycza się książki, ale także udostępnia się zbiory elektroniczne w bibliotekach cyfrowych oraz pomaga w wyszukiwaniu informacji poprzez bezpłatny dostęp do Internetu. W 2019 r. spośród wszystkich bibliotek publicznych w województwie 98,5% wyposażonych było w komputery. Łącznie użytkowano 4,7 tys. komputerów, w tym 2,4 tys. dostępnych dla czytelników – w zdecydowanej większości były to komputery podłączone do Internetu (99,4%).

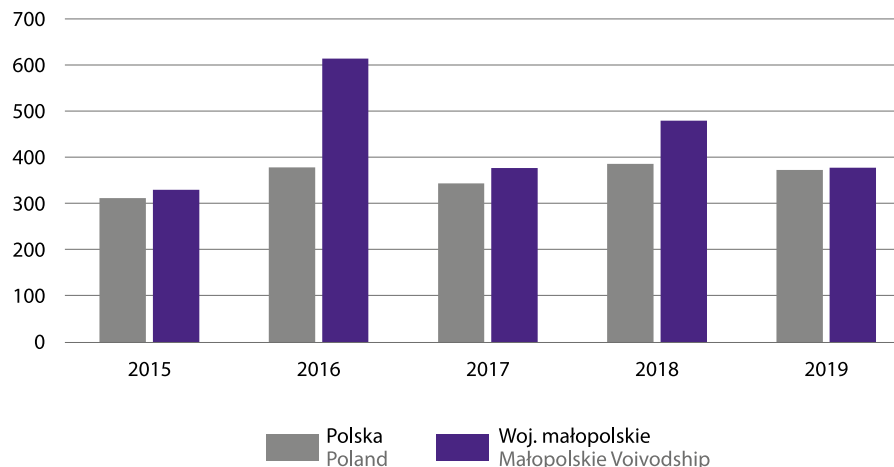
Systematycznie ulega poprawie dostępność bibliotek dla osób niepełnosprawnych. Polega to m.in. na ułatwieniu dostępu do placówki, wyposażeniu czytelni w specjalny sprzęt komputerowy dla osób z różnym rodzajem niepełnosprawności, zaopatrywaniu się w powiększalniki elektroniczne ułatwiające czytanie osobom niewidzącym oraz urządzenia do odtwarzania książki mówionej zapisanej cyfrowo. W województwie w 2019 r. funkcjonowało 262 obiektów (36,7%) z udogodnieniami wejścia do budynku, 150 obiektów (21,0%) z udogodnieniami wewnątrz budynku, 9 obiektów przystosowanych dla czytelników niewidzących i słabowidzących.

Teatry Theatres

Według stanu na koniec 2019 r. w województwie małopolskim działalność sceniczną prowadziły 22 teatry i instytucje muzyczne posiadające własny zespół artystyczny, czyli 11,7% instytucji tego typu działających w Polsce. W porównaniu z 2015 r. liczba omawianych instytucji zwiększyła się o 4 placówki (o 22,2%). Działo 12 teatrów dramatycznych, 3 teatry lalkowe, 3 teatry muzyczne, 3 orkiestry i chóry oraz 1 filharmonia. W omawianym roku w województwie małopolskim w teatrach i instytucjach muzycznych znajdowało się 8,1 tys. miejsc na widowni w stałej sali, co oznacza wzrost w stosunku do 2015 r. o 4,8%, ale spadek do poprzedniego roku o 21,2%. W 2019 r. na 1 miejsce w teatrach i instytucjach muzycznych przypadało 423 osób (w kraju – 380) wobec 439 osób w 2015 r. (w kraju – 434).

Wykres 27. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności

Chart 27. Audience in theatres and music institutions per 1000 population

W województwie w 2019 r. teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 6,3 tys. przedstawień i koncertów, które obejrzało łącznie 1,3 mln widzów i słuchaczy. W stałej sali widowiskowej odbyło się 4,4 tys. przedstawień i koncertów, a uczestniczyło w nich 828,4 tys. widzów i słuchaczy.

Przeciętna frekwencja na 1 przedstawienie wynosiła 203 osoby w 2019 r. Największą popularnością cieszyły się przedstawienia w teatrach dramatycznych i lalkowych, które w 2019 r. obejrzało 836,0 tys. widzów oraz przedstawienia w teatrach muzycznych, które zgromadziły 190,1 tys. widzów. Teatry i instytucje muzyczne poza działalnością sceniczną oferowały inne formy działalności. W 2019 r. zorganizowały m.in. 1477 warsztatów, 204 imprezy plenerowe, 530 festiwali oraz 509 odczytów, prelekcji, spotkań.

W 2019 r. działalność w obiektach przystosowanych dla osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich prowadziło 12 obiektów z udogodnieniami wejścia do budynku (podobnie jak w 2015 r.) i 10 obiektów z udogodnieniami wewnątrz budynku (11 w 2015 r.). Wśród działających w województwie obiektów scenicznych 5 (22,7% wszystkich obiektów) wyposażonych było w urządzenia do audiodeskrypcji (w kraju 61 obiektów, tj. 32,5%).

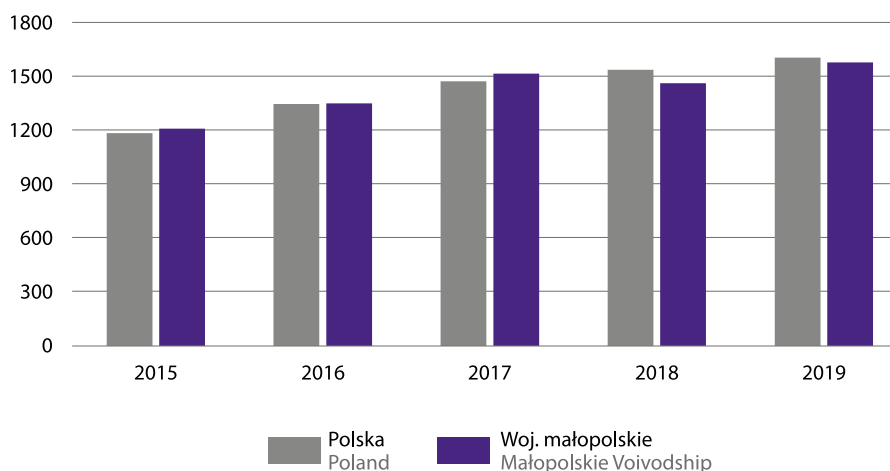
Kina Cinemas

W województwie małopolskim w 2019 r. działało 45 kin stałych (w tym 8 minipleksów), a ich liczba zwiększyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 1 (o 2,3%). Kina stałe w województwie stanowiły 8,6% ogólnej liczby kin stałych w kraju.

Kina stałe w województwie dysponowały 25,0 tys. miejsc na widowni i było to o 2,5% więcej w porównaniu z 2015 r. Przeciętnie na jedno miejsce w kinach stałych w 2019 r. przypadało 137 osób wobec 138 osób w 2015 r. W kraju wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 131 i 142 osoby. Wśród powiatów najkorzystniejszy wskaźnik, mierzony liczbą ludności na 1 miejsce w kinach stałych odnotowano w Nowym Sączu (46 osób), a w dalszej kolejności w Krakowie (54 osoby) i w Tarnowie (62 osoby). Najmniej korzystną wartość omawianego wskaźnika wystąpiła w powiecie krakowskim (4654 osób), a następnie w powiecie limanowskim (1550 osób) i nowotarskim (1135 osób). W dwóch powiatach (proszowickim i suskim) nie działało ani jedno kino stałe.

W kinach województwa małopolskiego w ciągu roku wyświetlono 199,0 tys. seansów filmowych, czyli o 9,0% więcej niż w 2015 r. (9,0% ogólnej liczby seansów w kraju). Wzrosła również (o 82,5%) liczba widzów z 4,1 mln w 2015 r. do 5,4 mln w 2019 r. (8,7% ogólnej liczby widzów w Polsce). W ciągu omawianych pięciu lat widoczny jest coroczny wzrost liczby wyświetlanych seansów oraz widzów. W 2015 r. przeciętnie 1 seans filmowy obejrzały 22 osoby, a w 2019 r. – 27 osób.

Wykres 28. Widzowie w kinach stałych na 1000 ludności
 Chart 28. Audience in indoor cinemas per 1000 population

Od lat niezmienna pozostaje w województwie liczba kin wielosalowych (multipleksów). W 2019 r. było ich nadal 5 i dysponowały 62 salami projekcyjnymi oraz 12,7 tys. miejsc na widowni. W kinach tych wyświetlono 106,2 tys. seansów, tj. mniej o 2,4% niż przed rokiem i o 0,4% niż w 2015 r. Liczba widzów w multipleksach w 2019 r. wyniosła 3,1 mln i wzrosła zarówno w odniesieniu do 2018 r. jak i do 2015 r. (odpowiednio o 2,9% i o 22,9%).

Większość kin w województwie przystosowano dla potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich. W 2019 r. 84,4% obiektów posiadało udogodnienia wejścia do budynku i 77,8% udogodnienia wewnątrz budynku (w 2015 r. odpowiednio 80,0% i 64,4% obiektów).

Muzea Museums

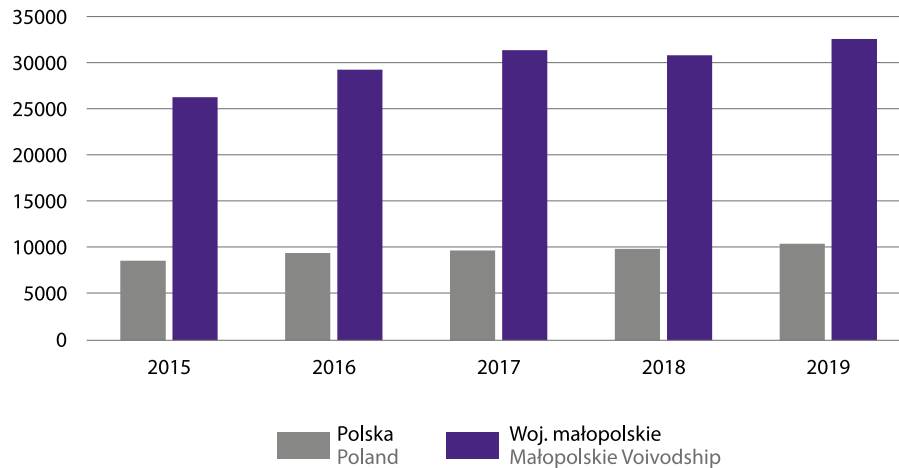
W 2019 r. w województwie małopolskim działało 135 muzeów, łącznie z oddziałami muzealnymi. Liczba muzeów wzrosła o 1 placówkę, tj. o 0,7% w stosunku do 2015 r. Muzea województwa małopolskiego stanowiły 14,1% wszystkich muzeów w kraju. Placówki muzealne znajdowały się we wszystkich powiatach województwa, przy czym najwięcej (65 placówek) zlokalizowanych było w Krakowie (48,2% wszystkich placówek muzealnych województwa), najmniej (tylko po jednej) w powiecie dąbrowskim, miechowskim i proszowickim.

Łączna liczba zbiorów muzealnych według stanu na koniec 2019 r. wynosiła 5,3 mln sztuk. Muzealia województwa małopolskiego stanowiły 23,5% wszystkich muzealiów w kraju. W ciągu roku muzea zorganizowały 387 wystaw stałych i 626 wystaw czasowych, na których prezentowane były posiadane zbiory muzealne.

W 2019 r. w województwie małopolskim muzea i wystawy muzealne zwiedziło 11,1 mln osób (co stanowiło 27,7% ogólnej liczby zwiedzających w Polsce), tj. o 5,9% więcej w stosunku do roku poprzedniego i o 25,2% więcej w stosunku do 2015 r. Muzea w województwie corocznie są licznie zwiedzane przez m.in. turystów, mieszkańców, wycieczki szkolne. W 2019 r. najwięcej osób zwiedziło muzea artystyczne, historyczne i martyrologiczne (łącznie 67,0% ogólnej liczby zwiedzających). Najliczniej zwiedzano muzea w Krakowie oraz w powiecie oświęcimskim i wielickim. Łącznie w wymienionych powiatach skupionych było 87,3% wszystkich zwiedzających muzea w województwie. Pod względem liczby zwiedzających w przeliczeniu na 10 tys. ludności przodował powiat wielicki (164,4 tys. osób), a w dalszej kolejności oświęcimski (154,7 tys. osób). Najniższy wskaźnik odnotowano natomiast w powiecie proszowickim (123 osoby), a następnie limanowskim (577 osób).

Wykres 29. Zwiedzający muzea na 10 tys. ludności
 Chart 29. Museum visitors per 10 thousand population

Poprawie uległa dostępność muzeów dla osób niepełnosprawnych, co jest zgodne z ogólnie występującą tendencją w Polsce. W 2019 r. w województwie 66 (48,9%) obiektów muzealnych posiadało udogodnienia wejścia do budynku i 58 (43,0%) wewnątrz budynku. Dla porównania w 2015 r. było to odpowiednio 65 i 47 obiektów (48,5% i 35,1%).

4.4. Turystyka

4.4. Tourism

Według stanu w dniu 31 lipca 2019 r. województwo małopolskie było jednym z najlepiej rozwiniętych województw pod kątem infrastruktury turystycznej – znajdowało się w nim 1546 turystycznych obiektów noclegowych oraz 104,9 tys. miejsc noclegowych. Stanowiło to 13,7% wszystkich obiektów i 12,7% wszystkich miejsc noclegowych w kraju. W stosunku do 2018 r. liczba obiektów wzrosła o 2,4%, a miejsc o 3,8% (w całym kraju było to odpowiednio 1,6% i 3,4%). Liczba miejsc noclegowych przypadających na 1 tys. ludności zwiększyła się z 29,8 do 30,8 – więcej miejsc noclegowych w stosunku do liczby mieszkańców znajdowało się jedynie w województwach zachodniopomorskim i pomorskim.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych (wyrażony w procentach) obliczono dzieląc ogólną liczbę udzielonych noclegów przez ilość wszystkich oferowanych miejsc noclegowych w poszczególnych dniach miesiąca, w ciągu których były one faktycznie udostępnione.

W ciągu całego 2019 r. w województwie małopolskim udzielono 14,9 mln noclegów, o 936,7 tys. więcej niż w 2018 r. co odpowiadało wzrostowi o 6,7% (w kraju o 5,0%). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych wyniósł 43,0% (w Polsce 40,6%) wzrastając o 1,3 p. proc. (w kraju o 0,5 p. proc.). W 2019 r. z noclegów skorzystało 5,6 mln turystów, w tym 1,7 mln stanowili turyści zagraniczni. W stosunku do 2018 r. oznaczało to wzrost o 390,1 tys. (7,5%) w przypadku turystów ogółem i 179,9 tys. (12,0%) w przypadku turystów zagranicznych.

Tablica 14. Podstawowe dane o turystycznej bazie noclegowej i jej wykorzystaniu
 Table 14. Basic data on tourist accommodation establishments and their occupancy

Wyszczególnienie Specification	2015	2016 ^a	2017 ^a	2018 ^a	2019 ^a
Obiekty turystyczne ^b Tourist facilities ^b	1448	1489	1532	1510	1546
Miejsca noclegowe ^b w tys. Beds ^b in thousands	90,3	95,5	99,4	101,1	104,9
Korzystający z noclegów w tys. Tourists accommodated in thousands	4075,0	4577,3	4901,4	5207,4	5597,5
w tym turyści zagraniczni w tys. of which foreign tourists in thousands	1218,1	1376,9	1460,0	1504,3	1684,2
Udzielone noclegi w tys. Nights spent (overnight stay) in thousands	10942,8	12354,2	13165,7	13918,8	14855,5
w tym turystom zagranicznym w tys. of which foreign tourists in thousands	2940,5	3328,4	3553,4	3652,8	4105,1

a Dane opracowano z uwzględnieniem imputacji dla jednostek, które odmówiły udziału w badaniu. b Stan w dniu 31 lipca.
 a Data were compiled with consideration of imputation for units, which refused to participate in the survey. b As of 31 July.

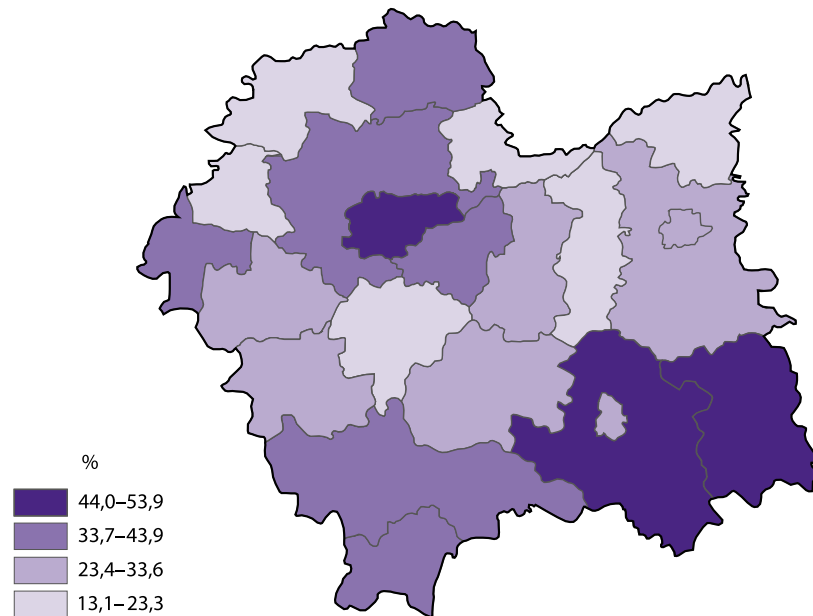
W 2019 r. najwięcej obiektów turystycznych w województwie małopolskim było zlokalizowanych w powiecie tatrzańskim – 549, a najwięcej miejsc noclegowych znajdowało się w Krakowie – 33,6 tys. Te dwie jednostki oraz powiaty nowosądecki i nowotarski charakteryzowały się najlepiej rozwiniętą infrastrukturą na tle pozostałych – we wszystkich czterech skupionych było łącznie 78,0% obiektów i 80,7% wszystkich miejsc noclegowych w województwie.

Pod względem liczby noclegów i korzystających z nich turystów dominującą pozycję zajmował Kraków, w którym w 2019 r. udzielono 6,1 mln noclegów (40,9% wszystkich w województwie), w tym 3,3 mln turystom zagranicznym (81,0% w województwie). Kolejny był powiat tatrzański z 3,5 mln udzielonych noclegów (11,1% turystom zagranicznym) oraz nowosądecki, gdzie udzielono 2,1 mln noclegów, w tym 1,9% turystom zagranicznym.

Najsłabiej rozwiniętą infrastrukturę turystyczną posiadały powiaty znajdujące się głównie w północnej części województwa: brzeski, chrzanowski, dąbrowski, olkuski i proszowicki, w których w 2019 r. znajdowało się łącznie jedynie 1,4% miejsc noclegowych (udzielono w nich jedynie 0,7% wszystkich noclegów w województwie). W latach 2018–2019 odnotowano wzrost liczby udzielonych noclegów w 16 powiatach – największy w powiecie bocheńskim (o 13,6%), a następnie w powiecie wielickim (o 12,9%) oraz powiecie limanowskim (o 10,8%). W 6 powiatach liczba udzielonych noclegów zmniejszyła się – najbardziej w powiecie olkuskim (o 14,2%), w dalszej kolejności w Nowym Sączu (o 8,2%), a następnie w Tarnowie oraz w powiecie chrzanowskim (o 4,2%).

Mapa 19. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych według powiatów w 2019 r.

Map 19. Occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments by powiats in 2019

4.5. Stan i ochrona środowiska

4.5. Environmental protection

Środowisko naturalne jest zasobem będącym do dyspozycji ludności i zabezpieczającym pokrycie jej podstawowych potrzeb życiowych. Przyroda, czystość powietrza i wód powierzchniowych, zasoby wód podziemnych, dostateczna lesistość i ochrona zasobów przyrody – to wszystko określa naturalne warunki dla życia mieszkańców. Województwo małopolskie to region o wyjątkowych w skali kraju zasobach przyrody ożywionej i nieożywionej oraz zróżnicowanym krajobrazie i warunkach klimatycznych. Zachowanie zasobów naturalnych oraz poprawa i ochrona stanu środowiska są bardzo ważne, a wręcz konieczne dla zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego województwa.

Obszary prawnie chronione według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. zajmowały łącznie 804,4 tys. ha, co stanowiło 53,0% powierzchni geograficznej województwa i 8,0% powierzchni chronionej w Polsce. W porównaniu z 2015 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych nieznacznie zmalała (o 191 ha), a w Polsce o 68,6 tys. ha.

W analizowanym roku w strukturze obszarów objętych ochroną prawną w województwie największy udział stanowiły obszary chronionego krajobrazu – 71,1%, a w dalszej kolejności parki krajobrazowe – 21,8%, parki narodowe – 4,7%, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 1,7%, rezerваты przyrody – 0,4%, użytki ekologiczne – 0,2%, a najmniejszy stanowią stanowiska dokumentacyjne – niecałe 0,1%. W odniesieniu do stanu z 2015 r. zanotowano wzrost udziału użytków ekologicznych – o 0,1 p. proc., natomiast pozostałe udziały obszarów chronionego krajobrazu nie uległy zmianie. Udział obszarów chronionego krajobrazu w województwie małopolskim stanowił 8,3% ogólnej powierzchni tego typu obszarów w Polsce.

Największa część powierzchni obszarów chronionych w województwie koncentruje się w powiecie nowotarskim – 130,5 tys. ha (16,2% ogólnej powierzchni prawnie chronionej), a w dalszej kolejności w nowosądeckim – 125,3 tys. ha (15,6%) oraz w tarnowskim – 105,9 tys. ha (13,2%). Największy udział ob-

szarów chronionych w powierzchni danego powiatu odnotowano w powiecie tatrzańskim (92,9%), a następnie w nowotarskim (88,5%) oraz miechowskim (86,4%). Natomiast relatywnie najmniej obszarów tego typu posiadał Tarnów (0,1%) oraz powiat wielicki (0,3%). W 2019 r. w przeliczeniu na jednego mieszkańca przypadało 2,4 tys. m² powierzchni obszarów prawnie chronionych, tj. o 28 m² mniej niż w 2015 r. (średnio w kraju – 2,6 tys. m²). Według powiatów, najwięcej powierzchni obszarów prawnie chronionych na jednego mieszkańca przypadało w powiecie miechowskim – 12,0 tys. m², a najmniej w Tarnowie – zaledwie 1 m².

Na terenie województwa małopolskiego swoje Siedziby Dyrekcji miało pięć parków narodowych – Tatrzański, Gorczański, Babiogórski, Pieniński i Ojcowski oraz część parku Magurskiego z siedzibą w województwie podkarpackim. W końcu 2019 r. powierzchnia parków narodowych wyniosła 38,1 tys. ha, co stanowiło 2,5% ogólnej powierzchni województwa. Prawie połowa (18,7 tys. ha) powierzchni parków narodowych objęta była ochroną ścisłą, gdzie chroniona jest cała przyroda i jest całkowicie zaniechana bezpośrednia ingerencja człowieka.

Największym parkiem jest Tatrzański Park Narodowy, który zajmuje powierzchnię 21,2 tys. ha. W skali kraju parki narodowe stanowiły 12,1%.

W 2019 r. ochroną rezerwatową objętych było 85 obiektów (w kraju 1501) o łącznej powierzchni 3,4 tys. ha, co stanowiło 0,2% ogólnej powierzchni województwa. Udział powierzchni rezerwatów przyrody w województwie wyniósł 2,0% w skali kraju. Charakterystyczną cechą rezerwatów w województwie małopolskim jest ich duża różnorodność biologiczna. Najliczniejsze były rezerваты chroniące ekosystemy leśne (42 obiekty) o łącznej powierzchni 2,1 tys. ha oraz krajobrazowe (16 obiektów) o powierzchni 0,8 tys. ha. Pod ścisłą ochroną znajdowało się 14,9% powierzchni rezerwatów (w 2015 r. 11,3%), a przeciętna powierzchnia rezerwatu przyrody wyniosła 40,2 ha (39,6 ha).

Parki krajobrazowe są terenami chronionymi ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe, historyczne i kulturowe, a jednocześnie pełnią funkcję rekreacyjno-wypoczynkową. W 2019 r. powierzchnia parków krajobrazowych (łącznie z powierzchnią rezerwatów i pozostałych form ochrony przyrody) wyniosła 178,3 tys. ha, tj. 11,7% ogólnej powierzchni województwa (o 27 ha więcej niż w 2015 r.). W skali kraju parki krajobrazowe stanowiły 6,8%. Największym parkiem wchodzącym w Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego pod względem powierzchni był Popradzki Park Krajobrazowy (53,4 tys. ha), a jego udział w powierzchni geograficznej województwa wyniósł 3,5%.

Tablica 15. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska
 Table 15. Major data on the state, threat and protection of the environment

Wyszczególnienie Specification	2015	2019		
	ogółem total	2015=100	Polska=100 Poland=100	
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych (stan w dniu 31 grudnia) w tys. ha Area of special nature value (as of 31 December) in thousand ha	804,6	804,4	100,0	8,0
Powierzchnia lasów (stan w dniu 31 grudnia) w tys. ha Area of forests (as of 31 December) in thousand ha	435,4	435,4	100,0	4,7
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności: Water consumption for needs of the national economy and population:				
na 1 m ² w dam ³ per 1 m ² in dam ³	30,9	25,9	83,8	91,7
na 1 mieszkańca w m ³ per capita in m ³	139,3	115,3	82,8	50,2
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi: Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground:				
oczyszczane w % wymagających oczyszczenia treated in % of requiring treatment	95,0	94,5	.	.
nieoczyszczane na 1 km ² w dam ³ untreated per 1 km ² in dam ³	0,9	1,0	111,1	287,6
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi: Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground:				
na 1 km ² w dam ³ per 1 km ² in dam ³	17,4	17,8	102,3	254,3
na 1 mieszkańca w dam ³ per capita in dam ³	78,3	79,3	101,3	139,9
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	64,6	67,3	.	.
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tys. t: Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality in thousand tonnes:				
pyłowych particulates	2,8	1,6	57,8	6,0
gazowych (bez CO ₂) gases (excluding CO ₂)	103,8	70,6	68,0	6,1
Redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w % zanieczyszczeń wytworzonych: Reduction of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality in % of pollutants produced:				
pyłowych particulates	99,6	99,7	.	.
gazowych (bez CO ₂) gases (excluding CO ₂)	51,1	56,5	.	.
Odpady wytworzone (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) na 1 km ² w t Waste generated (during the year; excluding municipal waste) per 1 km ² in t	400	429	107,3	117,5
Odpady komunalne zebrane ^b (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w kg Municipal waste collected ^b (during the year) per capita in kg	236	317	134,2	95,4

a Ludność korzystająca – dane szacunkowe, ludność ogółem – na podstawie bilansów. b Dane szacunkowe.
 a Population connected – estimated data, total population – based on balances. b Estimated data.

Na terenie województwa w 2019 r. zarejestrowane były 2193 pomniki przyrody (o 3 pomniki więcej niż w 2015 r.), co stanowiło 6,3% ogólnej ich liczby w Polsce. Wśród nich, dominowały obiekty chroniące przyrodę żywą – pojedyncze drzewa (1673 obiekty), co stanowiło 76,3% ogólnej liczby pomników przyrody w województwie, a w dalszej kolejności grupy drzew (227) oraz skałki (160).

Inne formy ochrony przyrody, które występowały na terenie województwa to: stanowiska dokumentacyjne (79 obiektów), użytki ekologiczne (48) oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (9).

Najmłodszą formą ochrony przyrody, wprowadzoną w Polsce w 2004 r., jest Europejska Sieć Ekologiczna czyli „Natura 2000”. W skład obszaru „Natura 2000” wchodzi większość obszarów prawnie chronionych, w tym wszystkie parki narodowe i część parków krajobrazowych. W 2019 r. w ramach „Natura 2000” na obszarze województwa małopolskiego, położonych w całości lub częściowo, znajdowały się obszary specjalnej ochrony ptaków i siedlisk. Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) zajmowały powierzchnię 133,4 tys. ha, której udział w ogólnej powierzchni województwa wyniósł 8,8% (w Polsce – 15,7%), natomiast specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) o powierzchni 153,0 tys. ha stanowiły 10,1% (11,2%). W porównaniu z 2015 r. powierzchnia obszarów ochrony ptaków zmniejszyła się o 271 ha, a ochrony siedlisk nie uległa zmianie. Udział powierzchni ochrony ptaków województwa w skali kraju wyniósł 2,7%, a obszarów ochrony siedlisk – 4,4%.

Tereny zieleni zdecydowanie wpływają na kształtowanie się klimatu lokalnego, na czystość powietrza oraz oczyszczają atmosferę z zanieczyszczeń gazowych, wyciszają hałas uliczny tworząc naturalne ekrany akustyczne, a także zaspakajają potrzeby estetyczne człowieka w najbliższym jego otoczeniu. W 2019 r. łączna powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej wyniosła 4071,5 ha (o 351 ha więcej niż w 2015 r.), tj. 0,3% ogólnej powierzchni województwa. Udział powierzchni zieleni ogólnodostępnej oraz osiedlowej w skali kraju wyniósł 6,6%. Przeważająca część powierzchni zieleni (91,4%) znajdowała się na terenie miast. Średnio na jednego mieszkańca przypadało 11,9 m² tego typu terenów zielonych, w tym w miastach 22,6 m² (w kraju odpowiednio 16,1 m², 22,2 m²). Funkcje ogólnodostępnych terenów zieleni pełnią również lasy gminne (komunalne). W analizowanym roku ich powierzchnia wyniosła 11,6 tys. ha, z czego 68,9% znajdowało się na obszarach wiejskich.

Na przestrzeni lat 2015–2019 w województwie ogólna powierzchnia gruntów leśnych systematycznie malała (z wyjątkiem 2016 r. kiedy to uległa niewielkiemu zwiększeniu). Grunty leśne w 2019 r. zajmowały obszar 440,5 tys. ha, tj. 29,0% ogólnej powierzchni województwa i 4,7% ogólnej powierzchni gruntów leśnych w kraju. W porównaniu z 2015 r. ogólna powierzchnia gruntów leśnych zmniejszyła się o 204 ha. Niewielki spadek powierzchni gruntów leśnych wynikał przede wszystkim z systematycznego zmniejszania się powierzchni lasów prywatnych (o 571 ha w 2019 r.).

Powierzchnia lasów (435,2 tys. ha) stanowiła 98,8% powierzchni gruntów leśnych w województwie (4,7% w skali kraju). Była ona większa o 155 ha w porównaniu z poprzednim rokiem, natomiast o 18 ha mniejsza niż w 2015 r. W strukturze własnościowej lasów więcej było lasów publicznych (56,5%) niż prywatnych (43,5%). W zarządzie Lasów Państwowych znajdowało się 199,1 tys. ha (45,2% ogólnej powierzchni gruntów leśnych).

Pozostałą część gruntów leśnych o powierzchni 5,1 tys. ha (o 186 ha mniej niż w 2015 r.) zajmowały grunty związane z gospodarką leśną.

Wskaźnik lesistości (lesistość) obliczono jako stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni danego obszaru (kraju, województwa, powiatu, gminy).

Wskaźnik lesistości uwzględniany jest przy ocenie warunków życia ze względu na ważne funkcje jakie pełnią lasy, takie jak zatrzymywanie pyłowych i gazowych zanieczyszczeń powietrza, wiązanie dwutlenku węgla i produkcja tlenu, regulacja stosunków wodnych, ochrona przed niektórymi klęskami żywiołowymi oraz funkcję rekreacyjną. Wskaźnik ten w latach 2015–2019 w województwie utrzymywał się na tym

samym poziomie. W 2019 r. wyniósł 28,7%, podczas gdy średnio w kraju – 29,6%. Powiat suski i tatrzański, to najbardziej zalesione obszary na terenie województwa małopolskiego, w których wskaźnik lesistości wyniósł odpowiednio 48,1% i 45,4% (po 48,3% w 2015 r.).

Polska jest krajem niezbyt zasobnym w wodę, a województwo małopolskie jest pod tym względem szczególnie ubogie, stąd problem prawidłowej gospodarki wodą nabiera szczególnego znaczenia. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie na koniec 2019 r. wynosiły 670,2 hm³ (654,3 hm³ w 2015 r.), co stanowiło zaledwie 3,7% zasobów krajowych.

Począwszy od 2017 r. obserwowano spadek zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności. Na przestrzeni 2019 r. zużyto 392,6 hm³ wody, tj. o 16,4% mniej w porównaniu z 2015 r., co stanowiło 4,5% ogólnej ilości zużycia wody w kraju. W kraju spadek zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w odniesieniu do 2015 r. wyniósł 12,4%.

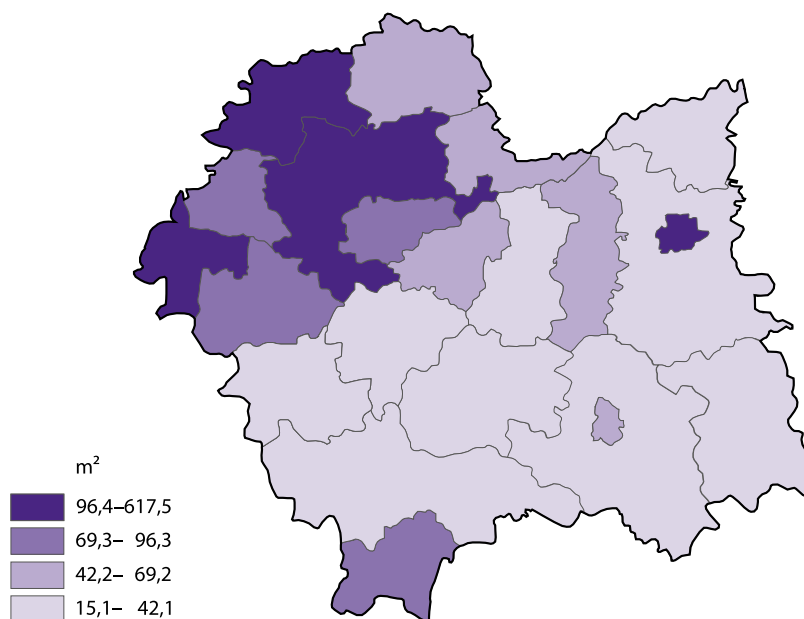
Na terenie województwa działało 91 zakładów zużywających wodę do celów przemysłowych (1839 w Polsce). W ciągu roku przemysł zużył 213,4 hm³ (3,4% w skali kraju), tj. 54,4% ogólnej ilości zużytej wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, w tym 97,0% przeznaczono na cele produkcyjne. W porównaniu z 2015 r. nastąpił znaczny spadek zużycia wody na cele produkcyjne – o 28,0%.

Równocześnie przez wodociągi sieciowe zużyto 124,9 hm³ (7,5% wielkości krajowej), tj. 31,8% ogólnej ilości zużytej wody w województwie, natomiast do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie – 54,3 hm³ (6,4%), tj. 13,8% ogólnego zużycia wody.

Analogicznie jak w poprzednich latach największe zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności odnotowano w powiecie krakowskim, a w dalszej kolejności w powiecie oświęcimskim i Krakowie, a najmniejsze kolejno w powiatach: suskim, dąbrowskim i gorlickim. W powiecie krakowskim zużycie wody wyniosło 171,8 hm³ (spadek o 32,5% w odniesieniu do 2015 r.), co stanowiło 43,8% wielkości wojewódzkiej. Wynikało to głównie z potrzeb przemysłu, na który w powiecie krakowskim przypadało 93,5% ogólnej ilości zużycia wody (82,7% wielkości wojewódzkiej w przemyśle).

Mapa 20. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.

Map 20. Water consumption for needs of the national economy and population per capita by powiats in 2019

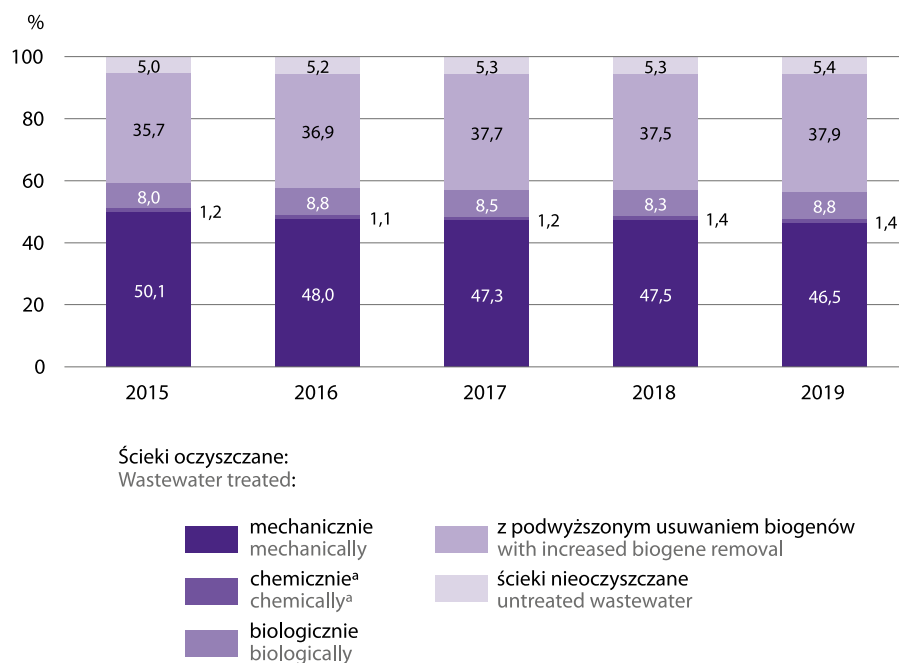

Na stopień degradacji i zanieczyszczenia zasobów wodnych w znacznym stopniu wpływa ilość wytwarzanych ścieków odprowadzonych zarówno z zakładów przemysłowych, jak i z kanalizacji miejskiej i wiejskiej. W latach 2015–2019 w województwie małopolskim ilość ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzonych do wód lub do ziemi nieznacznie zmniejszyła się. W 2019 r. odprowadzono 434,1 hm³ (spadek o 15,2% w stosunku do 2015 r.) ścieków przemysłowych i komunalnych, co stanowiło 5,6% ogólnej ilości tego typu ścieków w kraju. W Polsce w porównaniu z 2015 r. odprowadzono do wód lub do ziemi o 12,9% mniej ścieków przemysłowych i komunalnych.

Do wód powierzchniowych lub do ziemi bezpośrednio z zakładów odprowadzono 318,2 hm³ ścieków przemysłowych, co stanowiło 5,0% w skali Polski. W odniesieniu do 2015 r. ilość ścieków odprowadzonych bezpośrednio z zakładów pracy zmniejszyła się o 21,6% (w kraju o 16,2%). Bezpośrednio do wód lub do ziemi, bez procesu oczyszczania, odprowadzono 13,8 hm³ ścieków wymagających oczyszczenia (13,1 hm³ w 2015 r.). Pozostałe ścieki wymagające oczyszczania w ilości 255,1 hm³ (w 2015 r. – 250,7 hm³) zostały oczyszczone w oczyszczalniach przemysłowych i komunalnych. W 2019 r. wskaźnik udziału ścieków oczyszczanych w ściekach wymagających oczyszczenia w województwie wyniósł 94,5% (w 2015 r. – 95,0%), przy średnim wskaźniku dla Polski – 95,1%.

Wykres 30. Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód lub do ziemi

Chart 30. Structure of industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

a Dane dotyczą tylko ścieków przemysłowych.
a Data concern only industrial wastewater.

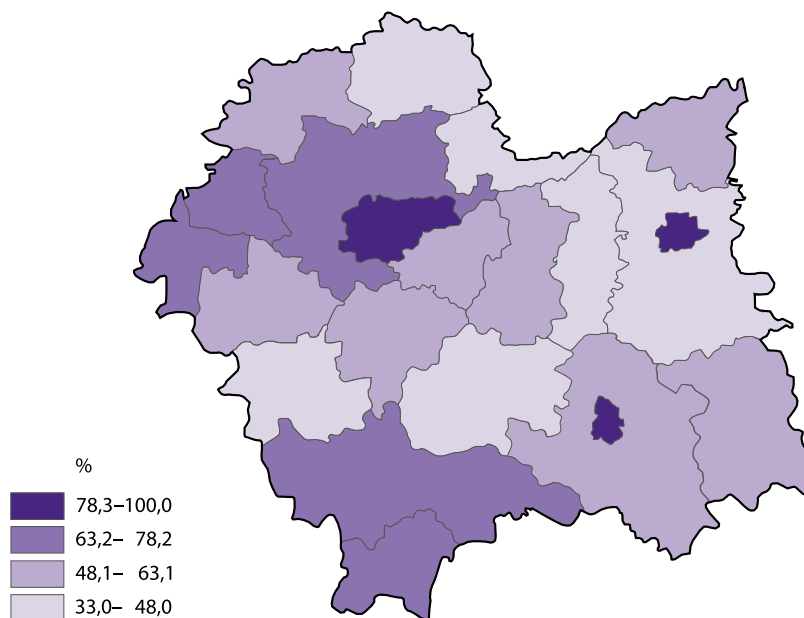
W analizowanym roku najwięcej ścieków przemysłowych i komunalnych było oczyszczanych mechanicznie – 125,5 hm³ (46,5% ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia), a w dalszej kolejności z podwyższonym usuwaniem biogenów – 102,2 hm³ (37,9%) oraz biologicznie – 23,6 hm³ (8,8%), a najmniej chemicznie – 3,7 hm³ (1,4%). Na przestrzeni ostatnich lat uległa zmianie struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia. W porównaniu z 2015 r. zwiększyła się ilość ścieków oczyszczanych chemicznie (o 12,4%), a następnie biologicznie (o 12,3%) oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów (o 8,6%), a zmniejszył się oczyszczanych mechanicznie (o 5,1%).

Spośród powiatów najwięcej ścieków wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi wytworzono w powiecie olkuskim 115,2 hm³ (42,7% wielkości wojewódzkiej), a najmniej w powiecie proszowickim – 0,5 hm³ (0,2%).

Mapa .21 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem^a według powiatów w 2019 r.

Map 21. Population connected to wastewater treatment plants in % of total population^a by powiats in 2019

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

Według danych szacunkowych 67,3% ludności województwa korzystało z oczyszczalni ścieków (w Polsce 74,5%). Odsetek ten w ciągu ostatnich lat systematycznie wzrastał i dla porównania, w 2018 r. wyniósł 66,6%, a w 2015 r. 64,6% (w kraju odpowiednio 74,0% i 72,7%).

Największy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w Tarnowie – 100,0%, natomiast najmniejszy w powiecie proszowickim – 33,0%.

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest przemysł lokalny, a także elektrociepłownie, kotłownie, paleniska domowe opalane węglem, najczęściej niskiej jakości oraz środki transportu, które mają istotny wpływ na warunki życia i zdrowie mieszkańców województwa małopolskiego.

Na przestrzeni kilku ostatnich lat emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (z wyjątkiem 2017 r. kiedy to emisja gazów uległa niewielkiemu zwiększeniu) znacząco zmniejszyła się. Końcem 2019 r. na terenie województwa działały 144 zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza (o 9 zakładów więcej niż w 2015 r.), co stanowiło 7,7% ogólnej liczby tego typu zakładów w kraju. Z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, wypuszczono do atmosfery łącznie 72,3 tys. ton pyłów i gazów (bez CO₂), co stanowiło 6,1% ogólnopolskiej emisji. W porównaniu z 2015 r. ilość wyemitowanych zanieczyszczeń powietrza z wyżej wymienionych zakładów w województwie była mniejsza o 32,2%.

W ciągu roku wypuszczono do atmosfery 1,6 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych (0,11 t na km² powierzchni), których udział w ogólnej emisji tego typu zanieczyszczeń w Polsce wyniósł 6,0% (w Polsce średnio 0,09 t na km²). W województwie nastąpił znaczny spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych w porównaniu z 2015 r. – o 42,2%.

Najwięcej zanieczyszczeń pyłowych zanotowano w Krakowie – 0,6 tys. t/rok, (tj. 36,1% wytworzonych w województwie), a w dalszej kolejności w Tarnowie – 0,3 tys. t/rok (17,2%) i powiecie chrzanowskim – 0,2 tys. t/rok (11,4%).

W 2019 r. wyemitowano 70,6 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂), których udział w ogólnej emisji tego typu zanieczyszczeń w Polsce wyniósł 6,1%. W odniesieniu do 2015 r. wypuszczono do atmosfery o 32,0% mniej zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂). Największy odsetek w ogólnej emisji zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) w województwie stanowił metan 41,0% (wzrost o 10,7 p. proc. w stosunku do 2015 r.), w dalszej kolejności tlenek węgla – 26,0% (wzrost o 8,7 p. proc.), tlenki azotu – 17,2% (spadek o 2,2 p. proc.) oraz dwutlenek siarki – 11,5% (spadek o 17,8 p. proc.), a najmniejszy podtlenek azotu – 0,9% (pozostał na tym samym poziomie).

Największą emisję zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) odnotowano w powiecie oświęcimskim – 43,8% ogólnej emisji tego typu zanieczyszczeń w województwie, a w dalszej kolejności w Krakowie – 19,0% oraz w Tarnowie – 9,8%, natomiast najmniejszą w powiecie tatrzańskim – 0,01%.

W analizowanym roku wypuszczono do atmosfery 9,0 mln ton zanieczyszczeń gazowych (z CO₂), tj. o 17,0% mniej w stosunku do 2015 r., a ich udział w skali kraju wyniósł 4,5%. Wśród zanieczyszczeń gazowych (z CO₂) w województwie dominował dwutlenek węgla (CO₂) – 8,9 mln ton (spadek o 16,9% w odniesieniu do 2015 r.), co stanowiło 99,2% ogólnej emisji gazów. Udział wojewódzkiej emisji dwutlenku węgla (CO₂) w skali kraju wyniósł 4,5%.

Najwięcej zanieczyszczeń gazowych (z CO₂) podobnie jak pyłowych wyemitowano w Krakowie – 3913,8 tys. t/rok (43,5% wielkości wojewódzkiej), a następnie w powiatach: chrzanowskim – 1339,6 tys. t/rok (14,9%), krakowskim – 1174,3 tys. t/rok (14,9%) oraz w Tarnowie – 1106,4 tys. t/rok (12,3%).

Większość zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (87 zakładów) posiadała urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych (w 2015 r. 92 zakłady), natomiast 27 zakładów (22) było wyposażonych w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych. W urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza zatrzymano i zneutralizowano 632,0 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, co oznacza spadek o 7,1% w porównaniu z 2015 r. Udział zatrzymanych i zneutralizowanych zanieczyszczeń pyłowych w województwie małopolskim stanowił 3,6% wielkości ogólnopolskiej.

Równocześnie w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń zatrzymano i zneutralizowano 91,9 tys. ton gazów (bez CO₂), czyli o 15,4% mniej w porównaniu z 2015 r. (w skali kraju 3,3%).

Spośród zatrzymanych i zneutralizowanych w urządzeniach oczyszczających zanieczyszczenia gazowe (bez CO₂) największy udział miał dwutlenek siarki – 89,9% emisji zanieczyszczeń gazowych wytworzonych, a w dalszej kolejności węglowodory (z wyłączeniem metanu) – 81,2% oraz tlenki azotu – 28,4%.

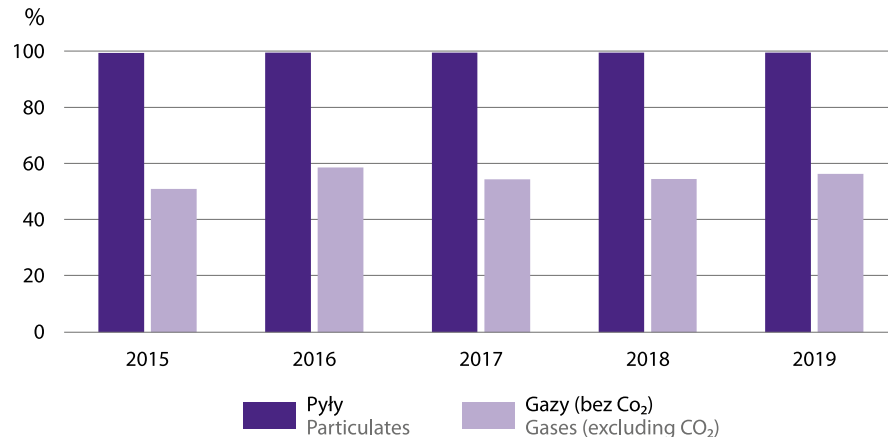
Stopień redukcji zanieczyszczeń jest miarą skuteczności działania urządzeń oczyszczających, jako wielkość charakterystyczna dla urządzeń i wskazująca, jaki procent całkowitej ilości danego zanieczyszczenia wprowadzonego do urządzenia został przez to urządzenie zatrzymany.

Stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych w całym analizowanym okresie utrzymywał się na stosunkowo wysokim poziomie – 99,7% (z wyjątkiem 2015 r. – 99,6%), a w przypadku zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) ulegał wahaniom (w granicach między 51,1% w 2015 r. a 58,8% w 2016 r.).

Najwyższy stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych w województwie odnotowano w powiecie krakowskim – 99,9%, natomiast zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) w powiecie olkuskim – 91,7%. W kraju stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (bez CO₂) wyniósł odpowiednio 99,8% i 70,3%.

Wykres 31. Stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń gazowych i pyłowych

Chart 31. Degree of reduction of gaseous and particulate pollutants produced

Bytowa i przemysłowa działalność człowieka pociąga za sobą powstawanie odpadów, które wpływają na stan i stopień zanieczyszczenia środowiska. Powodują także niszczenie walorów krajobrazowych obniżając wartości estetyczne otoczenia (wysypiska, hałdy). Nadal występuje problem zanieczyszczenia środowiska dużą ilością wytworzonych i nagromadzonych odpadów. W latach 2015–2019 ogólna ilość odpadów wytworzonych oraz odpadów dotychczas składowanych (z wyłączeniem odpadów komunalnych) ulegała wahaniom.

W 2019 r. w 130 zakładach objętych badaniem (o 12 zakładów mniej niż w 2015 r.) wytworzono 6511,0 tys. ton odpadów, tj. o 7,3% więcej niż w 2015 r., które stanowiły 5,7% odpadów wytworzonych w Polsce. Największy odsetek odpadów wytworzonych (bez odpadów komunalnych) w ciągu roku, stanowiły odpady poddane odzyskowi – 55,5% (w 2015 r. – 61,5%), a w dalszej kolejności odpady przekazane innym odbiorcom – 37,3% (33,8%), unieszkodliwione – 4,3% (2,6%) oraz magazynowane czasowo – 2,9% (2,1%). Na 1 km² powierzchni województwa przypadało blisko 429 ton (w 2015 r. 400 ton) odpadów wytworzonych (z wyłączeniem odpadów komunalnych), podczas gdy średnio w kraju – 365 ton.

Ilość odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) dotychczas składowanych w końcu 2019 r. wyniosła 124,4 mln ton, tj. 6,9% wielkości krajowej. W porównaniu z 2015 r. ilość odpadów nagromadzonych w województwie była większa o 9,5%, a w Polsce o 6,7%.

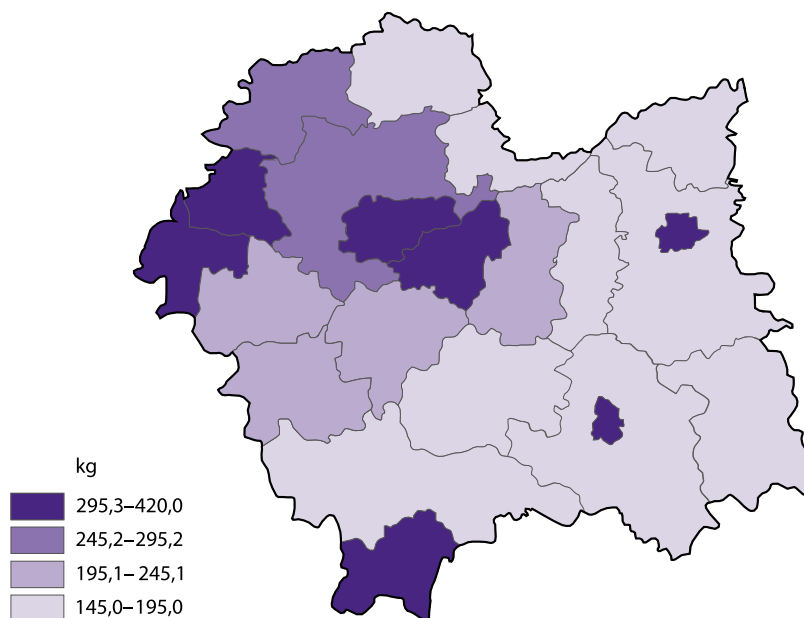
Na 1 km² powierzchni województwa przypadało 8,2 tys. ton odpadów dotychczas składowanych (w 2015 r. – 7,5 tys.), a w Polsce 5,7 tys. ton.

Na terenie województwa najwięcej odpadów dotychczas składowanych na 1 km² powierzchni przypadało w Krakowie – 104,1 tys. ton, a w dalszej kolejności w powiatach: olkuskim – 66,4 tys. ton oraz chrzanowskim – 48,8 tys. ton.

Aż 50,6% wojewódzkiej ilości odpadów nagromadzonych w środowisku oraz 38,4% odpadów wytworzonych w ciągu roku koncentrowało się na terenie ośmiu miast: Krakowie, Bukownie, Trzebini, Libiążu, Oświęcimiu, Skawinie, Alwerni i Tarnowie.

Mapa 22. Odpady komunalne zebrane z gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca według powiatów w 2019 r.

Map 22. Municipal waste collected from households per capita by powiats in 2019

Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych zależy zarówno od liczby mieszkańców, jak i ilości zakładów usługowych i wytwórczych usługowych. Od 2015 r. (z wyjątkiem 2016 r. kiedy to odnotowano spadek) ilość wytworzonych odpadów komunalnych systematycznie rosła. W ciągu 2019 r. w województwie zebrano 1078,8 tys. ton odpadów komunalnych odebranych lub zebranych (bez wyselekcjonowanych), tj. o 35,6% więcej w stosunku do 2015 r., w tym z gospodarstw domowych 943,2 tys. ton (wzrost o 39,2%). Udział zebranych odpadów komunalnych w skali Polski wyniósł 8,5%. Na jednego mieszkańca przypadało 317 kg masy wytworzonych odpadów komunalnych (w Polsce średnio 332 kg), w tym z gospodarstw domowych – 277 kg (w kraju – 281 kg).

W ciągu analizowanego roku zebrano 721,1 tys. ton zmieszanych odpadów komunalnych (wzrost o 19,1% w porównaniu z 2015 r.), co stanowiło 8,2% tego typu odpadów w kraju. Gospodarstwa domowe wytworzyły 603,9 tys. ton odpadów komunalnych zmieszanych, co stanowiło 83,7% ogólnej masy wojewódzkiej (wzrost o 0,3 p. proc. w relacji do 2015 r.) w województwie, tj. 8,5% w skali kraju. Pozostałe 117,2 tys. ton (16,3%) odpadów komunalnych pochodziły z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji).

Średnia ilość wytwarzanych odpadów komunalnych zmieszanych na jednego mieszkańca wyniosła 212 kg (w Polsce średnio 229 kg), w tym z gospodarstw domowych – 177 kg (w kraju – 185 kg).

Systematycznie rośnie selektywna zbiórka odpadów komunalnych i ich segregacja. Wpływ na taką sytuację miało wprowadzenie od 1 lipca 2013 r. ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W 2019 r. zebrano selektywnie 357,7 tys. ton odpadów (wzrost o 88,1% w odniesieniu do 2015 r.), co stanowiło 33,2% ogólnej ilości odpadów komunalnych odebranych lub zebranych (wytworzonych) w województwie. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w województwie w ogólnej ilości tego typu odpadów w kraju wyniósł 9,0%. Na przestrzeni lat 2015–2019 struktura selektywnie zebranych odpadów komunalnych ulegała zmianom. W 2019 r. największy udział miały odpady biodegradowalne – 31,3% (wzrost o 5,2 p. proc. w stosunku do 2015 r.), a w dalszej kolejności wielkogabarytowe – 21,5% (wzrost o 6,2 p. proc.), szkło – 15,3% (spadek o 5,4 p. proc.), tworzywa sztuczne – 13,5% (wzrost o 0,7 p. proc.),

papier i tektura – 6,1% (spadek o 0,3 p. proc.), zmieszane odpady opakowaniowe – 2,6% (brak w 2015 r.), oraz pozostałe frakcje – 9,7% (spadek o 9,0 p. proc.). Z gospodarstw domowych odebrano 339,3 tys. ton odpadów zebranych selektywnie (wzrost prawie dwukrotnie w odniesieniu do 2015 r.), tj. 9,3% wielkości krajowej.

Spośród powiatów najwięcej selektywnie zebranych odpadów komunalnych zanotowano w Krakowie 113,6 tys. ton (31,7% wielkości wojewódzkiej oraz w powiecie krakowskim 31,1 tys. ton (8,7%), a najmniej w powiecie proszowickim – 2,1 tys. ton (0,6%).

4.6. Transport

4.6. Transport

W latach 2015–2019 w województwie małopolskim odnotowano wzrost długości dróg publicznych, zarówno utwardzanych, jak i o nawierzchni twardej ulepszonej. O blisko 1/5 zwiększyła się liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników. W porównaniu z 2015 r. przybyło tras obsługiwanych przez port lotniczy, jak i obsługiwanych pasażerów ruchu w krajowym i zagranicznym.

Według stanu w końcu 2019 r. na terenie województwa małopolskiego znajdowało się 31,7 tys. km dróg publicznych, z czego drogi o nawierzchni twardej stanowiły 82,8% (w kraju 72,3%). Spośród dróg utwardzanych 91,1% posiadało nawierzchnię ulepszoną (w 2015 r. – 90,8%). Począwszy od 2015 r. długość dróg publicznych zwiększyła się o 5,1%, w tym dróg utwardzanych o 6,5%, a dróg o nawierzchni twardej ulepszonej o 6,8%. W 2019 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 172,8 km dróg o nawierzchni twardej (w 2015 r. – 162,3 km), podczas gdy w kraju wskaźnik ten wyniósł 98,2 km (odpowiednio 93,0 km).

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1440) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Tablica 16. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 16. Public roads by type of surface

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem w km Total in km	30153	30597	31543	31444	31697
o nawierzchni twardej hard surface	24648	24943	25895	25845	26244
w tym ulepszonej of which improved	22369	22690	23670	23466	23901
o nawierzchni gruntowej unsurfaced	5505	5654	5647	5599	5453

Źródło : dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

W strukturze dróg publicznych przeważały drogi o znaczeniu lokalnym, tj. gminne i powiatowe, o łącznej długości 29,2 tys. km (w 2015 r. – 27,6 tys. km), w tym drogi o nawierzchni twardej o długości 23,7 tys. km (odpowiednio 22,1 tys. km). Spośród dróg utwardzanych 90,1% miało nawierzchnię ulepszoną (w 2015 r. – 89,7%). Drogi o nawierzchni gruntowej stanowiły 18,7% łącznej długości dróg publicznych gminnych

i powiatowych (odpowiednio – 19,9%).

Wskaźnik gęstości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej wyniósł 156,2 km na 100 km² powierzchni województwa (w 2015 r. – 145,6 km). W kraju wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 82,6 km i 77,6 km.

W porównaniu z 2015 r. łączna długość dróg ekspresowych i autostrad zwiększyła się o 5,2% i wyniosła 182,0 km. Na 1000 km² powierzchni województwa przypadało 12,0 km dróg ekspresowych i autostrad oraz 10,0 km autostrad (w kraju odpowiednio 13,1 km i 5,4 km). W województwie znajdowało się 4,4% ogólnej długości dróg ekspresowych i autostrad w kraju (w 2015 r. – 5,7%).

Tablica 17. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 17. Hard surface public roads

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem w km Total in km	24648	24943	25895	25845	26244
na 100 km ² per 100 km ²	162,3	164,7	170,6	170,2	172,8
w tym: of which:					
o nawierzchni ulepszonej with improved surface	22369	22690	23670	23466	23901
ekspresowe expressways	21,8	21,8	25,9	25,9	31,0
autostrady motorways	151,0	151,0	151,0	151,0	151,0

Źródło : dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Według stanu na koniec 2019 r. w województwie zarejestrowanych było 2671,8 tys. pojazdów samochodowych i ciągników, z czego samochody osobowe stanowiły 76,4%, a ciężarowe 11,0%. W porównaniu z 2015 r. liczba pojazdów zwiększyła się o 403,6 tys. tj. o 17,8% (w kraju o 16,7%). Największy wzrost liczby pojazdów w omawianym okresie wystąpił w kategorii motocykli – o 31,7% oraz ciągników samochodowych – o 31,0%. Wraz ze wzrostem całkowitej liczby pojazdów zwiększyła się również liczba pojazdów przypadająca na 1 tys. ludności – z 512 do 598 w przypadku samochodów osobowych i z 84 do 94 dla samochodów ciężarowych. Były to wartości poniżej średniej krajowej, która w 2019 r. wyniosła 635 dla samochodów osobowych i 101 dla ciężarowych.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

W 2019 r. Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice prowadził regularną komunikację lotniczą z 32 państwami wobec 20 w 2015 r. Ruch samolotów w porcie lotniczym obejmujący starty i lądowania w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 67,3%, w tym w przypadku lotów regularnych o 78,4%.

Tablica 18. Działalność Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice
 Table 18. Activity of the John Paul II International Airport Kraków-Balice

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2018	2019
Starty i lądowania Take-offs and landings	36345	41902	46264	51777	60794
w tym loty regularne of which regular flights	32620	38817	43574	48980	58184
Obsłużeni pasażerowie Passengers served	4221171	4983645	5835189	6769369	8410817
w tym w ruchu międzynarodowym of which in international traffic	3874168	4566110	5378656	6270115	7882706

Źródło: dane Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp. z o.o.
 Source: data of the John Paul II International Airport Kraków-Balice Ltd.

W stosunku do 2015 r. liczba obsłużonych pasażerów przez Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice wzrosła blisko dwukrotnie do 8410,8 tys. W komunikacji międzynarodowej przewieziono 7882,7 tys. pasażerów (o 103,5% więcej niż w 2015 r.), podczas gdy w ruchu krajowym obsłużonych zostało 528,1 tys. pasażerów (odpowiednio więcej o 52,2%).

4.7. Bezpieczeństwo publiczne

4.7. Public safety

Bezpieczeństwo jest jedną z najważniejszych potrzeb ludności wpływających na komfort i warunki życia. Jednym z czynników wpływających na poczucie bezpieczeństwa przez mieszkańców jest sprawne funkcjonowanie służb porządku publicznego, organów ścigania. Ocena stanu bezpieczeństwa wewnętrznego kraju jest najczęściej dokonywana na podstawie statystyk policyjnych.

Przestępstwo stwierdzone jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem.

W 2019 r. w województwie małopolskim odnotowano 80,0 tys. przestępstw stwierdzonych ogółem w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, co stanowiło 10,0% ogólnej liczby przestępstw w Polsce. Liczba przestępstw stwierdzonych przez policję zwiększała się w latach 2015–2019, z wyjątkiem 2018 r., gdzie odnotowano spadek. Tendencja wzrostowa przestępstw stwierdzonych wiąże się ze wzrostem ujawnialności głównie przestępstw gospodarczych i cyberprzestępczości. Ponad połowa przestępstw stwierdzonych w 2019 r. (41,9 tys.) była przestępczością kryminalną, która w omawianych latach sukcesywnie zmniejszała się (o 7,2% w stosunku do 2015 r.). Natomiast w porównaniu z 2015 r. odnotowano dwukrotny wzrost liczby stwierdzonych przestępstw gospodarczych.

W większości powiatów województwa w porównaniu z 2015 r. zmniejszyło się zarówno zagrożenie przestępczością przeciwko życiu i zdrowiu, jak i przestępczością przeciwko mieniu, co jest pozytywnym zjawiskiem wpływającym na poprawę bezpieczeństwa ludności. Spadła liczba zarówno poważnych przestępstw kryminalnych (zabójstwa, rozboje z bronią lub niebezpiecznym narzędziem), jak też przestępstw mniej groźnych w skutkach, lecz uciążliwych dla społeczeństwa, takich jak drobne kradzieże lub uszkodzenia mienia. W 15 powiatach województwa zmniejszyła się w stosunku do 2015 r. liczba przestępstw stwierdzonych przeciwko mieniu (m.in. kradzieży, rozbojów, oszustw). Największy wzrost liczby przestępstw stwierdzonych w tej grupie odnotowano w powiatach krakowskim i tarnowskim. Również w 15 powiatach odnotowano spadek przestępczości w kategorii przeciwko życiu i zdrowiu.

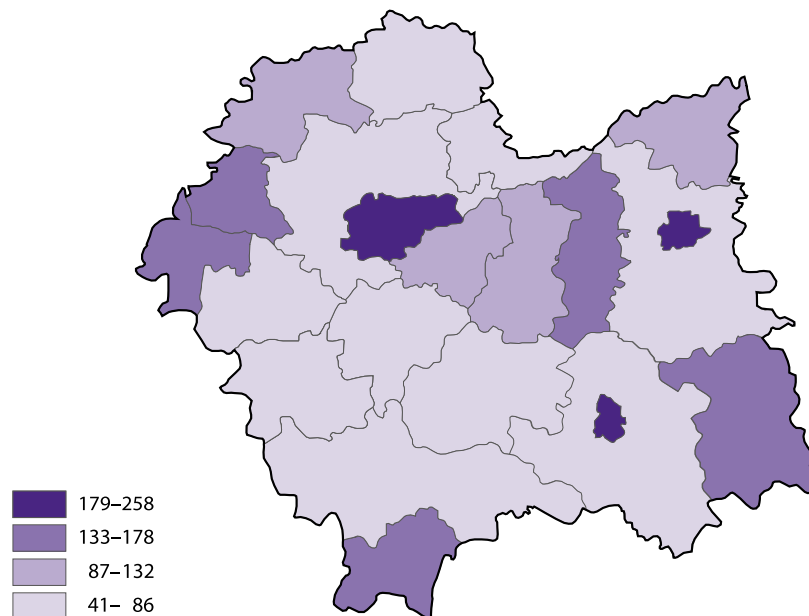
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

Wykrywalność sprawców przestępstw ogółem w województwie wzrosła w latach 2015–2019 z 67,1% do 79,2% (dla porównania w kraju zwiększyła się w tym okresie z 64,7% do 73,1%). Poziom wykrywalności sprawców przestępstw w powiatach w 2019 r. był zróżnicowany i wahał się w granicach od najwyższego 93,4% w powiecie tarnowskim do 59,4% w Krakowie, gdzie był najniższy. W porównaniu z 2015 r. w badanym okresie w powiatach (z wyjątkiem powiatu dąbrowskiego i suskiego) wzrosła wykrywalność sprawców przestępstw, a najwięcej w powiecie krakowskim o 24,9 p. proc.

Wskaźnik zagrożenia przestępczością (liczba przestępstw stwierdzonych na 10 tys. ludności) w województwie w 2019 r. wyniósł 235 (w kraju – 208). W 2015 r. odnotowano 206 przestępstw na 10 tys. ludności. W latach 2015–2019 wraz ze spadkiem ogólnej liczby stwierdzonych przestępstw kryminalnych zmniejszało się zagrożenie tą kategorią przestępstw (z 134 do 123 w przeliczeniu na 10 tys. ludności). W 2019 r. najwyższa wartość wskaźnika zagrożenia przestępczością kryminalną wystąpiła w Tarnowie (258), następnie w Nowym Sączu (220) oraz Krakowie (188), a najmniejsza w powiecie tarnowskim (41), a w dalszej kolejności w proszowickim (49) i limanowskim (54).

Mapa 23. Przestępstwa kryminalne stwierdzone na 10 tys. ludności według powiatów w 2019 r.

Map 23. Ascertained criminal crimes per 10 thousand population by powiats in 2019

Uwagi metodologiczne

Zakres podmiotowy i przedmiotowy

1. Dane zamieszczone w publikacji jeśli nie zaznaczono inaczej podano w każdorazowym podziale administracyjnym kraju. Informacje w podziale na miasta i wieś, przez „miasta” rozumie się gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich, przez „wieś” – gminy wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich.
2. Dane prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności - PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885 z późn. zm.).
3. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tekście.
4. Do przeliczeń danych według liczby ludności – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjęto liczbę ludności według krajowej definicji zamieszkania, opracowaną metodą bilansową. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (na 1 tys. ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 czerwca.
5. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Objaśnienia podstawowych pojęć

1. Dane dotyczące ludności opracowano na podstawie:
  - a. bilansów stanu i struktury ludności zamieszkałej na terenie gminy. Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzypisowycych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego,
  - b. rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały oraz czasowy,
  - c. sprawozdawczość urzędów stanu cywilnego - o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach,
  - d. sprawozdawczość sądów - o prawomocnie orzeczonych rozwodach i separacjach.
2. Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność **w wieku mobilnym**, tj. w wieku 18–44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność **w wieku przedprodukcyjnym**, tj. 0–17 lat oraz ludność **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.
3. **Typologia demograficzna Webba** pozwala ustalić typy demograficzne dla jednostek aktywnych i nieaktywnych. Podstawą ustalenia typów są dwa czynniki przyrostu rzeczywistego ludności: przyrost naturalny i saldo migracji stałej.

Typy demograficzne według Webba dla jednostek **AKTYWNYCH**

  - Typ A – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji
  - Typ B – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji
  - Typ C – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji
  - Typ D – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny

Typy demograficzne według Webba dla jednostek **NIEAKTYWNYCH**

  - Typ E – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji
  - Typ F – ujemny przyrost naturalny z ujemnym, ale nie mniejszym (w wartości bezwzględnej) saldem migracji

- Typ G – ujemny przyrost naturalny z ujemnym, ale nie większym (w wartości bezwzględnej) saldem migracji
- Typ H – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.
4. Informacje o aktywności zawodowej opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), przeprowadzanego w cyklu kwartalnym metodą obserwacji ciągłej.
- Pracujący** to osoby, które w badanym tygodniu wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód, albo pomagały (bez wynagrodzenia) w pracy w rodzinnym gospodarstwie rolnym lub innej rodzinnej działalności gospodarczej.
- Bezrobotni** to osoby, które nie pracowały i nie miały pracy, ale jej poszukiwały i były gotowe ją podjąć w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym. Do bezrobotnych zalicza się także osoby, które oczekiwały na rozpoczęcie pracy w okresie 3 miesięcy i były gotowe ją podjąć.
- Bierni zawodowo** to pozostałe osoby, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne.
- Współczynnik aktywności zawodowej** oznacza udział aktywnych zawodowo danej kategorii w liczbie ludności danej kategorii. W niniejszej publikacji ten współczynnik jak i wskaźnik zatrudnienia prezentuje się dla ludności w wieku produkcyjnym, ze względu na bardzo małą liczbę aktywnej zawodowo młodzieży w wieku 15–17 lat, oraz relatywnie niewielki odsetek pracujących w wieku poprodukcyjnym.
- Wskaźnik zatrudnienia** obliczono jako udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.
5. **Pracujący w gospodarce narodowej** to osoby wykonujące pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się: osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek wraz z pomagającymi członkami ich rodzin, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków spółdzielni produkcji rolnej oraz duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie. Dane o pracujących prezentuje się według faktycznego miejsca pracy.
6. Dane o **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy obowiązującą od 1 czerwca 2004 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1482, z późn. zm.), określane są jako bezrobotne.
7. **Parytety siły nabywczej** (Purchasing Power Parities – PPP) są to współczynniki walutowe odzwierciedlające realną siłę nabywczą waluty danego kraju w relacji do średniej umownej waluty porównywanych krajów, tj. jednostki standardowej siły nabywczej (Purchasing Power Standard – PPS). Wyrażenie PKB i jego głównych elementów we wspólnej umownej walucie, poprzez eliminację różnic cen, umożliwia bezpośrednie porównanie wolumenów PKB wszystkich krajów uczestniczących w badaniu. Dane dotyczące PKB na 1 mieszkańca wyrażone we wspólnej umownej walucie – standardzie siły nabywczej (PPS) za 2018 rok, opracowane przez Urząd Statystyczny Unii Europejskiej (EUROSTAT), wykorzystane do porównania regionów NUTS 2 krajów UE, dla niektórych regionów krajów UE mają charakter wstępny lub szacunkowy.
8. Dane dotyczące **podmiotów gospodarki narodowej** wpisanych do rejestru REGON obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności.
9. Podstawowym źródłem informacji o warunkach bytu ludności, tj. poziomie i strukturze dochodu rozporządzalnego, wydatków, spożycia, wyposażeniu gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania oraz zagrożeniu ubóstwem jest reprezentacyjne badanie **budżetów gospodarstw domowych**.
10. Źródłem informacji o poziomie emerytur i rent są dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Kasy Rolniczych Ubezpieczeń Społecznych.
11. **Świadczenia społeczne** obejmują główne świadczenia z ubezpieczeń społecznych oraz podstawowe formy pomocy socjalnej państwa – świadczenia wychowawcze; świadczenia rodzinne i świadczenia środowiskowej pomocy społecznej.
- Dane o **świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej** opracowano na podstawie rocznego sprawozdania MRPiPS-03, a dane o korzystających – na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej, którego gestorem jest Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Sposób transformacji zbiorów Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w oraz ich jakość szerzej opisano w uwagach metodycznych publikacji „Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych”.

12. Dane w **ochronie zdrowia** podaje się łącznie z danymi o placówkach podległych resortom zdrowia, obrony narodowej i spraw wewnętrznych i administracji; z wyłączeniem ochrony zdrowia w zakładach karnych.
13. Zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o **opiece nad dziećmi do lat 3** (Dz. U. z 2020 r. poz. 326, z późn. zm.) opieka może być organizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego, sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.
14. Dane dotyczące **wspierania rodziny oraz pieczy zastępczej** prezentowane są zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny oraz systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821).
15. Od 1 września 2017 r. rozpoczęto **reformę systemu edukacji**, która docelowo wprowadza 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia oraz likwiduje gimnazja

Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki Czytelnik znajdzie w publikacjach tematycznych oraz w serii „Zeszyty metodologiczne”.

Methodological notes

Subjective and objective scope

1. Data in the publication, unless otherwise indicated are presented according to the administrative division of the country in a given period. Information divided into urban areas and rural areas, the term "urban areas" is understood as urban gminas and towns in urban-rural gminas, while the term "rural areas" is understood as rural gminas and rural area in urban-rural gmina.
2. Data are presented according to the Polish Classification of Activities – PKD 2007, compiled on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community. PKD 2007 was introduced on 1 January 2008 by the decree of the Council of Ministers of 24 December 2007 (Journal of Laws No. 251, item 1885) with later amendments.
3. Relative numbers (indices, percent-ages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the text.
4. For the purpose of calculating data by population number, unless otherwise indicated, the population number according to the national definition of residence, compiled using the balance method, was adopted. When computing per capita data (per 1 thousand population, etc.) as of the end of a year, the population as of 31 December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year – as of 30 June.
5. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item "total".

Explanation of basic concepts

1. Data on the population were compiled on the basis of:
  - a. the balances of the size and structure of the population in a gmina. Population balances are compiled for periods between censuses on the basis of the last census,
  - b. the registers of the Ministry of Digital Affairs – on internal and international migration of population for permanent and temporary residence,
  - c. documentation of Civil Status Offices – regarding registered marriages, births and deaths,
  - d. documentation of courts – regarding legally valid decisions in actions for separations and divorces.
2. The **working age** population refers to males aged 18–64 and females aged 18–59. In this category the age groups **of mobility** (i.e. 18–44) and **non-mobility** (i.e. 45–64 for males and 45–59 for females) are distinguished. The **non-working** age population is defined as the **pre-working** age population, i.e. 0–17 and the **post-working** age population, i.e. 65 and more for males and 60 and more for females.
3. **Webb's demographic typology** allows to establish demographic types for active and non-active units. The basis for determining the types are two factors of actual increase: natural increase and net permanent migration.

Demographic types according to Webb for **ACTIVE** units:

- A-type – positive natural increase surpasses negative net migration
- B-type – positive natural increase is higher than positive net migration
- C-type – positive natural increase is lower than positive net migration
- D-type – positive net migration with surplus compensates negative natural increase

Demographic types according to Webb for **NON-ACTIVE** units:

- E-type – negative natural increase is not compensated by positive net migration
- F-type – negative natural increase with negative, but not lower (in absolute value) net migration
- G-type – negative natural increase with negative, but not bigger (in absolute value) net migration
- H-type – negative net migration is not compensated by positive natural increase.

4. Information on occupational activity was compiled on the basis of the Labour Force Survey (LFS), a sample survey conducted on a quarterly basis using the continuous observation method.

Employed persons are persons, who during the reference week performed, for at least 1 hour, any work generating pay or income, or assisted (without pay) in work on family agricultural farm or other family economic activity outside agriculture.

Unemployed persons are persons, who were not employed and did not have a job, but were looking for work and were ready (able) to take up work within two weeks following the reference week. The unemployed also include persons who were waiting to begin work within a three-month period and were ready to take up this work.

Economically inactive persons are persons who are not classified either as employed or unemployed.

Activity rate means the share of the economically active persons of a given category in the population of a given category. In this publication this rate and the employment rate are presented for the working age population, due to the very small number of economically active youth aged 15–17, and the relatively small percentage of the post-working age population.

Employment rate is calculated as the share of employed persons in the working age population.
5. **Employed persons in the national economy** are persons performing work providing earnings or income. Employment includes: employees hired on the basis of an employment contract, employers and own-account workers including contributing family workers, outworkers, agents, members of agricultural production cooperatives and clergy fulfilling priestly obligations. Data on the employed are presented according to the actual workplace.
6. Data regarding **registered unemployed persons** include persons who, in accordance with the Law dated 20 April 2004 on Promoting Employment and Labour Market Institutions, in force since 1 June 2004 (Journal of Laws of 2019 item 1482, with later amendments), are classified as unemployed.
7. **Purchasing Power Parities (PPP)** are currency converters reflecting real purchasing power of currency of a given country in relation to the average conventional currency of compared countries, i.e. the unit of Purchasing Power Standard (PPS). The expression of GDP and its main elements in the common conventional currency, by elimination of the price differences, enables direct comparison of GDP volumes of all countries taking part in the survey.

Data concerning GDP per capita expressed in the common conventional currency – purchasing power standards (PPS) for 2018, published by Statistical Office of the European Union (EUROSTAT) and used for comparison NUTS 2 regions of the European Union, are preliminary data or estimates for certain regions of EU.
8. Data concerning **entities of the national economy** entered in the REGON register include legal persons, organisational entities without legal personality and natural persons conducting economic activity, classified into particular NACE Rev. 2 sections according to the predominant kind of activity.
9. The basic source of information regarding the living conditions of the population, i.e. the level and structure of available income, expenditures, consumption, the furnishing of households with durable goods as well as risk of poverty is a sample survey of **household budgets**.
10. The source of information on the level of retirement and other pensions are data of the Social Insurance Institution and the Agricultural Social Insurance Fund.
11. **Social benefits** include the main social insurance benefits and basic forms of state social assistance – child raising benefits; family benefits and social assistance benefits.

Data on **social assistance benefits** were prepared on the basis of the annual report of MRPiPS-03, and data on beneficiaries – on the basis of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System, administered by the Ministry of Family, Labour and Social Policy. The method of transformation of the collections of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and their quality is described in more detail in the methodological report of the publication "Beneficiaries of social assistance and family benefits".
12. Data concerning **health care** are given including health care units subordinated to the Ministry of Health, the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration; excluding health care in prisons.

13. According to the Law dated 4 February 2011 on **Childcare for Children up to the Age of 3** (Journal of Laws of 2020 item 326 with later amendments) care can be organised in the form of nurseries, children's clubs, provided by day carer and nanny.
14. Data concerning **family support and foster care**, from data for 2012, are presented according to the Law on Family Support and Foster Care System, dated 9 June 2011 (Journal of Laws of 2020 item 821).
15. **The reform of the education system** began on 1 September 2017, eventually implementing 8-year primary school, 4-year general secondary school, 5-year technical secondary school, 3-year stage I sectoral vocational school, 2-year stage II sectoral vocational school and phasing out lower secondary schools.

More detailed information pertaining to particular fields of statistics can be found in subject matter publications as well as in the series "Methodological Reports and Classifications".